

Przyjacielski
 21 pokłon naprzod.
 Mili przyjaciele!
 Pytaliście
 24 nas o prawo takimi
 słowy: Gdy mężczyzna
 pojmie żonę a swej
 27 żenie wianuje na
 swem jidącem jimieniu
 sto grzywien

mniej albo więcej

3 Dalej jeszczeście nas
 pytali: Acz to jidące
 jimienie za to nie stało

Możeli opiekalnik
 jimienie tych to dzieci,
 9 aczby ony

Dalej jeszczeście nas
 12 pytali, kto ma ranne
 ludzi oglądać

Dalej pytaliście: Mająli
 gościom podróżnym
 18 albo mieszczanom, albo
 jinym ludziom gorący
 sąd osadzić

Dalej, gdyby mieszczanin
 albo gość żałował
 24 o rolę albo o jinie
 stojące jimienie

Dalej, gdyby mieszczanin
 albo gość żałował
 30 o rany albo o głowę

Pytaliście nas o prawo:

3 Jeden mąż
pojął żonę w stadło
małżeńskie a ta żona miała
6 oóczyznę

9 Dalej, gdy dobry
człowiek, což mu sprawnie
nietu przygany, podejmie
12 się ludzkie rzeczy

Dalej, możeli pospolny
15 poseł przed prawem
ludzkie rzeczy oprawiać,
czyli nie może

Dalej, jeden człowiek
21 miał swe zarobione
jimienie, role etc.

24 Dalej, jedna niewiasta
przed gajonym sądem
swe jimienie i swą
27 rzecz wzdala i ustawiła,
i to zapisano, iż uczyniła
30 swego brata
opiekalnika

Dalej, gdyby męź(cz)yzna
3 wyleganiec, co nie
z stadła małżeńskiego,
6 pojął żonę z stadła
małżeńskiego

Dalej, gdyby jeden
człowiek z stara dawna
12 przyszedł w naszą ziemię
a nań gdy mowią, iżby
był wyleganiec

Dalej, gdy mąż
pojął żonę, co z nią
21 pirwej przebywał,
niżli ją w małżeństwo
pojął

27 Gdyby który człowiek
zatwierdzon w naszym
prawie rok i dzień
30 o głowę, o rany
albo oczkoli

- 3 Gdyby wyleganiec
pojął w małżeństwo
wyleganicę
- 6 Gdy wyleganiec pojmie
wyleganicę a
ci to mają dzieci, a
- 9 ty dzieci mają
jine dzieci
- Dalej, mogli
wylegańcy i bezprawni
- 15 ludzie dać albo sprzedać
swe jimienie jinemu
państwu
- Dalej, gdy państwu
- 21 przymarło ktore jimienie
- 24 Dalej, gdy
mąż bydliłby z swą
poczesną żoną w małżeństwie
- 27 a ten mąż spałby
z jiną

- Dalej, mogli wyleganiec
i jego dzieci siedzieć
- 3 w ławicy albo w
ktorem jinem urzędzie
- Dalej, gdy kto kogo
zabił albo ranił, a to
- 9 by samosiodmo doświadczone,
iż on to uczynił
- Pytaliście nas o prawo:
Jeden poczesny człowiek,
- 15 nasz mieszczanin,
umarł a zostawił po sobie
swą dziewczkę i
- 18 brata rodzzonego
- Pytaliście nas dalej:
Gdyby jednemu
wydano prawo, co by
- 24 go nie lubił a nie
chce mieć za prawo
- 27 Pytaliście nas o winy,
co z prawa przydzie
wojtowi [co wojto]

3 Dalej pytaliście nas
o wszelkie winy i o zapłatę
za każdą rzecz

Teżście nas pytali
o zapłatę za chromotę

Gdy człowieka ukrawią,
co nie jest zaręczony
12 a [nie] jest pełnego prawa,
temu

Pytaliście nas: Gdyby
mieszczanin, co częstokroć
radźcą był

Pytaliście nas: Mali
21 kupny albo dziedziczny
wojt ku prawu przysiąc

Dalej, gdy wybiorą
radźce, mająli też wojtowi
27 przysięgnąć?
Ktorzy są

Dalej, gdyby człowiek
3 był radźcą i przysięgł
a jego przyjacielowi
jaka rzecz przyszła

Dalej, gdyby się radźca
albo przysiężnik ku
9 dworu przylubował

Pytaliście nas: Gdyby
12 który rzekł przed
dziedzickim o radźcach

Pytaliście nas: Gdyby
18 radźca albo jiny
mieszczanin, co by ji
przyzwano w radę tajemną

Dalej, starzy radźce,
co przed nami jeden
24 rok radźcy byli, owinili
przed prawem

Dalej pytaliście nas:
27 Siano wzięto na
jednej łące a o to
30 owiniono jednego

3 Dalej pytaliście nas
o prawo tako: Gdyby starzy
radźce owinili kogo,
6 iżby był krzywoprzysięzca

9 Pytaliście nas o prawo
tymi słowy: Cso
jest za prawo, *kto*
12 bierze lichwę

15 Pytaliście nas o prawo
tymi słowy: Naleziono
fałszerza z *falszywymi*
pieniędzmi

21 Pytaliście nas o prawo
tymi słowy: Jeden
człowiek dał się na
miłość miastu

27 Pytaliście nas
o prawo tymi słowy:
Ten człowiek, co się dał

na miłość miastu i radcam

3 Dalej pytaliście nas
Gdy[by] rada z pospolstwem
ustawi wilkierz,
6 to *radźce*

Dalej pytaliście
9 nas o prawo: Hannusz
opawski a Hannusz
sukienik żalowali
12 się i przed sąd pozwali,
i żalowali na
mieszczanina z Opawy, iż
15 jim nie zapłacił sto
grzywien

Dalej pytaliście nas
o ortel, co ji *w* wyrzeczeniu
21 wyrzekł wasz
przysiężnik

Dalej, jedna mężatka
ożałowała swego
27 męża, iż ją porzuciwszy
pojął sobie jiną
żonę

- Od starego dawnego
 obyczają w naszym mieście
 3 radźce roczni⟨e⟩ wybierali
 przysiężniki
- 6 Dalej, z starego dawnego
 obyczają naszy
 wojtowie albo sędzie
- Gdyby radźce jęli
 12 przysiężni⟨ka⟩, co by rzecz
 mówił jinych przysiężni⟨kow⟩
- 15 Pytaliście: Jeden
 człowiek rzekł: Zapowiedziałem
 jeden koń z
 18 pospolnym posłem
- Dalej, jeden człowiek,
 21 rzecznik naszego miasta,
 przyganił pospolnemu
 posłowi rzekąc: Nie
 24 jesteś tako dobry jako ja
- 27 Pytaliście: Piotr
 żałował się na Mikołaja
 na swego sługę,
 30 iż jemu dał swe pieniądze

- Pytaliście nas o prawo:
 Żałuje się Piotr
 3 na Andrzeja, iż ji chce
 wygnać z domu przed czasem
- Dalej, gdy człowiek by
 ożałowan o głowę albo
 9 o śmiertelne rany
- Pytaliście o prawo:
 Ktora rzecz ma być
 15 gorąca zwana a kako ją
 mają poznać
- Dalej, przestąpili kto
 21 przeciwko radźcam
 albo przeciwko uchwale
 miesckiej
- 27 Dalej, będzieli kto
 wybran radźcą albo
 przysiężnikiem i postawion
 30 a będzieli ten
 uznaczon

14ra

Przestąpili kto
przeciwko radźcam albo
6 przeciwko uchwale miesckiej,
mogą radźce wziąć [ji]

Dalej, przestąpi kto
miescki wielkierz

15 Dalej, mieszczanin, co
siedzi w ulicy i przedawa
chleb albo cso jinne

21 Dalej, ⟨gdy⟩ starzy radźce
nowe wybierają, tedy
nowi przysiąc mają
przed starymi

Dalej, w⟨y⟩świecǎli kogo
z miasta z sześciǎ pieniędzy

Cokoli starzy radźce

14rb

6 wyznawają, iż się przed nimi
stało, to nowi mają przyjąć

A też gdy radźce cso
wyznawają, nie trzeba
jim k temu przysiąc

12 Dalej też, ktorými
słowy siedząca rada wyznała,
iż zobowiązał czło⟨wiek⟩

18 Miesckiego mieszczanina,
co u nas siedzi w
miesckiem prawem, chociaǎ
on domu swego nie ma

24 Pytaliście też nas o
prawo: Dwie rodzeni⟨e⟩
siestrze jednego oćca i
jednej macierze przyszle[j]

Dalej, możeli człowiek
za swego żywota swym

14ra

19: *gdy*: uzupełnione na podstawie tekstu głównego, zob. s. 43va w. 17.

14rb

18: (*w miesckiem*) *prawem*: zam. *prawie* wskutek atrakcji gramatycznej do *miesckiem*.

dzieciom wybrać albo
postawić opiekaldnika

Dalej, przymrzeli dziecięciu
jimienie od swego

6 oćca a przyszłoli to
dziecię k swym latom

Dalej, mali ktora
niewiasta oćczyznę albo

12 macierzyzną a ta niewiasta
nie ma dzieci

Dalej, mająli dzieci
jine dzieci, ci mogą
dobrze swoją oćczyznę oddać

21 Dalej, mali mąż żonę
małżonkę i dziewczkę s

24 *nia*, umrzeli mu żona
a dzieci zostaną u oćca etc.

Dalej, dzieci, co są od
jednego oćca i od jednej

27 macierze, umrzeli ktore

Mali człowiek
dzieci a jed(n)y wyposażył

Też nie mają nikogo
3 zaręczyć wyżej, niżli
zacz stoi, to jest podług
jego zapłaty

Dalej, gorąca rzecz, cso
9 słusza w grodzkie prawo

Kto będzie wybran
12 przysiężnikiem, ten przy
tem zostanie, poko żyw

15 Mali kto kramną
komorę, dom, rolę czynszową

18 Mali kto kupną komorę,
cso ją kupił

Dalej, gdzie będzie
niewiasta darowana,

24 ile w miesckiem prawie,
ile nie w miesckiem
prawie od kogo

Zastanieli ktory

30 człowiek swe rzeczy u Żyda

- 3 Kto drożej przeda
picie albo jedzenie
- 6 Kto ma którąkoli
rzecz albo jimienie, co
mu zastawiono w gajnem
9 sądzie
- Dalej, może człowiek
12 swe rzeczy *i* jimienie
zastawić w dłudze
- 15 Każdy człowiek może
w gajnem sądzie
swą żalobę odpuścić, co się
18 poczęła w gajnem sądzie
- 21 Gdy będzie ożałowan
ktory o rozboj albo pożegę
- Dziedziczny wojt
ni może niżadnej ⟨winy⟩ zyskać
27 albo wziąć procz
gajonego sądu
- Dadzali komu ku

- gajonemu sądu
- 3 Sąsiedzkie ludzi,
co nie słuszają ku
naszemu sądu, ty może
6 woj[o]t zaręczyć, aby
prawu stali
- Woj[o]t nie może
nikogo upewnić, kto
12 żałuje na kogo, jimieniem,
co nie leży pod jego ręką
- 15 Co może być zwano
chromota albo ciężkie rany
- Żałuje gość na
gościa z cudzej ziemi
21 przed prawem
- 24 Mali wasz książę albo
pan na swego mieszczanina
żałobę, co słusza
27 k waszemu prawu
- Kto da na targowlą

15va

albo na którąkoli kupią
boży pieniądz, słowie
3 z adatek, albo kto ji wieźmie
6 Jestli człowiek
dłužen a wydzie z miasta, słowie
iż <się> wiaruje tego prawa

Gdy człowiek wydzie
albo zbieży

Jedzieli człowiek na
15 kupią w cudze ziemi
a zostawi po sobie
doma jimienie

Pytaliście: Gdy wojt
albo przysięznicy
21 siedzą ku prawu a sądu
nie gajili podług prawa

Pytaliście nas o prawo:
Dwa żaki służyły
27 przy dworze a jeden
drugiego darował z
dobrej wolej

Dalej pytaliście nas

15vb

<o> jeden ortel, co ji
wyrzekł jeden przysięznik

Pytaliście nas: Gdyby
6 kto kogo zabił w
miesckiem prawie

Mająli goście albo
okoliczni sąsiedzi, pod
12 kimkoli siedzą, ktorzy
u nas prawa żądają,
naszym mieszczanom albo
15 gościom odpowiadać

Mogąli radźce wybierać
18 przysięzniki a
mogąli je przyniewolić

Możeli opiekalnik
przedać albo oddać
24 jimienie tych dzieci, co
sie jimi opieka

Jestli powinien
przysięznik, co ku prawu
30 przysiągł, przyć tam

Mająli okoliczna

15va

26: *służyły*: możliwa też lekcja *służyli*.

- miasta albo wsi, targi, co
leżą w majdborskiem
3 prawie, łajane ortel(e)
- 6 Mogąli o proste rzeczy
przed wojtem bez ga-
jonego sądu na każdy
dzień żałować i odpowiadać
- 12 Pytaliście nas o
prawo: Gdy wojt niezgodny
jest z pospolstwem
- Możeli wojt wziąć
swe winy o takie
18 rzeczy albo jinne
- 21 Wieźmieli wojt
winę niesprawnie ot
(kogo)koli, co jest on przepadł
- Co wojt ma
albo może a kako
- Kiedy przysiężnicy
będą wybrani, kako
30 oni mają przysięgać
- Ktorzy są albo

- mogą zwani być
naroztropniejszy
- Pytaliście: Gdy
6 przyganiono ortelowi a gdy
miano żałobę i
odpowiedzenie pisać
- Którymi słowy mają
ortel łajać? Kto chce
12 ortel łajać
- Łajeli kto ortel a
15 ten ku prawu
- Gdy ortel będzie łajan
a wezwano sie na
18 wysze prawo
- 21 Pytaliście: Jedna
niewiasta z swym mężem
przyszła przed gajony sąd
- Prosimy was, nauczcie
27 nas, co jest gierda,
niewiesckie rzeczy, co
słuszają na panie
- Pytaliście nas: Hannusz

[żałował] żałował na
 panią Annę, iż jej dał
 3 schować dziesięć grzywien

Pytali(ś)cie nas o prawo:
 6 Pani Anna stała
 przed gajonym sądem
 z jej rzecznikiem

Pytali(ście) o prawo: Jan
 Segel, jeden gość, z swym
 12 rzecznikiem: Panie
 wojcie, kaźcie paniej Annie

15 Dalej wasze
 pytanie jest takie o prawo
 (Kako) albo gdzie [i] sine
 18 rany mają być zwany
 albo śmiertelne

Dalej, gdyby kto
 uczynił nagłą rzecz nad
 24 sirotą albo nad gościem

27 Dalej, umarł jeden
 człowiek i zostawił
 po sobie sirotnego syna

Gdyby ktory człowiek

miał wojtostwo dziedzic(czne)
 w mieście, w pra(wie)

3 Gdyby [ktory] krol
 albo jiny pan, albo
 dziedziczny wojt miał
 6 wojtostwo dziedziczne
 w mieście

Pytaliście o prawo:
 Jeden człowiek umarł,
 12 ten był kupił sołtystwo,
 co leży w majdburskiem
 prawie a z
 15 tego służą krolowi

18 Dalej, ta pani
 mowi, iż ona przyniosła
 k swemu mężowi
 21 pieniądze

24 Wojtostwo albo
 sołtystwo, co je
 kupią w dziedzicstwo i co
 27 z niego służą krolowi

Pisalismy wam,
 30 iże człowiek może
 [dać] dać dobyte swe
 i jidące jimienie,

komu chce [temu da]

3 Przyszedł jeden
człowiek przed gajony sąd
i zdał drugiemu
6 człowiekowi swe jimie⟨nie⟩

9 Kiedy potrzebna po
ortel do wyszego prawa

Pytaliście: Możeli
mnich, ile tych, co nie
15 bierzą prze bog albo nie
żebrzą, ile tych, co żebrzą

18 Dalej pytaliście
nas o prawo, coż żesmy
wam pirwej pisali, aż
21 gorące rzeczy, co się

Dalej, jakoście też
24 nam pirwej pisali,
iż żadnego przysiężnika
mogą zsadzić

Wasze pytanie o
prawo: Jedna pani przyszła
30 przed gajony sąd

Wasze pytanie o prawo:
Jedna pani

[przyszła iż] miała
dziedzictwo i niewieskie
3 rzeczy

6 Jeden człowiek miał
brata jednego od oćca
a nie od macierze, a od

Możeli człowiek zarobione
albo jine swe
12 odkazać albo dać po

15 Dalej, jeden
człowiek żałował po
umarłej ręce, iż

Pytaliście nas o prawo:
21 W gajnem sądzie
wzdał jeden człowiek

Pytaliście nas o
prawo: W gajnem sądzie
27 przywiedzeni są
jętcy, co są w
gorącej rzeczy

17va

- Gdyby kto co
nieurzędnego uczynił, jako
3 zabił, ciężko uranił
albo co jinego takiego
- 6 Gdyby *w* wiązany
czas głowa zabita albo
cokoli jinego, ocz
9 by gorący sąd
- 12 Jeden człowiek
umarł, zostawił po
sobie dwoje dzieci i
15 żonę. Potem umarło jedno
- 18 Jeden człowiek
umarł i zostawił po
sobie swą żonę i dwoje
21 dzieci małych
- 24 Jako żenino jidące
jimienie człowiek
bierze albo może brać
- Człowiek, co przysięgł
30 przed radźcami,
iż on prawie szosował

17vb

- Gdy zaprzane i
3 odprzysiężone ji(mienie)
- 6 Gdy komu z prawa
przysięgę skażą o dług
albo o łajanie
- 12 Jako mają dokonać na
kogo krzywoprzy(się)stwa
albo co on za to ma
- Umrzeli człowiek
a zostawi po sobie
18 rownorodne dzieci i
jimie(nie) idące i stojące
- Jako wiele lat
ma mieć dziecię a
24 w których lecich
mogą je sędzić
- Mogali dzieci(ę)
prawem przycisnąć,
30 aby swe dziedzictwo
przedał

17va

2: *nieurzędnego*: RTw: *niewrządnego*.

3 Jako mają dobywać
na kim dziedzictwa a
mająli z tego pirwej
długi zapłacić niżli wiano

Sołtys albo
wojt albo j[in]ego
9 słuźebnik ma przyć przed
to stojące jimienie

15 Możeli mąż dać z swego
jidącego [idącego]
jimienia swej żenie,
co chce, który nie jest
18 wojtow(skiego)

Gdyby skazane
24 przysięgi sie przygodziły
w wiązany czas czynić,
mająli tedy przysięć

30 Kiedyby gość gościewi
zakład w wy[a]z(n)anym
dłudze zastawił

3 Kiedy gościa albo
ktorego człowieka
wydadzą gościewi za
6 rękę albo jinemu, co
nie osiadł

9 Gdy dwa człowieki
albo więcej pospołu
mają

Gdy człowieka ożałują
15 o głowę albo o ciężkie
rany a ten
człowiek[a] postawi porękę

Mogli z[a] namity
21 świadczyć i przysięgać

Rownyli dział
24 mają wziąć dziewczyny
dzieci, bądź mężczyzna
bądź [nie]żeńczyzna

Mogali wojt albo
przysiężnicy ortel
30 odwłoczyć albo odłożyć

- 3 Gdy człowiek będzie
ożałowan o przysięgę,
o głowę albo o rany
- 6 Gdyby człowiek
oczkoli miał przysięgać
a nie wyrzeczce przysięgi
- 12 Gdyby człowiek, mąż
albo żona, nalezion
nie-w-mażeństwie, słowie
- 15 Gdy umrze człowiek,
bądź mężczyzna bądź żeńczyzna,
a ma po sobie
- 21 Będzieli mężczyzna
albo niewiasta owiniona,
słowie o miarę
- 24 jedzenia, picia albo o wagę
- 27 Kiedy mają picie
albo jedzenie [dobre]
- 30 Dalej, gdy radźce kogo
odsądzą czci
- 33 Kiedy krol albo
dziedziczny pan, albo
jinszy pan kogo przed
swymi

- 3 Gdy człowiek będzie
osądzon na śmierć z
prawa a krolewska
- 9 Możeli człowiek
krolewski ortel łajac a
gdzie albo dokąd może
- 15 Kiedy człowiek przed
burgrabią albo przed
radcami podda sie
pod wysze prawo
- 18 Kiedyby w
naszem mieście człowiek
zaćwierdzon, słowie
- 21 poręką
- 24 Umrzeli niewiasta
a po niej niżadne
dziecię nie zostanie,
komu przydzie jej
jidące [jidące] jimienie
- 27
- 30 Gdyby człowiek
miał na kogo świadczny
list o dług z gajnego
- 33 sądu a ten człowiek
rzekłby tako

Gdyby jeden człowiek[u]
 3 drugiemu zastawił rolę
 albo ktore st(oj)ące ji(mienie)

Gdy kto komu bierze
 9 jego jimienie i jeszcze
 k temu wiąże ji o jigrę

12 Kiedy mają dwa miedzy
 sobą murowaną ścianę
 a ta ściana każde(go)

18 Możeli miasto, słowie
 radźce z pospolstwem,
 uczynić wilkierz bez
 21 wiedzenia pana swego

Gdy człowiek
 24 cirpiał rok i dzień i daleko
 więcej, aż woda
 z rynny jęła ciec

Gdy człowiek ma
 30 świadczyć bądź o
 głowę, bądź o dług

33 Mogąli radźce jinym
 ludziem, słowie co są

z jinego miasta albo

Pytaliście nas o prawo:
 Jeden człowiek
 6 umarł i zostawił po
 sobie małe dzieci ssące
 i drugie małe

Gdy kto od nas
 przysiężnikow chce ku
 12 świadcztwu o wzdanie rolej

15 Jedna niewiasta
 urodziła dziecię a to mieni
 z ośmią jinych dobr(ych)

Mogąli kogo przycisnąć
 21 ku przysiędze,
 kiedyby kto na kogo żałował

24 Dzieci mogą swą
 oćczyznę albo przymarłe
 jimienie rowno m(iedzy)

Sąli ci to z jinych
 30 stron albo ziem rowno
 bliszy przyrodzeni

- Sięgali kto po
 odumarłej] jimieni(e), ten
 3 ma to upewnić stojącym
 jimieniem w temże
 prawie

 Jeden człowiek
 przyszedł przed nas w gajny
 9 sąd i zapowiedział

 Pisaliście nam o
 jeden ortel, co ji
 przysięznicy wyrzekli

 15 Możli niewiasta *za*
 zapłacony dług, słowie iż
 ona mieni, aby zapłacon

 Gdyby człowiek przyszedł
 21 przed gajony sąd
 z swą żoną a oddałby
 tu swej żenie albo
 24 swemu przyjacielowi

 27 Mogali od dziesiąci
 grzywien, co pożyczają
 na zakład, wziąć jedną
 30 grzywnę do roku czynsca

 Możli kto kupić ktorekoli
 33 jimienie tako, iż
 co je przedał[a] i zasię

- kupił[a] ono jimienie

 Możli kto [swe] dłużnika
 swego ułapić i
 6 przed wojta przywieść
 procz posła albo [pro]
 procz przykazania

 Pytaliście nas o prawo:
 12 Gdyby czego w *naszem*
 w mieskiem prawie
 nie naleziono, a ta rzecz

 Gdyby komu
 wydano albo poddano
 18 z prawa jego dłużnika
 za rękę a ten dłużnik
 byłby tam

 Mogali sprawnie ktorego
 jęca, co siedzi
 24 na śmierć, męczyć
 ktorakoli męką, aby
 więcej co wyznał

 30 Jako wždy mają
 dobywać oćcowego
 długu na sirocie

Możeli zapowiedać tych
sirot jimienie

6 Możeli wyleganiec
i jego dzieci albo
bezpawny człowiek, słowie

12 Jako mają dobywać
długu na dziecięciu,
co ma dziedzicstwo

15 Możeli opiekaldnik
opiekanie opuścić dla
takiego nagabania

Pytaliście nas o prawo:
21 Jeden człowiek
przywiodł przed nas, przed
24 Żona jednego dobrego
człowieka krciła dziecię,
słowie kmotrą osta(ła)

Dalej pytaliście
nas o prawo o też
30 rzecz tako: U nas nie
jest obyczaj, aby wiano

33 Gdyby jeden człowiek
żałował na

drugiego o głowę

Możeli gość albo jiny
6 człowiek, co nie może
mieć poręki a [ono]

9 Mogąli o bezprawne
rzeczy w wiązany czas
prawować a ortele

15 Możeli w wiązane czasy
prawować i zakłady
opowiedać albo ukazo(wać)

Kako a ktorými słowy
mają sąd gajić, aby
21 gajon podług majdbur(skiego)

24 Pytaliście: Kako wiele
przysiężników ma być
ku gajonemu sąd(owi)

Przyszedł jeden
30 człowiek do wojta, prosząc
posła na zapowiedanie
jimienia swego
33 dłużnika, co mu winowat

20va

- Gdy człowiekowi jego
jimienie [zaprzedał] <zapowiedzą>
- 6 Gdyby człowieku
zapowiedziano jego
jimienie, gdyby doma nie
- Gdyby kto komu drogę
12 z ostrą bronią zastąpił,
ktoraż mieni niespra(wność)
- Oddali człowiek
swe jimienie za swego
18 żywota, co je może
oddać tako, iż jim
- Gdy człowiek żałuje
ze świadki a odpowiedacz
24 prosto odpowie<da>
- Jakosmy was pirwej
27 pytali o to, gdy człowiek
zapowiedział człowieku
jimienie, co
30 by doma [miał]
- Nie macie sie bać, bo
33 to słuza na wasz
urząd a nie jesteście

20va

2: *zapowiedzą*: zob. kom. do transliteracji.

20vb

19: (z *przyzwolenim*) *pospolstwem*: zam. *pospolstwa* wskutek atrakcji gramatycznej do *przyzwolenim*.

20vb

- 3 Dalej pytałiście: Kiedy
słowie czas a kako
długo mają i muszą
- 6 przysiężnicy wojtowi
ku prawu
- Mali też gość z zakładem,
12 co mu zastawią
za wyznany dług, czekać
czternaście dni,
15 a gdyby mu
- 18 Gdyby radźce z przyzwolenim
pospolstwem
uczynili wielkierz
- Nasz pisarz bierze
od każdego szepszelinga
24 jeden grosz a od listu
cztyrzy
- 27 Gdy przysiężnicy
za swe albo za
pospolne pieniądze
30 poślą po prawo

Sirotny człowiek ciężko
 uranion, tego
 3 łożdrował wojt przez swego
 rzecznika prze jego
 sirocastwo [widząc ji]

9 Będzieli przysiężny
 wojt od swego pana
 winowan przed prawem

Dalej o tym rzeczniku
 mowimy prawo:
 15 Gdyż on to wyznał przed

18 Gdy wojt łożdruje
 o głowę, ciężkie rany
 albo o ktorąkoli bezprawą
 21 rzecz sirotną, co
 sie stało niewieście,
 iż jej męża urażono

24 Gdy kogo owinia o
 głowę, o ciężkie rany
 albo oczkoli jinego

W naszym mieście
 jeden przypowiedał
 30 sie ku połu murowi
 swego sąsiada

Gdy człowiek z dowierzenia
 3 dzieciom swoim
 i żenie wybierze
 z dobrej wolej opiekalnika
 6 ktorego swego
 przyrodzonego albo [zna]

Gdy mieszczanin albo
 gość jimie sie u drugiego
 12 mieszczanina konia

Pytaliście nas: Co
 15 albo który użytek mamy
 albo mają mieć
 przysiężnicy

Pytaliście też nas: Co albo
 21 ⟨kako wiele⟩ przy⟨dzie⟩ albo
 mamy posłać za ortel

Mogali przysiężni⟨cy⟩
 24 sobie mieć osobnego
 pisarza procz radźckiego

27 Jeden człowiek sam
 się obiesił, co z nim
 mają uczynić ludzie

20: *kako wiele przydzie:* zob. kom. do transliteracji.

21va

- Jeden człowiek zabił
 swą żonę i przyniósł
 3 rozgrzeszenie albo
- Możeli wojt bez
 6 gajonego sądu rok odłożyć
 do zajutra, gdy sie
- Gdyby człowiek zatwierdzon,
 słowi(e) ku prawu
- Najdzieli kto
 swego zatwierzonego
 15 człowieka albo niewiastę
 a przywiedzie ji
 przed prawo, [onego] c(o)
- Niesprawna rzecz jest
 rozmajita, przeto nie
 21 możem wam na wszytkę
 prawa najć
- Gdyby miała jedna
 żeńczyzna drugiej
 27 żeńczyźnie albo męzczyźnie
 przysiąc po
 umarłej ręce
- Gdy kto żałuje na
 33 niewiastę ze świadki o
 jej[o] dług albo [same]

21vb

- Jeden człowiek
 3 wianował swej żenie
 ośmdziesiąt grzywien
 na swem jidącym
 6 jimieniu [i będącym]
- Upominaliście nas
 9 o ortel o koniu zapowiadaniu.
 Cosmy wam
 pisali, to znamy
- Pytaliście nas o prawo:
 Jedna pani przyszła
 15 z swym mężem przed
 gajny sąd i wzięła
 go sobie opiekalnikiem,
 18 i wzdała mu
- Jeden człowiek stojąc
 21 przed gajnym sądem
 wzdał swej
 24 żenie połowicę swego
 jimienia dobrowol(nie)
- Przydąc jeden człowiek
 27 przed prawo
 rzekł: Jam miał swojej
 30 żony wszycko jidące
 jimienie

21vb

9: o koniu (zapowiadaniu): zam. *konia* wskutek atrakcji gramatycznej do *o zapowiadaniu*.

Jeden człowiek umarł
i postawił [po sobie]
3 swym dzieciom opiekalnika.
Dziecię tego [opiekalnika]
człowieka mo(wi)

Kiedy człowiek ma
doświadczyć samosiodm
9 albo samotrzeć, mali
wojt i przysięznicy
każdego świadka
12 osobno pytać o to, co

Gdyby widział radźca,
wojt, przysię(ż)nik,
18 pospolny poseł, miescki
sługa albo jiny,
co tego roku miastu
21 i prawu przysięgł

24 Pytaliście nas o prawo:
Jeden łajał ortel
i postawił rękojmią,
27 ażby położył
swe pieniądze po
wysze prawo, a nie
30 kładzie jich [pieniędzy]

Dorota żałowała
swym rzecznikiem na
3 Barbarę rzekąc: Panie
wojcie, ja żałuję na
Barbarę o jeden dom,
6 co Dorocie

Przysiężnikow ortel
9 jest prawy albo
sprawiedliwy, a to [tako]

Pytaliście nas o prawo:
15 Jeden człowiek, gość,
przyszedł do miasta,
tego człowieka burgrabia
18 przez jego rzeczy odmianę

Pytaliście nas o prawo:
21 Jedna pani przyszła
przed wojta i żałowała
mu, iż czynszownik
24 zbieżał precz

Pytaliście nas: Jeden
człowiek przywiódł
30 drugiego w kłodę, a z kłody
przywiódł ji przed gaj(ny)

- Pytaliście nas o prawo
 3 tako: Żałował jeden
 człowiek na drugiego
 o dług, co mu ji
 6 winował
- Jeden człowiek żałował
 na drugiego, iż
 12 mu winował na wymowiony[u]
 dzień
 nieprzewł(o)czny, a ten dzień
 15 już minął. To tako
 dłużnik wyznał
- Jeden człowiek miał
 jidące i stojące
 21 jimienie i wianował
 swej żenie sto grzywien
 swego jidącego
 24 jimienia
- Jeden Żyd żałował
 27 na krześcijana, iż
 mu łajał, i wyznał, iż
 nazwał ji kurwim synem
- 33 Jeden człowiek w

- naszem mieście nawadzon
 panu lżywi(e), tako aż
 3 sie pan nań rozgniewał
 i kazał ji jąć
- 6 Jeden człowiek w naszym
 mieście upewnion,
 słowie dano
 9 mu mir przyć i odyć,
 swe sprawić i przedać
 wolno
- 15 Przy mnie
 krotoszyńszczy pisali po
 prawo do Lwowa tymi
 18 słowy: Hannusz rolą
 u Metw(o)chowej i
 zadał jej dwie
 21 grzywnie
- Też przy mnie
 24 krotoszyńszczy ślali po
 prawo: Grzegorz żałował
 na ruskiego
 27 popa rzekąc tako

Przyjacielski
pokłon
6 naprzod. Mili
przyjaciele!
Pytaliście nas o
9 prawo takimi słowy:
Gdy mężczyzna pojmie
żonę a swej żenie
12 wianuje na swem jidącym
jimieniu sto grzywien
albo mniej lubo
15 więcej przez sądu, a ten
to mąż umrze i zostawi
po sobie długi i
18 dziatki, co lat nie mają,
i brata albo siostry
męża albo jinego
21 przyrodzonego przyjaciela,
albo opiekadnika, a
tego umarłego żona
24 pojmie jinego męża,
ten mąż *od* swej żony
prawi od tego opiekalnika
27 jej wiano, coź
jej wianował umarły
mąż i został jej [wiano]
30 winowaty. Opiekalnik
mowi: Wiem

o tej żenie wienie i
 tem to dłuźde i to
 3 wyznawam przed prawem,
 jako sie rzecz w sobie
 ma. Ale ja nie wiem,
 6 ma(m)li tę moc z prawa
 dać jej to wiano z
 jimienia tych to
 9 dzieci, gdyż jej nie
 wianowano przed prawem,
 i też ty[ch] dzieci
 12 ten ortyl mają, iże
 bliszczy są k temu przyć
 przysięgą jedną ręką,
 15 iże jich ociec nic nie
 wianował jich macierzy,
 i też dzieci lat
 18 nie mają jich o dziale
 wyznawać albo
 nie wyznawać. Acz już
 21 ten opiekalnik ma moc
 i musi ot tych dzieci
 to wiano dać z prawa?
 24 Na to mowiemy
 przysiężnicy z
 Majdburku:
 27 Gdy opiekalnik
 z prawa obejmie się
 dzieci, co lat nie mają,
 30 tedy ma moc długi
 fōldrować i dać [i]
 zapłacić długi wszystkim
 33 obyczajem, jako by

26va

17: *lat nie mają...* wyznawać: tekst zniekształcony, łac. *annuales sunt patris debita fateri*.

26vb

10: *wieli:* zob. kom. do transliteracji. — **17:** *wie-li też:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

mogły uczynić ty to
 dzieci, gdyby lata miały.
 3 Przeto opiekalnik
 ten może długi płacić,
 o których wie, z jimienia
 6 tych to dzieci, a
 o których nie wie, może
 sie dać upominać
 9 albo o nie przysięć z prawa.
 [Wielkrzu] (wiel) o
 tem dłuźde opiekalnik a
 12 będzeli upominan, musi
 ten długi płacić i
 tej niewieście wiano
 15 z jidącego jimienia,
 jestli go tako wiele,
 (wie-li też), iż je też
 18 tako wianował z prawa etc.

Dalej jesczeście
 nas pytali
 21 o prawo:
 Aczby to jidące jimienie
 za to nie stało,
 24 możeli opiekalnik jimienie
 tych to dzieci
 przedać, aczbykoli ony
 27 naprzeciw temu mowiły,
 i z tego wiano
 zapłacić i jine długi, a
 30 możeli też opiekadlnik
 dłużnikow umarłego
 prawem przycisnąć,
 33 aby przed prawem
 odpowiedali i długi

zapłacili miasto dzieci,
 których jest opieka (ldnikiem),
 3 a ma(ją)li miasto
 dzieci opiekaldnikowi
 przysięgać albo mogli sie to
 6 wszystko przedłużyć aż
 tako długo, iżby ty dzieci
 lata miały, albo
 9 co jest z prawa?

Na to my przysięznicy
 z Majdburku
 12 mowimy prawo:
 Niest[li] potrzebizna a
 nie ma[ją] dla wiana, co
 15 (mąż) żenie na jidącym
 jimieniu wianował,
 opiekaldnik przedać
 18 dzieciom jimienie
 stojące. Jestli oćciec
 tych dzieci został dłužen
 21 pewnie długi, co
 o nich wie opiekaldnik,
 albo prawem
 24 będzie upominan, tegodla
 nie sąli blizy
 przyrodzeni po tych to
 27 dzieciach, może przedać i
 zapłacić, ale sąli blizy
 przyjaciele, tedy nie
 30 może stojące jimienie
 przedać przez wolej
 (przyrodzonych) tych to dzieci,
 33 a tedy ma ta rzecz
 przedłużona być do lat tych

14: *mąż:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **28:** *przyjaciele:* w innych rkpsach *przyrodzenie*. — **29:** *stojące jimienie:* w innych rkpsach *stojącego jimienia*. — **32:** *przyrodzonych:* uzupełnione na podstawie łac. (*absque voluntate eorundem*) *amicorum*.

6: *lekarz-li:* uzupełnione -li na podstawie innych rkpsów. — **15:** *zeznawać:* w innych rkpsach *szacować*. — **19:** *szacowawszy:* w innych rkpsach *szacować i powiedzieć*.

to dzieci z prawa.
 Dalejeście nas
 3 pytali, kto ranne
 ludzi ma oglądać.
 Sędziali, przysięznicy,
 6 lekarz(li) rannemu
 na wyznanie, sąli rany
 ciężkie albo blisku
 9 śmierci, albo nie?
 Na to my przysięznicy
 s Majdburku
 12 mowiemy prawo:
 Sędzia je oglądać
 ma, ty rany, i przed prawem
 15 je zeznawać, [j]kake
 były, ale w mieściech,
 gdzie są ranni lekarze,
 18 tym to dają pod przysięgą
 szacowawszy [jakie
 były] przed prawem powiedzieć,
 21 jakie to rany były,
 i też sędzia może podług
 oglądania sędzić i
 24 ortelu pytać podług prawa.
 Pytaliście
 nas: Mająli
 27 gościom podróżnym
 albo mieszczanom,
 albo jinym gościem, albo
 30 jinym ludziem, co nie
 są winni ku położonemu
 prawu, gorący sąd

- osadzici, ile bądź[e]
w zapowiedany czas (...)
- 3 My przysiężnicy
s Majdburku mowimy
na to prawo:
- 6 Podrożnym ludzium
jako gościom, co są tako
daleko, acz k temu położonemu
- 9 sądu nie mogą
przyć, albo mieszczanom,
ktorzy są sie na daleką
- 12 drogę zgotowali,
tym mają gorący sąd
osadzić o dług albo o
- 15 jidące jimienie sędzić,
ile w zapowiedny
czas (...)<z> prawa.
- 18 Dalej pytaliście
nas: Gdyby mieszczanin
albo gość żałowałby
- 21 o rolą albo
o stojące jimienie etc.
Na to my przysiężnicy
- 24 s Majdburku
mowimy prawo:
Mieszczanin albo gość,
- 27 ktory rolą albo stojące
jimienie sędzią
albo wojtem zapowiedział,
- 30 albo przymarłe stojące
jimienie prawi,
ten musi to prawić
- 33 przed prawem, gdy sędzia
sędzie na dzień
położonego prawa.

27va

2: kopista nie dokończył zdania, w innych rkpsach *albo w niezapowiedziany*. — **17:** kopista nie dokończył zdania, w innych rkpsach *ile nie-w-zapowiedany*. — **19:** *Gdyby... żałowałby*: w innych rkpsach *gdyby... żałował*.

27vb

3: *gdyby... żałowałby*: w innych rkpsach *gdyby... żałował*. — **21:** *jeden*: zob. kom. do transliteracji.

- Dalej pytaliście
nas o prawo:
- 3 Gdyby mieszczanin
albo gość żałowałby o
ran[n]y albo o głowę.
- 6 Na to my przysiężnicy
z Majdburku
mowimy
- 9 prawo: O głowę albo o rany,
co nie z[t]astano za
gorąca, to ma<ją> dać do
- 12 zagajonego sądu położonego,
a tego to, co
mir złomił, prawym
- 15 ortelem naśladować, aby
ten ożałowany człowiek
mogł sie wyprawić,
- 18 acz jest praw <z> prawa.

- Pytaliście nas
o prawo tymi
- 21 słowy: [Gdyby] <jeden>
mąż pojął żonę w stadło
małżeńskie a ta
- 24 żona miała oćczyznę
i jidące jemienie,
a w tę jej oćczyznę
- 27 albo dom przyszedł k niej
ten mąż, a ten to dom
był drzewiany i zgorzał.
- 30 Tedy ten mąż sprzedał
tej żenie oćczyznę
swą a wzięwszy
- 33 pieniądze ty i jine jej
jidące jimienie, i też

swoje pieniądze i
 zmurował ten zgorzały
 3 dom. Ten to mąż
 umarł i zostawił po
 sobie dzieci z tą żoną
 6 a ta niewiasta poszła
 za jinego męża. Tedy
 rzekły dzieci: To jidące
 9 jimienie albo ty [ji]
 pieniądze były naszego
 oćca, gdy on tę pojał,
 12 przeto my patrzimy z
 prawa k temu domowi
 albo ku pieniądzom, za
 15 ktore nasz oćciec murował
 ten dom. Niewiasta
 rzekła: Ten dom jest
 18 moja oćczyzna, na to ja
 mam prawne listy,
 a moj mnie mąż mogł
 21 murować dobrze ten dom,
 bo on mojej oćczyzny i
 jidącego jimienia dobrze
 24 tako <wiele> ode mnie
 przyjął i obiecał mnie
 ji za to zmurować, gdy
 27 on me jimienie przedał.
 Jestli k temu
 murowanemu domu niewiasta
 30 bliska czyli ty to
 dzieci, czyli <co jest>
 prawo, a kto ji ma
 33 wziąć albo osieść?
 Na to my przysiężnicy
 s Majdburku
 36 mowimy prawo:

28ra

24: *wiele*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. (*tam*) *multum*. — **31:** *co jest*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

28rb

26: kopista nie dokończył zdania, w rkpsie W: *majali mu zupetna jego myto dać albo nie*.

Możeli ta niewiasta
 ukazać podług prawa,
 3 iże ten dom jest jej
 oćczyzna była a ona
 ten dom swemu umarłemu
 6 mężowi niegdy spuściła,
 tedy ona ten dom
 murowany ma osiednać,
 9 przeto iże ten mąż,
 poko był żyw, sobie o
 to murowanie nie utwardził
 12 z prawa, podług prawa.

Dalej pytaliście
 nas: Gdy
 15 dobry człowiek, co mu
 sprawnie nietu przygany,
 podejmie sie przed
 18 prawem ludskie rzeczy
 oprawia[ją]ć albo mowi[a]ć
 a za to bierze pieniądze
 21 i przywiedzie rzecz
 przed prawo prosto albo
 świadki, co jest jego myto?
 24 A *acz* co pirwej mowił
 krotki czas albo długi
 a juże nie chce mowić <...>
 27 Na to my przysiężnicy
 s Majdburku
 mowimy prawo: Podjemieli
 30 sie dobry człowiek
 rzecz mowić za wy[ny]rzczone
 myto, to mają
 33 jemu zapłacić, ale
 czynili on to na miłość,

tedy ten, czyję rzecz mówił,
 da mu, co jego wola,
 3 a nie chcieli jinne rzeczy
 mówić więcej, tedy wždy
 i on i dzieci jego
 6 zostaną przy swem pełnem
 prawie, acz w jinym
 niepoczes(n)ym sie nie przekonali
 9 z prawa prawego.

Dalej pytaliście
 nas: Możeli
 12 pospolny poseł przed prawem
 ludzkie rzeczy oprować
 albo mówić tako jako
 15 jinszy rzecznik, abo(li
 jim) zawadza jich urząd,
 gdy oni mają ludzie przed
 18 prawo pozwać albo
 jimienie zapowiedać,
 albo ludzką rzecz mówić,
 21 a to wszystko nie mogą
 równo dokonać, a także
 sie może stać zamieszkanie,
 24 albo co jest z prawa?
 Na to my przysiężnicy
 mówimy prawo:
 27 Pospolny poseł może
 dobrze rzecznikiem być,
 gdy sie ostrzeże, acz nie
 30 zamieszka tego w rzeczy,
 czego sie podjął, i też
 nie zamieszka tego, co
 33 słuza na jego urząd, ku
 czemu on [sie przykazał]
 (przysięgł), i też nie zamieszka

15: *abo-li jim:* -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. *si ipsos (...) impedierit.*

33: *wiedzenia:* RTw: *wiedzenia.*

tych to ludzi, ktorych
 sie rzeczy podjął, a
 3 to jest z prawa prawego.

Dalej pytaliście
 nas o prawo
 6 tymi to słowy:
 Jeden człowiek miał
 swe zarobione jimienie,
 9 role, domy i jinnie
 jimienie idące, a
 ten to zostawił po sobie
 12 niedoroślą albo
 co nie ma lat dziewkę,
 a ten sie jej podjął
 15 opiekaldnikiem być, a
 nie uczynił poczesną liczbę,
 bo on nigdy na to
 18 potrzebowan albo przyciężon,
 a on opiekął
 sie jimieniem tej to
 21 dziewczki tako długo, aż
 ją wydał za mąż, za
 ktorego ona chciała, a
 24 on je mężu dał oczyzny
część albo *wszytko*
 bez jej wolej i
 27 wiedzenia. Ten mąż
 umarł a ta żeńczyzna
 poszła za drugiego męża.
 30 Mogłli z prawem jej
 opiekaldnik jej mężu
 dać ooczyznę bez jej
 33 wolej i wiedzenia, albo
 mali tej żeńczyźnie

wrocić oóczyznę jej, albo
 jestli co prze(p)adł z prawa?
 3 Na to my przysiężnicy
 z Majdburku
 mowimy prawo:
 6 Niestli ten opiekaldnik
 tej dziewce
 uczynił liczbę, to jest
 9 mężowi jej, tedy jeszcze
 ma tę liczbę uczynić,
 a cokoli on za nią
 12 wydał mężowi jej, to
 wszystko ma pojąć w liczbę
 i zostać, tegodla
 15 iż ona swą dobrą wola
 za męża tego istego
 szła, a to z prawa.

18 Pytaliście nas
 o prawo tymi
 słowy: Przyszła
 21 jedna niewiasta przed
 gajony sąd i jest swe
 jimienie i swą rzecz
 24 wzdała i ustanowiła,
 i to zapisano, i uczyniła
 swego brata opiekaldnika
 27 ku dokonaniu
 jej wzdaniu, jako
 stoi zapisano od słowa
 30 do słowa w p(rz)ysię(ż)nem
 reistrze. A gdy już
 ta niewiasta uczyniła
 33 to danie, poszła
 za mąż i umarła. Potem

przyszedł jej mąż przed
 gajny sąd i pytał ortela
 3 tymi słowy: Gdyciem
 ja siedział z swą
 żoną w jej jimieniu
 6 pełnym prawem, mamli
 swej żenie prawo odzierzeć
 i dosięgnąć jidącego
 9 jimienia i
 niejidącego jej jimienia,
 czylili co prawo? Tej
 12 umarłej niewiasty
 brat rzekł naprzeciw
 temu: Pytam prawa,
 15 mamli lepsze prawo k
 temu jimieniu, gdyż
 ona mnie przed gajnym
 18 sądem z pełnym prawem
 jej jimienie
 wzdała pirwej, niżli jego
 21 żoną została, a o to
 sie bierzę do reistra
 przysiężniczego. Co
 24 z prawa jest miedzy
 tyma dwiema?
 Na to my przysiężnicy
 27 z Majdburku
 mowiemy prawo:
 Cokoli mąż jidącego
 30 jimienia swej
 żenie, poki była żywa,
 k sobie wziął, miał i
 33 dzierzał, to ma mieć
 i dzierżeć, ale stojące
 jimienie i jine niestojące,

ktore mąż nie dzierżał
 za żywota żony swej, to
 3 przydzie jej bratu z prawego
 prawa, jako jemu siostra
 wzdała i zapisała.

6 Dalej pytaliście
 nas o
 prawo tymi słowy: Gdyby
 9 mężczyzna wyleganiec,
 co nie z stadła
 małżeńskiego sie narodził,
 12 pojął żonę urodzoną
 z stadła małżeńskiego
 a ma jimienie krotko
 15 albo długo, co zarobił
 z swoją żoną, albo też
 jimienie przymrze od jej
 18 rodziny, a gdy ten mąż
 umrze, przydzieli jej tego
 co jimienia czyli nie
 21 przydzie z prawa, albo
 co prawo wierne ukaże?
 Na to my przysiężnicy
 24 z Majdburku
 mowimy prawo:
 Co mąż z swą żoną
 27 zarobił, to żenie po niem
 zostanie, a wzdali jej też
 co swego ile stojącego (ile
 30 niestojącego) jimienia
 przed gajonym sądem,
 to też jej przydzie i
 33 też to wszystko ma sobie
 wziąć, co jej przymarło
 od jej rodziny,

29: *ile niestojącego:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

15: *jimienie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

a ku jinemu jimieniu
 swego męża obronę
 3 nie ma z prawa prawego.

Gdyby jeden
 człowiek z stara
 6 dawna przyszedł w
 naszą ziemię a nań by poszła
 rzecz, by był wyleganiec,
 9 a tego nie
 odmówił albo sie temu
 nie wywiódł, poko był
 12 żyw, ani od niego nikt
 odmówił, ten człowiek
 ma jimienie i umrze,
 15 kto ma jego (jimienie)
 wziąć? Jego przyrodzeni
 mówią: On jest dobrze
 18 urodzon, to jest
 z małżeństwa, a my
 mowimy, iż nie jest z
 21 małżeńskiego [u]rodu. Acz[y]
 my to mamy dokazać,
 czyli jego przyrodzeni,
 24 co jego jimienie chcą
 wziąć, dokazać mają,
 aby był małżeńskiego
 27 rodu, czyli cso
 prawo jest prawe?
 Na to my przysiężnicy
 30 z Majdburku
 mowimy prawo:
 Nie jestli ktory człowiek,
 33 co przyszedł do
 waszej ziemie, dokonan,

aby był wyleganiec,
 3 coż jemu to wymawiano,
 3 poko był żyw,
 tedy mogą jego przyja-
 ciele przyrodzeni
 6 samosiodmymi niepodezrzanymi
 przysięgą ukazać,
 iż jest z małżeństwa
 9 urodzon, acz chcę
 jego jimienia dosięć
 albo wziąć prawem
 12 prawym.

Gdy mąż pojmie
 żonę, co
 15 z nią pirwej
 przebywał, niżli ją pojął,
 a to jest jawno, a
 18 mają z sobą dzieci, ten
 mąż ⟨i żona⟩ obadwa umrą,
 mogli jich dzieci
 21 jemienie wziąć, czyli
 co praw⟨o⟩ jest [albo]?
 Na to my przysiężnicy
 24 z Majdburku
 mowimy prawo:
 Śpili mężczyzna z niewiastą
 27 albo z dziewczką,
 co prozna jest albo
 sobiewolna, a potem ją
 30 pojmie w małżeństwo,
 dzieci, co sobie z sobą
 mieli w małżeństwie,
 33 ty obudwu wiedzmy

jimienie po jich z sobą
 śmierci, ale dzieci,
 3 co z sobą mieli przed
 małżeństwem, ci nie mogą
 jimienia mieć z prawa.
 6 Gdyby jeden
 człowiek
 zatwierdzone w naszym prawie
 9 rok i dzień o głowę
 albo o rany, albo o
 cokolwie takiego, a w tem
 12 czasie nie przyszedł ku
 ⟨o⟩prawie, mogli jego
 żona albo przyrodzony
 15 osie⟨ś⟩ albo przedać jego
 stojące jimienie, a
 może⟨z⟩li też on swe jidące
 18 jimienie w jine prawo
 brać i wywieść, albo co
 my prawo mamy k temu
 21 podług prawego prawa?
 Na to my przysiężnicy
 z Majdburku
 24 mowimy prawo: Tegodla
 eż człowiek będzie
 zatwierdzone ku prawu o
 27 przerzeczone rzeczy, a nie
 mogą się panowie sprawnie
 podjąć tego jimienia,
 30 ale to ma jego
 żona albo przyrodzony,
 albo on, komu tego przyjaje,
 33 osieść. I też swe
 jidące jimienie może

wywieść i dać sobie
 przywieść w jine prawo,
 3 gdzie chce, ale stojące
 jimienie, jako dziedzinę,
 nie może wzdać, aliz
 6 sam oczwiscie będzie
 podług prawa.

Gdyby wyleganie⟨c⟩
 9 pojął w
 małżeństwo wyleganicę,
 niewiaścę albo dziewkę,
 12 a gdyby dzieci
 pospołu mieli, majali ty
 dzieci ktore prawo ku
 15 jimieniu swego oćca
 albo macierze swojej
 czyli nie mają, albo co
 18 ony mogą mieć z prawa?
 Na to my przysiężnicy
 s Majdburku
 21 mowimy prawo,
 iż po takim oćcu nie może
 na takie dzieci
 24 dziedzictwo spaść ani jego,
 to jest oćcow⟨o⟩ jimienie,
 ale tego oćca albo macierze
 27 przyrodzeni są bliższy
 i mają to mieć jimienie,
 a nie sąli ⟨przyrodzeni⟩
 30 dzieci, tedy sędzia bliższy
 jest z prawa k temu
 to jimieniu [będą].
 33 Gdy wyleganiec
 pojmie

29: *przyrodzeni*: uzupełnione na podstawie rkpsu M, łac. *si nullos amicos habent*.

3: *mogali*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **33:** *i*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów, por. s. 31ra w. 18.

wyleganicę a ci to mają
 dzieci, a ty dzieci mają
 3 jine dzieci, mogą⟨li⟩
 ty dzieci odzierzeć
 swoją oćczyznę prawem
 6 czyli nie, albo kako długo
 to się zawlec ma
 ku końcu podług prawa?
 9 Na to my przysiężnicy
 z Majdburku
 mowimy prawo:
 12 Ty to dzieci nie mogą
 oćczyzny swej udzierzeć
 z prawa, a to ma być
 15 tako długo od dzieci do
 dzieci, poko może być
 dokazano, aż są wylegańcy
 18 z prawa prawe[m]⟨go⟩.

Dalej pytaliście
 nas o prawo:
 21 Mogali wylega⟨ń⟩cy
 i bezprawni ludzie dać
 albo przedać swe jimienie
 24 jinemu państwu
 czyli nie mogą, albo
 co jest prawo?
 27 Na to my przysiężnicy
 s Majdburku
 mowimy prawo:
 30 Wyleganiec albo
 przezprawny człowiek,
 albo dzieci jich mogą swe
 33 jimienie dać ⟨i⟩ przedać.
 Ale bezprawny

człowiek jest rozmaity.
 Niektorym dzieją
 3 jim bezprawni, iż jich
 prawo nie jest jim tako
 spełne, jako jinym
 6 ludziom, a ci nie mogą
 nikomu ku jego prawu
 pomoc, to jest *świadczyc*
 9 ani przysięgać, jako są
 gędźce, pischkowie,
 łotrowie i łaziebnycy, i
 12 wylegańcy albo którzy
 złodziejstwa *a* rozboju
 przed prawem nie zbyli
 15 albo *o* jine ni(e)poczesne
 przed prawem są
 dokonani, ci to mogą swe
 18 jimienie dać i przedać.
 Jini są bezprawni
 ludzie, którzy są w
 21 prawie zapowiedziani,
 ci mogą *w* jinem prawie
 dać albo przedać
 24 swe jimienie, [nie] tam
 w tem to prawie, acz
 jemu są pierz i sędzia
 27 dadzą przymierze,
 aby mógł tam przyć k
 temu jimieniu. Niektorzy
 30 ludzie są bezprawni, to
 jest iże nie mają miru
 ani czci, aż są osądzeni,
 33 iże może cudzy jąć[ce]
 jich *i* jimać

4: *gdy*: w innych rkpsach *gdyby*.

je, ci niżadnego
 jimienia mogą dać ani
 3 przedać z prawa prawego.

 Dalej, gdy państwu
 przymarło jimienie,
 6 a oni by o tem nie wiedzieli,
 zamilczyli <się>
 państwo w rok i dzień, czyli
 9 nie mogli się zamilczeć,
 czyli co jest prawo prawe?
 Na to my przysięgnicy
 12 s Majdburku
 prawo mowimy:
 Sędzia albo państwo na
 15 swem przymarłem jimieniu
 nie mogą sie zamilczeć,
 dojadą to jimienie
 18 nie jest wzdano przed
 prawem, ale będzieli to
 wzdanie poćwierdzono,
 21 aż przeciwko temu w rok
 i w dzień nikt nie odmowi,
 tedy k temu sędzia
 24 albo państwo nic nie mają
 podług prawa.

 Dalej, gdy mąż
 27 bydlil z swoją
 żoną poczesną w małżeństwie
 a ten mąż spałby
 30 z niewiastą jiną bez
 małżeństwa, tako ażeby
 to było jawno albo ażeby
 33 zastano jawno, albo

ażby za to jawną pokutę
 przyjmował, a jego
 3 żona umrze, a ten mąż
 pojmie onę niewiaścę
 w małżeństwo, co z
 6 nią spał i przebywał
 bez małżeństwa, a gdyby
 mieli z sobą dzieci,
 9 mogli ty dzieci wziąć
 jich jimienie czyli
 nie mogą, albo kto k
 12 temu prawo ma?
 Na to my przysięznicy
 s Majdburku prawo mowimy:
 15 Gdy ten mąż
 pojął w małżeństwo swoją
 mamkę, acz nikt
 18 przeciwko ⟨temu⟩ nie
 odmawiał, tedy ty dzieci,
 co z sobą mieli potem,
 21 jako się pojęli w
 małżeństwo, są małżeńskie
 dzieci a mogą wziąć
 24 jimienie jich z prawego
 prawa.

 Dalej, możeli
 27 wyleganiec i jego
 dzieci siedzieć w
 ławicy albo w ktorem urzędzie,
 30 albo być w ktorem
 rzemieśle albo w bractwie
 jako małżeńszczy ludzie
 33 i dzieci, czyli nie
 mogą, albo co oni za prawo

18: *temu*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

32: *będzieli*: *-li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

mają, albo mogli
 mieć podług prawego prawa?
 3 Na to my przysięznicy
 prawo mowimy
 s Majdburku:
 6 Wyleganiec ani jego
 dzieci nie mają tego
 wszego mieć, jako małżeński(e)
 9 dzieci i ludzie
 małżeńsz[ki]czy mają.
 Ale pojmieli wyleganiec
 12 żonę z małżeńskiego rodu
 a mają dzieci z sobą,
 ty dzieci mogą wszystko
 15 mieć jako dzieci,
 co są z małżeństwa urodzony
 podług prawego pra⟨wa⟩.

 18 Dalej, gdy kto
 kogo zabije
 albo rani, a to by samosiodmo
 21 doświadczone,
 iż on to uczynił,
 mająli ji natymias
 24 zatwierdzi[e]ć czyli nie
 mają, czyli co o to jest
 prawo z prawa?
 27 Na to my przysięznicy
 s Majdburku
 mowimy prawo:
 30 Nie mają ni-na-kogo
 przysiąc ani świadcztwa
 wziąć, ale będzie⟨li⟩
 33 ufacon w gorącej rzeczy.

[*Żałował*] żałowali na
 kogo o rany albo o
 3 mężobojstwo, tego mają
 pozwać przed prawo
 tedy za gorąca podług
 6 prawa ku jego prawu
 a prawować sie z nim,
 aby zasię odpowiedział.
 9 Nie przydziel
 przed prawo za noc i za
 dzień, tedy mogą ji
 12 zatwierdzić z prawa prawego.

Pytaliście nas
 o prawo tymi
 15 słowy: Jeden
 poczesny człowiek, nasz
 mieszczanin, umarł a
 18 zostawił ⟨po sobie⟩ swą
 prawą dziewczkę i brata
 rodzzonego. To dwoje
 21 przyszło przed nas w gajny
 sąd i pytali nas, kto
 z nich ma wziąć tego
 24 umarłego zbroję i jego
 jemu przykrojone
 odzienie. A gdyby u tej
 27 dziewczki były dzieci,
 synowie, mająli takie
 dobre prawo ku
 30 przerzeczonej zbroji i ku
 odzieniu, abo brat tego
 umarłego, czy co jest prawo?
 33 Na to my przysięznicy

s Majdburku mowimy
 prawo: Tego umarłego
 3 *cz(ł)wieka* zbroję, to jest
 harnasz, jako jest kłobuczek,
 pancierz, połplacie,
 6 szczyt, tarczę, miecz, jego
 lepszy koń osiodłany i
 jego powszednie odzienie
 9 ma wziąć brat
 tego umarłego, a dzieci
 tego umarłego dziewczki,
 12 synowie, niżadne prawo
 ku przerzeczoným rzeczam
 mają podług prawa
 15 *prawe(ɡo)* [mają].

Pytaliście nas:
 Gdyby jednemu
 18 wydano prawo,
 co by nie lubił ani go
 chce mieć za prawo a
 21 rzecze: Panie wojcie, daj
 mi na poradzenie! A
 przyszedwszy z poradenia
 24 rzecze: Panie wojcie,
 ja tego nie przymuję
 za prawo a chcę to
 27 strofować prawo podług
 prawa. Mogęli to
 uczynić podług prawa?
 30 Tedy jemu wydadzą:
 Możesz. Tedy pyta dalej:
 Mogęli tako stojąc strofować

ortela? Wydadażu mu: Możesz
 stojąc a bacz dobrze ten
 3 ortel, co ji łajesz, a rzeczy
 tako: Ten ortel, co ji nalazł
 przysiężnik, ten ja
 6 łaję, a nie jest prawy,
 a chcę prawy należć i
 proszę ławice, abych mogł
 9 lepszy ortel wyrzec i
 proszę tego przysiężnika
 wstać z ławice. Możeli
 12 ten tako prawo łając
 dokonać z prawa?
 Na to my przysiężnicy
 15 z Majdburku
 mowimy prawo: Može
 tako rzec: Panie wojcie,
 18 gdyżem ja ten ortel z
 prawa łajał, pytam, mogli
 wnić w ławicę, jako
 21 tu staję i chodzę. I też
 gdy chce w ławicę, ma
 rzec: Panie wojcie, z
 24 odpuszczeniem, iż ja jidę
 w ławicę, a racz pytać,
 gd(z)ie ja ortel mam
 27 należć. Też wyrzekną
 przysiężnicy: Na tem
 mieściu, gdzie nalazł
 30 przysiężnik, ten co tobie
 ortel wydał. Tedy dalej
 ma rzec: Panie wojcie,
 33 z odpuszczeniem, i[u]ż ja

siędę, a rzec: Tedy ja
 (to) tako sobie wyrzekam
 3 za prawo podług
 Majdburku prawa.
 Pytaliście nas
 6 też o winy, co
 z prawa przychodzą
 wojtowi, jako wielkie
 9 są winy.
 Na to my przysiężnicy
 z Krakowa
 12 mowimy prawo:
 Gdy wojt siedzi na[j]
 gajnem sądzie albo
 15 jindzie siędzie, [l]kto
 jemu przepadnie, ten ma
 jemu pokupić ośm
 18 sz(e)lągow pospolnych
 d(r)obnych jidących pieniędzy
 a nic więcej. Ale
 21 we trzech wi(e)lkich
 sądziech, gdy bywają jeden
 na świętego Jana
 24 i Pawła dzień, drugi
 osmy dzień po
 świętem Macieju, trzeci
 27 na dzień świętej
 Agaty, gdy burgrabia
 siedzi na sądzie a
 30 tako długo, poki on
 siedzi, jest wina
 ośmdziesiąt szelągów
 33 drobnych pieniędzy. Ale
 gdy wst[w]anie burgrabia,

2: *to:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **8:** *jako... winy:* tylko w O.

tedy wina nie jest
 większa, jedno ośm
 3 szelągów pieniędzy
 z prawa prawego.

 Dalej pytaliście
 6 nas o
 wszelkie winy i o
 zapłatę *za* każdą rzecz,
 9 ile o rany, o głowę albo
 oczkoli bądź[e] więcej.
 Na to my przysięznicy
 12 s Majdburku
 mowimy
 prawo: Napirwej o
 15 głowę: Będzieli człowiek
 zabit i prawem przejdą,
 a nie jestli zaręczony
 18 człowiek, tego zapłata
 jest ośmnaście
 funtow, a każdy funt
 21 czyni dwadzieścia
 szelągów[y]ch pieniędzy, a
 wojtowi ośm szelągów
 24 pieniędzy jidących
 podług prawa a nic więcej.

Teżeście nas
 27 pytali o zapłatę za chromotę,
 jako wielka ma być,
 albo <co> jest prawo.
 30 Na to my
 przysięznicy z Krakowa
 prawo mowimy:
 33 Będzieli człowiek ciężko
 uranion albo ochromion,

29: *co:* uzupełnione zgodnie z sensem, por. s. 32ra w. 32.

8: luka w tekście O, w kilku innych rkpsach: *albo ran, tako wiele tych zapłat*, por. s. 33ra w. 27.

jestli nie zaręczony
 i z dokonałym prawem
 3 swoim człowiek,
 tego zapłata jest dziewięć
 funtow a każdy
 6 funt czyni dwadzieścia
 szelągów, jako wiele
 chromot <...>, a wojtowi
 9 tylekroć ośm szelągów
 pieniędzy jidących, a to
 z prawa prawego macie.

 12 Gdy człowieka
 ukrwawią, co nie
 jest zaręczony a jest
 15 pełnego prawa, temu mają
 za każdą krwawą ranę
 <pokupić> trzydzieści
 18 szelągów pieniędzy, a
 wojtowi *o* każde *ukrwawie* <nie>
 [rany] ośm
 21 szelągów pieniędzy winy.
 I też wiedzcie, iż
 niemeżatne żony, jako są
 24 dziewczki i każda niewieska
 twarz, ktore nie
 są zaręczone, nic więcej
 27 pokupu jimają,
 jedno połowicę tego,
 co imają niezaręczone
 30 męzczyzny, *bądź to*
 o głowę i *o* ciężkie i
 krwawe rany <z> prawa.

Pytaliście nas:
 Mali kupny albo
 3 dziedziczny wojt też
 ku prawu przysiąc [al]?
 Na to my prawo
 6 mowimy: Każdy wojt, bądź
 kupny, dziedzicki, ile
 kto najął, ma ku prawu
 9 tako przysiąc mowiąc:

Ja przysięgam Bogu
 i memu panu
 12 krolowi, i temu miastu,
 iże chcę na mem sądzie
 wierzen być, każdemu
 15 prawo czynić, tako
 ubogiemu, jako bogatemu,
 obronić wdowy i siroty,
 18 gościowi jako sąsiadowi
 rowno sędzić, a
 nie chcę to odpuścić
 21 ani dla łaski ani dla
 żalości, ani samych mojih
 ust dla, ani żadne
 24 rzeczy dla, tako daleko
 jako mogę zna[j]ć w mojih
 pięci zmysłów. Tako
 27 mi Bog pomoż i jego
 wielki ostateczny
 sąd, co na mię i na
 30 wszytek świat chce
 siedzieć i sędzić.

Dalej, gdy wybiorą

radźce, majali też
 wojtowi przysięgać?
 3 Radźce, ktorzy są wybrani,
 ci mają przysięgać
 Bogu, naszemu panu
 6 krolowi i temu, komu jest
 ot krola polecono a
 nie jest jim potrzebizna
 9 wojtowi przysięgać, bo
 to wszytko jest jedno.

Pytaliście
 12 nas o prawo
 takimi słowy:
 Gdyby mieszczanin, co by
 15 częstokroć radźcą był,
 przysięgał ku prawu albo i też
 pospolny mieszczanin, co
 18 nigdy ku prawu przysięgał,
 przysz(e)dł w wojtow
 dom albo w jinego mieszczanina
 21 i nalazłby tamo
 dwa albo więcej
 radziec, co by wtenczas
 24 radźcami byli a
 miesckie albo jine albo
 jich albo pospolite
 27 dobre jednali tamo
 jiste przed książęciem
 albo przed pany, a ten
 30 człowiek nie znając
 książęcia ani panow,
 co są przysłani osobno
 33 od krola prze mieskie

dobre, ani radziec
 wyrzekł[y]by niektore
 3 ni(e)rządne sromotne słowa
 łając, a słudz[m]y
 jego, co za nim byli,
 6 miecze i kordy wymowali
 na radźce, potem
 szedwszy z tego domu
 9 poszedł w dom swego
 przyjaciela a tam sie
 zebrał z swojimi
 12 przyjacielmi i z obcymi
 ludźmi, ktorych mogli
 nabyć z[a] harnaszem i zbroją
 15 naprzeciwko radźcam,
 a ci wstąpili i
 zebrawi sie z swymi
 18 towarzyszmi na wietnicę
 i dali natemiast
 wołać na wszyckiem mieście,
 21 kto by był krolowi
 wierzen i radcam,
 i pospolstwu miesckiemu,
 24 aby ten każdy
 przyszedł ku wietnicy i
 posłuszeństwo dzierżał.
 27 Pytamy was, co ten człowiek
 za wszytko i za każdego, co
 za nim stał, ma cirpieć i
 30 co jest przepadł z prawa.
 Na to my
 przysiężnicy s
 33 Majdburku mowimy

prawo: Gdy radce są w
 mieśckiej oprawie, ktorzy
 3 by jich nie czestował
 albo je wyzywał, albo
 miecz albo kord, albo
 6 jiną broń naprzeciwko jim
 wymował, ten ma każdemu
 radźcy pokupić
 9 trzydzieści szelągów. A jini
 radce owinięli ji, iż
 jim to uczynił na sromotę,
 12 wyznali sie, tedy
 też każdemu radcy ma
 pokupić XXX szelągów a
 15 wojtowi po każdem
 (pokupie) ośm szelągów
 przepadł, a nie zznali sie,
 18 tedy może odbyć prawem, jako
 prawo jest. A przykażęli
 radce pospolnie (przykazanie)
 21 ku takiej rzeczy, aby
 każdy przyszedł ku wietnicy,
 ktokoli zamieszka, ten
 24 przepadł miescki wielkierz,
 to (jest) trzy słowieńskie
 grzywny albo
 27 sześć i trzydzieści
 szelągów albo jako ktorzy
 wielkierz od radziec
 30 i lepszych mieszczan
 radę i przyzwolenim jest
 postawion i wywołan

16: *pokupie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów, por. s. 54rb w. 26. — **20:** *przykazanie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. *mandatum (commune)*. — **25:** *jest*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

jawno. Czynili też to ktore
 zbranie z arnaszem i s
 3 jiną bronią naprzeciwko
 radźcam, ten też ma
 pokupić mieścki wielkierz
 6 podług przerweczonego
 ustawienia z prawa.

Dalej, gdyby
 9 człowiek był radźcą
 i przysięgł, a jego
 przyjacielowi by sie
 12 niejaka rzecz albo przytca
 jemu przygodziła, a
 ten radca by odstąpił
 15 radziec i prawa, ku
 ktoremu przysięgł, a przystąpił
 z bronią, bronną ręką,
 18 ku swemu przyjacielowi
 i przyzywając
 jnych naprzeciwko
 21 prawu, ku ktoremu przysięgł,
 co ten za to ma
 cirpieć albo co jest
 24 przepadł z prawa?
 Na to my przysiężnicy
 s Majdburku
 27 mowimy prawo [to]:
 Gdyby przysiężny radźca
 [a] był s jnymi radźcami
 30 na wietnicy
 a gdyby sie takie zbieżenie
 przygodziło, a ten
 33 radźca odstąpiwszy radziec

34va

1: *to*: 'kto', w innych rkpsach *kto*.

34vb

21: *przywilej*: w innych rkpsach *przywileje*.

przystąpiłby ku
 swemu przyrodzonemu
 3 naprzeciwko radźcam
 i prawu, ten to ma
 pokupić podług mieskiego
 6 wielkrzu i też stracił
 radziecki stolec a
 niest go więcej dostojen
 9 podług prawa prawego.

Dalej pytaliście
 nas o prawo
 12 tymi słowy: Gdyby
 sie radźca albo
 przysiężnik, albo pospolny
 15 człowiek ktorykoli
 bądź przylubowałby
 sie ku dworu albo
 18 przymiłował, albo dzierzał,
 a to zjednał, aby
 miastu pisane prawo
 21 albo przywilej
 złomiono albo skażono przez
 gwałtowną rękę albo
 24 gwałtownie, co jest
 jego pokuta, albo co za
 to ma cirpieć lubo
 27 pokupić z prawa prawego?
 Na to my
 przysiężnicy s Majdburku
 30 mowimy prawo:
 Ktorykolwi(e)k
 mieszczanin ku dworu
 33 przymila się a zjedna,

i(ż) miesckie prawo albo
 przywilej złomią, tego
 3 mogą radzce ożalować
 albo jemu o to winę
 dać. Wyznali sie, tedy
 6 stracił głowę swą a
 leży na radcach, co chcą
 z nim udziałać. A
 9 zjednałliby to który
 przysiężny człowiek a
 wyznali to przed
 12 osiadłą radą, tedy ten
 przestąpił swą przysięgę a
 jest krzywoprzysiężcą
 15 i stracił cześć i głowę
 swą a leży to na
 miesckiej miłości, kako
 18 chcą z nim uczynić.
 Zaprzyli się kto tego, ten
 sie ma odprzysięć
 21 podług prawego prawa.

Pytaliście nas
 o prawo tymi
 24 słowy: Gdyby
 który człowiek rzekł przed
 dziedzicznym panem
 27 o radzczach, aby nie
 byli prawdziwi albo
 iż jim nie mają
 30 wierzyć, a co ten za to
 przepadł? A gdyby on
 tego przął, kako tego nań

rada ma dowieść albo
 kako on tego ma być praw
 3 podług prawa prawego?
 Na to my
 przysiężnicy mowimy
 6 s Majdburku:
 Mowilli to kto procz
 stolca jich, to jest jindzie,
 9 iże radzce nie są
 prawdziwi albo jim nie jest
 wierzyć, tego mogą o to
 12 radzce owinić.
 Poznali sie, tedy ma
 każdemu radzcy pokupić
 15 trzydzieści szelągów, a
 zaprzyli sie kto tego, ten
 może swą niewinność
 18 sam ukazać albo
 świadki podług
 obwinienia na krzyżu
 21 podług prawa prawego.

Dalej
 pytaliście nas o
 24 prawo tymi słowy:
 Gdyby radzca albo
 jiny mieszczanin, co by
 27 ji przyzwano w radę
 tajemną a tę radę
 wzjawiłby, což by
 30 miała być
 zamilczana, co za to przepadł?
 A gdyby sie chciał tego

zaprzeć, kako by to miano
 nań dokonać albo kako
 3 by tego miał być praw
 podług prawa?
 Na to my
 6 przysiężnicy s Majdburku
 mowi(my) prawo:
 Wyjawiłiby który
 9 przysięg[a]ły radzca taką
 tajemną radę miescką,
 ktoráż jest
 12 zapowiedziana wzjawiać, a
 wyznałiby to przed
 siedzącą radą, ten jest
 15 przestąpił swą przysięgę a
 jest krzywoprzysięzcą, a
 nie jest dostojen radzcą
 18 być. Ale wyjawili który
 mieszczanin, pospolny
 człowiek, miescką tajemną
 21 radę, ku ktorej on był
 przyzwan, wyznali to, tedy
 pokupić ma i przepadł trzy
 24 słowiański(e) grzywny, to
 jest sześć i trzydzieści
 szelągów z prawa prawego.
 27 Dalej
 pytaliście nas
 o prawo tymi
 30 słowy: Stare radźce,
 którzy przed nami jeden rok
 <radźcy> byli, owinili
 33 przed prawem jednego
 człowieka, naszego

35va

32: *radźcy*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

35vb

16: *puszce*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

mieszczani(n)a, o jedną rzecz,
 ktoráż przed pełną radą
 3 wyznał, iż gdy on był
 krolewskim urzędnikiem,
 tedy on uczynił
 6 krolowi trzy puszki i
 narządził je ku strzelaniu, i
 zostawił sobie dwie a
 9 jedno trzecią dał krolowi.
 Co on za to ma cirpieć?
 Na to my
 12 przysiężnicy s Majdburku
 mowimy prawo:
 Gdy ten mieszczanin,
 15 przed pełną radą wyznał, aby
 sobie dwie <puszce>
 zstawił i schował a trzecią
 18 krolowi dał, to było
 złodziejstwo a mog[li]li ji osędzić
 i jego prawo uczynić.
 21 A owinili ji stara
 albo młoda rada, wyznali
 sie tego, co przed starą
 24 radą mowił i wyznał,
 to jemu jidzie o jego
 żywot, a przyli się,
 27 tedy może sie sprawić
 na krzyżu, jako prawo
 jest, a stara rada już
 30 nie może nań
 świadczyć, bo oni już nie
 siedzą w radzie, a to
 33 podług prawego prawa.

Dalej pytaliście
 nas o prawo
 3 tymi słowy:
 Siano wzięto na
 jednej łące, o to
 6 winowano jednego <człowieka> i
 jego parobka, i jego
 rataja, iż on jim
 9 kazał brać to siano.
 Tedy rzekł ten człowiek
 przed radą: Wyzna-li
 12 na mie parobek i
 rataj, abych kazał brać
 to siano, chcę ja to
 15 cirpieć i swój żywot
 dać. Tedy wyznali
 albo wyznajali nań
 18 przed radą jego
 parobcy i jego rataj[e], iż
 on jim kazał to
 21 siano brać. Potem ji
 zaklął proboszcz z tumu
 albo z kościoła tako
 24 długo, iż jemu
 zapłacił to siano
 ukradzione. Co o to jest za
 27 prawo podług prawa?
 Na to my
 przysiężnicy s
 30 Majdburku prawo mowimy:
 Gdyż ten obwiniony
 człowiek poddał <się>
 33 [na zapłatę albo] na
 wyznanie swych

parobkow i rataja o swój
 żywot a oni przed
 3 pełną radą nań wyznali,
 iż on kazał brać to
 siano, już on był
 6 przewięzion i mogli nad
 nim jego prawo jako
 nad złodzi(e)jem uczynić,
 9 poko oni byli w radzie.
 Ale gdy już od nich
 przyszedł a oni już nie
 12 są w radzie, chce[ce]li
 ji obwinić młoda rada
 a zaprzyli sie
 15 [zaprzyli sie], może być
 niewinien albo praw[o]
 na krzyżu [ukazać], a
 18 wyznali sie, tedy jemu
 jidzie o szyję a mogą
 ji osędzić ku śmierci
 21 podług prawa prawego.

Dalej
 pytaliście nas o
 24 prawo: Gdy starzy
 radźce obwinili kogo,
 iżby był
 27 krzywoprzysięzca jawny, co jest
 za prawo z prawa?
 Na to my
 30 przysiężnicy s
 Majdburku mowimy
 prawo: O
 33 krzywoprzysięstwo mają
 człowieka owinić przed
 prawem. Zaprzyli sie on

tego, tedy tego może praw[o]
 być na krzyżu, a
 3 wyznali się, bez czci i bez
 prawa został podług prawa.

Pytaliście też
 6 nas: Coż za prawo
 <na> tego, co bierze
 lifę? Na to my s
 9 Majdburku przysiężnicy
 prawo mowimy: Kto
 wiadomie bierze
 12 lifę, tego mogą przed
 prawem obwinić.
 Zaprzyli się on, tedy tego
 15 może praw być na krzyżu,
 a wyznali się, tedy
 on to ma miastu
 18 pokupić sześć i trzydzieści
 szelągów winy tako
 często, jako on to
 21 uczynił, a ma tę lifę
 wrocić, od kogo ją wziął, a
 to jest z prawa prawnego.

Pytaliście
 24 nas o prawo
 tymi słowy:
 27 Naleziono fałszerza z
 fałszywymi pieniądzmi,
 coż je kował w
 30 Marcinowie domu.
 Fałszerza tego z
 pieniądzmi podług prawa
 33 zgubion[eg]o a radźce
 obwinili Marcina,

iż ten fałszerz nie
 kował pieniędzy bez jego
 3 wolej albo bez
 wiedzenia, ale z jego
 wiedzeniem. Co o to jest
 6 prawo z[a] prawa?
 Na to my
 przysiężnicy z
 9 Majdburku prawo mowi(my):
 Kogo owinią, u kogo
 pieniądze fałszywe w
 12 domu są kowane z jego
 wiedzeniem,
 zaprzy[z]li się, może tego praw
 15 być na krzyżu, a
 wyznali się, tedy mają
 jemu jego prawo uczynić
 18 jako fałszerzowi z prawa.

Pytaliście
 nas też o
 21 prawo tako: Jeden
 człowiek przed
 siedzącą radą dał się
 24 miastu na miłość. Co ten
 przepadł albo kako ji
 ma(my) sędzić podług
 27 prawa prawnego?
 Na to my
 przysiężnicy s
 30 Majdburku mowimy prawo:
 Wyznali się kto,
 acz się miastu dał na
 33 miłość, temu możecie
 unżyć albo mnożyć

winy, jako wasza wola,
 ale zaprzyli sie kto
 3 tego, iżby był wasz
 winowaciec, ten może praw być
 na krzyżu z prawa.

6 Pytaliście nas
 też o prawo: Ten
 człowiek, co sie dał na
 9 miłość radzie i miastu,
 przypadłi też co
 krolowi albo panu, bo oni
 12 tego [wierzenia] ⟨wyrzeczenia⟩
 z prawa chcą, gdyż nikt miłości
 uczynić nie może, jedno Bog
 15 ⟨a⟩ pan, cso jidzie o szyję,
 o cześć a o jimienie. Coż
 jest jim przypadł ten
 18 albo nie przypadł?
 Na to my
 przysięznicy s
 21 Majdburku mowimy prawo:
 Owinili rada swego
 mieszczanina o
 24 którykole uczynek, coż
 uczynił naprzeciwko
 miastu, a dal⟨i⟩ sie na
 27 miłość, a przymali ji na
 miłość, mogą jemu
 miłość ukazać i uczynić, a
 30 co z niego przypadnie,
 tego krolowi albo ⟨panu⟩ nic
 nie przydzie, a tegodla

37ra

12: *wyrzeczenia*: zob. kom. do transliteracji. — **15:** *a*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **31:** *panu*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

37rb

19: *radźce*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

iże się dał miastu na
 miłość, ani krolowi
 3 ani panu nic przypadł.
 Ale chceli krol,
 księżę albo pan tego
 6 człowieka, waszego
 mieszczanina, ocz owinić przed
 prawem, ten człowiek ma
 9 ji⟨m⟩ odpowiadać a oni
 mogą z niego brać, co
 jim prawo skaże podług
 12 prawa. A wie⟨dz⟩cie też
 [niż], iż miłość może być
 uczyniona i bez panow, a
 15 to jest z prawego prawa.

Dalej, gdy rada
 z pospolstwem
 18 ustawią wielkierz, to
 ⟨radźce⟩ mogą sędzić
 siedząc na swem stolcu
 21 podług jich przysięgi
 a jnako nic, a to ma
 każdy jich mieszczanin
 24 dzierżeć. A
 przypadnieli który wielkierz
 miescki, a radźce wezmą,
 27 do tego też krol, księżę
 albo pan podług prawa
 nic nie ma.

30 Dalej pytaliście
 nas o prawo

tymi to słowy: Hannusz
 opawski a Hannusz
 3 sukienik żałował(i) sie na
 Długiego Kuwła i na
 Hannusza Sabekost,
 6 mieszczanina z Opawy, i przed
 sąd pozwali, a
 żałowali na nie, iż jim
 9 zapłacili sto grzywien przed
 sędzią <za> bielnicę, co
 jest w Opawie, a za to
 12 mieli wziąć dwanaście
 grzywien użytka,
 a to jim nie dano albo
 15 jich nie doszło. Na to
 są odpowiedzieli
 Długi Kuwel i Hannusz
 18 Sabegost z Opawy, iż jim
 na każdy rok
 zapłacono ty dwanaście
 21 grzywien i doszedł jich ten
 płać i użytek, jako są
 kupili, a to chcemy
 24 dokazać z
 zagajonego sądu z Opawy. To
 dokazanie jest jim
 27 skazano. Potem
 przynieśli dokazanie [pod]
 pod opawskiego
 30 miasta pieczęcią a list
 sie tak poczyna: My
 przysiężnicy i z
 33 wojtem miasta opawskiego

wyznawamy. Tedy
 rzeknie Jan opawski i Jan
 3 sukiennik: Gdy sie
 oni zobowiązali
 świadectwo przynieść z
 6 gajonego sądu a
 przynieśli miescką pieczęć,
 a ta rzecz tycze sie
 9 miasta, możeli miasto
 swą pieczęcią swą rzecz
 świadczyć a swym
 12 świadectwem swą rzecz
 zyskać, czyli co jest
 prawo? Naprzeciwno temu
 15 rzekli przerzeczoni
 opawczycy: Gdy przysiężnicy z
 stara d(a)w(n)a nie mieli
 18 swej pieczęci a(ni) jej
 jeszcze mają a *wszytki*
 rzeczy, cokoli przed
 21 nimi są działy sie i
 jeszcze sie dzieją, będą
 poćwierdzony i były
 24 poćwierdzony,
 możemli z tym świadectwem
 zyskać naszej rzeczy,
 27 czyli co jest prawo?
 Na to my
 przysiężnicy s
 30 Majdburku mowimy prawo:
 Przysiężników
 świadectwo pod miescką

pieczęcią o miescką rzecz
nie może ostać ani sie
3 godzi, przeto takim
świadcetwem nie
zyskali swej rzeczy
6 opawszczy mieszczanie.

Dalej, chćali
opaw⟨sz⟩czy mieszczanie o
9 miescką rzecz zyskać, což
są świadczyli w gajnem
sądzie albo co sie
12 działo przed gajonym
sądem, przysiężnym
świadcetwem, tedy
15 przysiężnicy mają
świadczyć pod wojtowską
pieczęcią, a to gdy
18 nie stoją sami przed
gajonym sądem
świadczyć oczywiście, a to
21 jest z prawa prawego.

Dalej pytaliście
nas o ortel, což
24 wyrzekł wasz
przysiężnik, a poczyna sie
tako: Gdyż opawskm
27 mieszczanom z prawa
skazano na pewny a na
zawity rok przynieść
30 świadziectwo o
jich miescką rzecz, o
ktorą są ożałowani,

a oni przynieśli
takie świadcetstwo, w
3 ktorem się nie zostali,
tedy albo tym stracili
swą rzecz a nie mogą
6 jinszy dalszy dzień ku
swemu dokonaniu mieć
podług prawa. K
9 temu niektorzy ludzie
mienię, aby ci z
Opawy, gdyż jich dzień
12 dawno przeminał, jeszcze
mogli mieć frystu ku
przyniesieniu znowu
15 jine świadcetstwo.
Możeli ten ortel, cosmy ji
wyrzekli, ostać czyli
18 nie może podług pra⟨wa⟩?
Na to my
przysiężnicy s Majdburku
21 mowimy prawo: Ten
ortel, což ji
przysiężnik z jinymi
24 przysiężniki wyrzekł, jest
mocny a ostoji sie przeze
wszytkiej odmiany, a to
27 wszytko z prawa
prawego maj⟨dborskiego⟩.

Dalej, jedna
30 mężatka ożałowała
swego męża, iż ją
porzuciwszy
33 pojął sobie jiną

żonę w małżeństwo i to
 ten wyznał na miłość
 3 przed siedzącą radą i
 przed wojtem. Ten mąż dan
 na porękę, aby go
 6 postawiono na <wy>rzeczony
 dzień, a ci to poręcznicy
 nie postawili go. Co ci
 9 poręcznicy
 przepa[my]<dli> z prawa prawego?
 Na to my
 12 przysięznicy z Majdburku
 prawo mowi(my): Rzeczy,
 co sie tycze małżeńskie
 15 kaźni, tej nie mają
 sędzić, ale ma być dana
 do duchownego sądu, bo
 18 na to świecki sędzia
 niżadnego prawa ma
 ani może mieć. A
 21 uczyni(a)li radźce ktory
 wielkierz o takich
 rzeczach, a ci poręcznicy
 24 tego człowieka nie mogą
 postawić, a z radźcy się
 <o to nie zjednąją>, tedy
 27 przepadli ten wielkierz,
 což na to uczynion,
 a to z prawa
 30 prawego majdbu(rskiego).

Z starego
 dawnego obyczaja

w naszym mieście
 radźce rocznie wybierali
 3 przysięzniki a
 kakokoli prawo i wasze
 nauczenie jim
 6 wzjawilo, iż oni nie
 mają z prawa
 przysięzników wybrać ani jich
 9 zsadzić, wždy oni <nie>
 przestawają swego
 obyczaja, przysięzniki
 12 rocznie wybierają a chcą,
 by u nich przysięznicy
 prawo brali a s jich
 15 wiedzeniem prawo
 wydawali albo wyrzekali,
 jako z stara daw(n)a sie
 18 działo i dzierzano.
 Mogą(li) ci jisni
 przysięznicy, což są rocznie od
 21 radziec wybrani i
 poćwierdzeni, siedzieć
 na przysiężnej ławicy
 24 na prawie podług
 prawa, albo majali
 przysięzniki wybrać na
 27 długie <czasy>, a jako je
 mają wybrać, a kto
 je ma poćwierdzić,
 30 a kto może
 przyniewolić tego, kto sie broni
 przysięstwa, aby jim

38va

26: *się o to nie zjednąją*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

38vb

9: *nie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **15:** *wiedzieni*: RTw *wiedzeni*. — **19:** *Mogali*: *-li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **27:** *czasy*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

był? Na to żąd(a)my waszej
 nauki, co jest z prawa.
 3 Waszę żądzącmy
 zrozumieli a
 radzi bychmy waszym
 6 mieszczanom ku prawu
 posłużyli, co bychom
 umieli. A wiadomo
 9 bądź wam, iże
 obyczaję z stara dawna
 dzierzany mogą sie dobrze
 12 zostać podług prawa
 a mogą je wypisać
 podług pospolnego prawa.
 15 Dalej wedzci(e), gdy
 Oto, cesarz rzymski
 święty, myślił o tem,
 18 kako by ty ludzie, co są za
 rzeką Elbą tako rzekącą,
 (nawrocił) ku dusznemu
 21 krześcijańskimu prawu, na
 to ćwierdził nasze miasto
 i postawił biskupa
 24 ku duchownemu prawu,
 a ci mają być
 wszyscy stolec tym
 27 ziemiam, co jich on na
 krześcijaństwo nawrocił,
 a on to uczynił z
 30 papieskim przyzwolenim i
 księdza naszego a
 postawił radźce w naszym
 33 mieście rocznie

20: *nawrocił*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

wybierać, ale przysiężniki
 na długi czas, a to my
 3 dzierzemy za prawo na
 jego pamięć, jakożesmy
 poczęli rok od roku, a
 6 podług tego naszego
 obyczaję niektorzy książęta
 i panowie swa miasta
 9 postawili i dzierzeli,
 i też niektore miasta
 sobie wyzwolili, a(by)
 12 wszystkim obyczajem
 takie prawo i wielkierz,
 po polsku uch(w)ałę,
 15 imieli, jaki my mamy w
 naszym mieście. A gdy my
 nie wiemy waszego
 18 miasta obyczaję i
 wielkrzow, po polsku
 przyzwolenia, nie możem
 21 wam na to odpisać
 jinako, jedno jakosmy
 wam pirwej o tym
 24 pisali. A gdyby waszy
 mieszczanie z
 pospolnego przyzwolenia k nam
 27 pisali, aby wszystkim
 obyczajem chcieli
 dzierżeć prawo i wielkrze,
 30 jako my dzierzymy w
 naszym mieście, tedy
 ocz by nas żądali, to

chcielibychom jim
 radzi[ć] przyjacielskie i
 3 podług prawa odpisać, jako
 jest z prawa prawego.

 Dalej posłali
 6 przysięźnicy do
 Majdborku tymi słowy:
 Z starego dawnego
 9 *obyczaja* naszy
 wojtowie albo sędzie
 wybierają przysięźniki
 12 ku ławicy na prawie
 siedzieć z
 przepuszczeniem naszego krola
 15 pana, z *wiedzeniem*
 ubogich i bogatych, iż
 nikt jnako może
 18 pamiętać. A gdyż podług
 waszego pisanja
 przysięźnicy mają wybrać
 21 jine przysięźniki, a
 nie *radźce* podług
 prawa, na to prosimy
 24 waszej nauki, bo my nie
 śmiemy na ławicy w
 sądzie siedzieć,
 27 alź nam ukażecie, co
 jest to z prawa prawego.
 Na to my
 30 przysięźnicy s
 Majdborku prawo
 mowi(my): Jakożechmy
 33 pirwej pisali, acz

przysięźnicy mają
 jine przysięźniki
 3 wybierać, to jest nam
 dobrze pamiętno a jest
 prawo podług
 6 majdborskiego prawa, a wždy
 dobrze stary obyczaj
 zostawia[ć] *〈się〉* podle
 9 prawa a czyni[a] prawo z
 długich czasow.
 Wybierali(li) *radźce* z stara
 12 *dawna* przysięźniki i z
 odpuszczeniem waszego
 oświeconego krola,
 15 tedy jestliście tako
 wybrani i postawieni
 podług starego
 18 waszego obyczaju, możecie
 dobrze w ławicy na
 sądzie siedzieć i
 21 prawo wy[e]rzec albo
 wydawać podług prawa.

 Gdyby *radźce*
 24 jęli
 przysięźnika, což rzecz
 mowił jnych
 27 przysięźników, a ten
 przysięźnik z jinymi
 wszystkimi przysięźniki
 30 wołali się ku prawu
 rzekąc: Mili panowie,
 prosimy was, abyście
 33 naszego towarzysza i

nas zostawili podle
 prawa, jest(li) on co
 3 naprzeciw wam mowił
 albo przepadł, to
 chcemy wam pokupem
 6 położyć podług prawa,
 a oni ji wźdy na to
 w jęctwo wzięli,
 9 mająli jini
 przysiężnicy dalej otychmiast
 siedzieć na prawie albo
 12 kako[li] się to ma
 dokonać podług pra(wa)?
 Na to my
 15 przysiężnicy [my] prawo
 mowimy s
 Majborku: Jestli tych
 18 przysiężników trzy
 albo więcej, tedy mogą
 oni dobrze na prawie
 21 siedzieć, potrzebujeli
 wojt albo sędzia i
 każe, a nie trzeba jim
 24 tego mi(e)szkać, przeto
 acz towarzysz siedzi
 w jęctwie. Też
 27 gdyby przysiężnik
 przeciwko radźcam nic
 jinego przestąpił,
 30 jedno to, co mowił
 waszę rzecz, a wy
 byście prosili to, iżby
 33 was przy prawie

zostawiono, tegodla nie
 mieliby go wsadzić
 3 w jęctwo podług prawa.

 Pytaliście nas
 też o prawo
 6 takimi słowy: Jeden
 człowiek rzekł:
 Zapowiedziałem koń z
 9 pospolnym posłem i
 dosiǳłem go prawem
 a to jest świadomo
 12 gajonemu sądu, a
 ten człowiek żaluje
 się, iż mu wojt tego
 15 konia zadzierzał. K
 temu rzekł wojt: Tego
 konia [i] ja pirwej
 18 zapowiedział niżli
 on w jednej kopie,
 którą mi był
 21 winowat ten, u kogo koń
 był, i tegom sie
 żalował przed gajnym
 24 sądem. Tedy rzekł on
 człowiek: Jam pirwszy
 niżli wy a o to sie
 27 spuszczam na
 pospolnego posła. Tedy rzekł
 wojt: Jam ji
 30 pirwej zapowiedział
 niżli wy a o to sie
 spuszczam k temu, u kogo

ten koń był i ku mojim
księgam. K temu rzekł on
3 człowiek: Gdyż rzecz samego
człowieka jest, może(li)
on sam sobie świadczyć
6 czyli co jest prawo? Na to
rzekł wojt: Gdyż nikt
może podług prawa
9 zapowiedzieć, jedno wojt
albo jego pospolny
poseł, azali moje
12 zapowiedanie nie ma mieć
mocy czyli co jest z
prawa? Tedy pytano tego
15 człowieka, chceli
wojtowi wierzyć, aby on
tego konia pirwej
18 zapowiedział niżli on. Tedy
rzekł on człowiek: Nikt.
Na to przysięznicy
21 (wyrzekli) swój ortel: Gdyż
ten człowiek tej[o] jego
zapowiedzi nie chce
24 wierzyć a przy tem
zapowiedzeniu nie był
pospolny poseł, a też
27 ta rzecz samego sie
wojta tycze, tedy
zapowiedzenie
30 wojtowskie nie ma mocy a
nie może sie zostać, a
nie może swej rzeczy
33 świadczyć podług

prawa. Ten ortel łajał
albo strofował (wojt) a
3 rzekł: Gdyż nikt może
zapowiedzieć, jedno wojt
albo jego pospolny poseł
6 z prawa, a ja sam ten koń
zapowiedział, tedy (może)
to moje zapowiedzenie
9 [stracić] (stać i) moc mieć.
Na to waszej
nauki prosimy, który tu
12 ortel może sie ostać
podług prawa prawego.
Na to my
15 przysięznicy s
Majdborku mowimy
prawo: Nie mali wojt
18 świadziectwa swego
zapowiedzenia swego
posła pospolnego, co
21 ku prawu przysięgł,
albo tego, u kogo ten koń
był, z jednym
24 sąsiadem, którzyż mają
przysięc, aby wojt
tego konia pirwej
27 zapowiedział świadcząc
jemu, tedy ortel
przysiężniczy jest prawdziwy
30 a ma się ostać, bo wojt
swej rzeczy sam
świadczyć nie może podług
33 prawa majdborskiego.

40va

4: *możeli*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **21:** *wyrzekli*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

40vb

2: *wojt*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **7:** *może*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **9:** *stać i*: zob. kom. do transliteracji.

Dalej
 pytaliście nas o
 3 prawo tymi słowy:
 Jeden rzecznik
 naszego miasta przyganił
 6 jednemu naszemu
 pospolnemu posłowi: Nie
 jesteś tako dobry jako
 9 my, bo nam dają boże
 ciało, a wam nie
 dają, a wy też niczyję
 12 rzecz przed ziemskim
 prawem możecie
 mówić, jako my możemy.
 15 Tego sie nań spólnie
 żałują pospolni
 posłowi(e), to wyznał ten
 18 rzecznik. Co każdemu
 pospolnemu posłowi za to
 ma pokupić z pra(wa)?
 21 Na to my
 przysiężnicy s
 Majdborku mowimy prawo:
 24 Ktory pospolny
 poseł rzecznika [wi]
 winuje, iż on ty
 27 słowa mówił
 przyganiając, a wyznali sie,
 tedy ma jemu winę
 30 pokupić sześćdziesiąt
 szelągów pieniędzy,
 tegodla iż pospolny

poseł ku prawu wybran a k
 temu przy[ganił](siągł)
 3 podług prawa majdbor(skiego).
 Pytaliście też nas
 o prawo tymi
 6 słowy: Piotr żałował
 się na [prawo]
 Mikołaja [tymi słowy], a to
 9 na sługę swego, iż jemu
 dał swe pieniądze, a on
 swych niżadnych miał,
 12 a wždy przyliczył sobie
 piętnaście grzywien
 zysku na swą personę. Na
 15 to odpowiedział Mikołaj
 a rzekł: Ja znam, iż
 ja nie miał swych
 18 pieniędzy jedno kopę *a*
podźwignąłem albo
wziąłem Warszawych
 21 pieniędzy jedną i
 dwadzieścia grzywien, a od
 jednego człowieka trzysta
 24 bielic i sto zajęczych
 skorek, z tymi ja
 przerzeczony(mi)(e) piętnaście
 27 grzyw[nami](ien) zyskał.
 Rzekł Piotr: Śmieszli
 się puścić na Warsza i
 30 na drugiego człowieka,
 u kogo mienisz, iż
 wziął skorki przerzeczony
 33 ty? Mikołaj rzekł: Puszczę

7: *Nie jesteś tako dobry:* w innych rkpsach *Nie jesteście tako dobrzy.*

18: *wszyaleszm warsz a podźwignąłem albo owych:* bł. szyk wyrazów i ich części zam. *a podźwignąłem albo wszyaleszm warszowych,* w rkpsie Sz: *a podzwikleszem albo wzięłem flandrzech warszovich,* łac. *sed Flandriae tuli et recepi a Varsio.*

sie. A tako z obu stronu
 puścili sie na tych
 3 ludzi wyznanie. Tedy
 wyznał Warsz, iż Mikołaj
 wziął my[e]ch pieniędzy
 6 jedną i dwadzieścia
 grzywien i uczynił mi
 za nie dosyć a nie
 9 dawam mu żadnej winy.
 Tego Piotr Warszowi nie
 chciał wierzyć, aliźby
 12 na to przysiągł. (Tedy
 rzekł Warsz): Wyście sie
 oba na mię spuścili a
 15 com wiedział, tom
 prawdziwie wyznał, a nie
 chcę przysiąc. Tedy
 18 rzekł Mikołaj:
 Gdyżechmy sie puścili
 oba na Warszowo
 21 wyznanie a Warsz wyznał
 podług mej rzeczy,
 mogli ja prozen i
 24 praw[a] być, czy co
 jest prawo? Przeciw
 temu rzekł Piotr:
 27 Gdy Warsz nie
 przysiągł, azaż mi
 Mikołaj to przepadł i
 30 stracił naprzeciwno mnie
 czyli nie? Na jich
 obu pytanie
 33 przysiężnicy wyrzekli taki

ortel: Gdyżecie się
 obadwa prosto na
 3 Warszowo wyznanie
 puścili, iż Warsz ni
 przysiągł, to nie
 6 szkodzi Mikołajowej
 rzeczy i prawu. A Piotr
 temu ortelowi łajał
 9 albo przyganił i
 przyszedw na ławicę wyrzekł
 jim taki ortel
 12 tymi słowy: Gdyżem
 sie ja puścił na
 Warszowo wyznanie a
 15 wyznał, a przysiąc
 nie chciał, tedy
 Mikołaj upuścił swoje
 18 prawo i stracił swą
 rzecz naprzeciwno mnie.
 Który ortel miedzy
 21 tyma dwiema może
 się ostać z prawa?
 Na to my
 24 przysiężnicy z Majdborku
 prawo powiedamy:
 Gdy Piotr i
 27 Mikołaj prosto się
 puścili na Warszowo
 wyznanie, tedy ortel, co
 30 wyrzekli przysiężnicy,
 jest prawy a ma sie
 ostać podług prawa pra(wego).

Pytaliście też
nas o prawo
3 tymi słowy:
Żałował się Piotr na
Andrzeja, iż chce ji
6 wygnać z domu przed
czasem, co ji najął u
opiekalników
9 dzie[ć]cinych z przyzwoleni*m*
jich matki, która ma
czwartą część tego
12 domu a jest
Andrzejowa żona, a bydlili z
nim przez zimę w temże
15 domu a przeciwko temu
najmowan*iu*
dotychmiast nic nie mówił.
18 Mogęli ja w tem
domu siedze[ć]nie
mieć do tego czasu,
21 jakożem ji najął, czy
co jest prawo? Na to
odpowiedział Andrzej:
24 Gdyż moja żona nic
może uczynić przez mej
wolej, bo ja jestem jej
27 prawy opiekalik,
mali ten najem stać
tedy, gdy się stał[o] przez
30 mej wolej, czyli
nie ma? Miedzy jich
obudwu rzeczą
33 ⟨przysiężnicy wyrzekli⟩ ten ortel:

Gdyż Piotr najął ten
dom [i] u opiekalników
3 tych dzieci z
przyzwolenim jich
matki, Andrzejowej żony,
6 a Andrzej to cirpiał a
k temu milczał ani
przeciwko temu mówił,
9 tedy Piotr ma
dzierżec swoj najem, to
jest dom, co ji najął,
12 do swego czasu, jako
ji najął. Przeciw
temu ortelowi rzekł
15 Andrzej takimi słowy:
Gdyż ja mam czwartą
część tego domu po
18 swej żenie a żona
moja sobie na swą część
niżadnego
21 opiekalnika wybrała ani
mogła mimo mię z
prawa wybrać w tej
24 rzeczy, tego⟨dla⟩ ja cirpię
gwałt od Piotra na
swej czwartej części,
27 iż on przez mej
wolej wciągnął w ten
dom. O tych trzech
30 częściach tako mówię,
co mojim pasirbom
słuchają: Jestli kto

ma [kto] lepsze prawo
 k tym dzieciom, niżli
 3 żona moja, *tych*
 dzieci matka, ten stojąc
 tuta a ukaż, iż masz
 6 lepsze prawo ku
 najmowaniu domu tego, to jest
 tych trzech części,
 9 niżli ⟨matka⟩ tych dzieci,
 poko on nie jest
 ukazan prawy opiekalik.
 12 O to was prosimy,
 który miedzy tymi ortelmi
 może sie ostać podług
 15 prawa majd(burskiego).
 Na to my
 przysięznicy z Majdborku
 18 mowimy prawo:
 Przysięznicy ortel
 jest prawy a ma sie
 21 ⟨ostać⟩, a Piotr ma swoj
 najem dzierżec do
 swego czasu podług prawa.
 24 Dalej, gdyby
 człowiek
 ożalowan o głowę albo o
 27 śmiertne rany, albo
 oczkoli takiego a miałyby
 za to przysiąc
 30 samosiodm albo
 samotrzeć i postawił
 takie świadki, swego
 33 *otca* i jiné swe

przyrodzone, i też jiné
 obce ludzie, ktorzy nie
 3 byli przy tych rzeczach,
 gdy sie działy, *możeli*
 o to on świadectwo
 6 uczynić z swym oćcem i
 z swymi
 przyrodzonymi, i z ludźmi z tymi,
 9 co przy tych rzeczach
 nie byli, czyli co o to
 jest prawo z prawa?
 12 Na to my
 przysięznicy mowimy
 prawo:
 15 Niepodeżrany dobry człowiek
 może swego
 nieoddzielonego syna tako
 18 ożalowanego przysięgą
 wyjąć, ale jestli ten
 syn przedtym ożalowan
 21 o takież rzeczy,
 słowie wielkie[h], co o nie
 też z ludźmi przysięgł,
 24 takiemu nie może
 pomagać przysiąc ociec
 ani przyrodzony brat
 27 albo którykole
 przyrodzony przyjaciel,
 ani jego chlebojedca.
 30 Ale gdyby który miał
 ukazać swoją rodzinę
 albo małżeńskie
 33 stadło, temu może każdy

przyrodzony jego
 przyjaciel i jinszy obcy
 3 ludzie pomoc przy⟨się⟩gać,
 jako jest prawo z prawa.

Pytaliście nas
 6 o prawo: Która
 rzecz ma być zwana
 gorąca a kako ją
 9 mają poznać w wszelkie
 rzeczy, co jest o wielkich
 rzeczach albo winach,
 12 która jest gorąca rzecz?
 Gorąca jest rzecz,
 gdy kogo ufają
 15 a on kogo bije
 albo dobija albo
 gdy ji ufają w
 18 uciekaniu za ⟨ś⟩wieża, albo
 gdy najdą kradzież
 albo rozboj w jego
 21 zamku, coż sam k niemu
 klucz nosi, niżliby
 takie małe rzeczy albo
 24 małe i drobne rzeczy
 były, iż je mu
 można oknem wrzucić,
 27 za to może na krzyżu
 praw być, jako je⟨s⟩t
 praw⟨o⟩ podług prawa.

30 Przesząpili kto
 przeciwko
 radźcam albo

przeciwko miesckiej ufale, od
 tego mogą radźce wziąć
 3 winę podług miłości
 i ufały miesckiej,
 a to jest z prawa.

6 Dalej,
 będzieli kto wybran
 radźcą albo
 9 przysiężnikiem a
 będzieli uznaczon raną,
 zabicim albo w jimien⟨iu⟩
 12 ⟨w⟩ mieskiem urzędzie
 albo w służbie, tedy mogą
 od niego wziąć miescką
 15 uch[ch]wałę, a
 niestli na to która w
 mieście uchwała, tedy ji
 18 mają fōldrować
 podług prawego prawa.

Przesząpili kto
 21 naprzeciwo
 radźcy albo
 naprzeciwo miastu,
 24 mogą radźce z niego
 wziąć podług miłości
 miesckiej wielkierz,
 27 a to jest z ufały, a
 nie trzeba jim o to
 ni-z-kim czynić.

30 Dalej [pytaliście],
 ⟨przesząpili⟩ kto
 miescki wielkierz

12: w: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **31:** *przesząpili*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

[ma] płacić na ten dzień,
jako zań ślubiono, to
3 radźce mogą na niem brać nie
patrząc jinego prawa.

Dalej,
6 mieszczanin, co siedzi w
ulicy i przedawa
chleb albo cokoli
9 jinszego, tego mogą wybrać
w radę k jich
przysiedze, acz chcą, a on
12 musi o swem rzemieśle
wilkierz dzierzyć rowni(e)
wam albo jinym
15 waszym mieszczanom, jako
jest prawo majdbor(skie).

Dalej, gdy
18 starzy radźce (nowe)
wybierają, tedy
mają nowi przysiąc przed
21 starymi, tedy starzy
mają posadzić (nowe)
na swoich mieścach
24 podług prawa majd(borskiego),

Dalej,
wyświecili kogo
27 s miasta z
szczęcią pieniędzy albo
czymkoli, to jest
30 wyżonałi ji sromotnie
albo kogo z miasta,
chcali ji radźce
33 przyjąć w miasto
mieszczaninem, wzięwszy

18: *nowe:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **22:** *nowe:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

8: *pirwej:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. *prius*.

z niego polepszenie, to
jest kaka winę, to jest
3 w jich dobrej wolej,
jako jest prawo majd(borskie).

I też gdy radźce
6 co wyznają, nie
trzeba jim k temu
przysiąc, bo oni (pirwej)
9 ku miastu przysięgali, a
w tem jest dosyć z prawa
prawego majdbor(skiego).

12 Dalej też,
ktorymi słowy
sied(z)ąca rada
15 [siedząca] wyznała, iż sie
z[l]o(bo)wiąz[n]ał
człowiek z wojtowskiej
18 wsi z jedną niewiastą
z Opawy przed nimi,
siedzącą radą, o
21 pieniądze, a brali sie na jich
wyznanie, tako to ma
być jiszczono, jako
24 siedząca rada wyznała,
jako sie przed nimi
działo. Takież gdy
27 sie kto puści albo
spuści na świadziectwo
siedzącej rady,
30 co-oni-koli wyznają, to
ma [wyznają] być i
stać mocnie za
33 prawdziwie zeznanie i
za jiste świadziectwo

podług prawa prawego.

Mieśckiego
 3 mieszczanina,
 co u nas siedzi w
 mieskiem prawie,
 6 ch(o)cia on domu swego
 albo jine stojące
 jimienie u nas nie ma,
 9 chcemyli a jest(li) nam
 też k temu
 po[d]trzebien i użyteczem,
 12 wybieramy go w radę i
 bierzemy k sobie w siedzącą
 radę, a (to) jest z
 15 prawego prawa majdbor(skiego).

Pytaliście też
 nas o prawo
 18 tymi słowy:
 Dwie rodzone siostry
 jednego oćca i jednej
 21 macierze przyszły przed
 nas a młodsza
 prawila na starszej
 24 oćczyzny i macierzyzny,
 rze[c]kąc a żałując się:
 Jam niedzielna
 27 siostra od jednego oćca
 i od jednej macierze
 (z) Barbarą moją
 30 siostrą, anim sie
 odrzekła, ani wzdała, ani
 wypuściła swej
 33 części przed niżadnym
 człowiekiem ani

9: *jestli*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **14:** *to*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.
 — **29:** *z Barbarą*: z uzupełnione na podstawie rkpsów M i W.

1: *moc*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **5:** *cnym*: zob. kom. do transliteracji. — **32:** *to*:
 uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

nigdzie, by to (moc)
 miało albo mogło mieć,
 3 jakoż to jest
 wiadomo starym mężom
 [czyjim] (cnym) tu
 6 bydłącym, jako jich
 mnie wiele na to
 trzeba albo będzie
 9 potrzebizna ku prawu, a ona
 moję część u siebie
 ma i to u niej
 12 prawię podług prawa.
 Na to odpowiedział
 Barbarzyn mąż,
 15 starszej siostry, rzekąc:
 Jimienie stojące od
 oćca i od macierze
 18 przymarło żenie mojej i
 to jest mnie z nią
 dano, a drugie
 21 musilem fordrować, a
 tociem dzierżał z swą
 żoną i miał [i miał]
 24 z pokojem więcej
 niżli rok i dzień, a
 będąc ona z nami
 27 w jednym domu albo
 w mieście, ku jednej
 cerkwi chodząc,
 30 milczała ani o to sie
 upominała tu, gdzie by
 (to) miało moc.
 33 Pytamy na prawie,

azali my nie mamy
 podobnie to jimienie
 3 dzierżeć i osiągnąć
 swymi bliższymi z
 naszym prawem,
 6 niżliby kto nam je mógł
 odwieść starym
 tu bydłącym
 9 świadnictwem, czyli co
 jest prawo. Tedy
 rzekła młodsza siostra:
 12 Gdyż my obiedwie
 rodzone od jednego
 oćca i od jednej
 15 matki a między siostrami
 nie masz dawności rok
 i dzień o oćczyznę a
 18 i o macierzyznę,
 azali nie podobnie stare
 tu siedzące <wieść,
 21 co> mają tu
 świadczyć, ja to jimi
 dokonać chcę podług
 24 prawa, iżem
 nieoddzielona, niżliby kto
 mógł moję oćczyznę
 27 odwieść którą
 przysięgą, czyli co jest
 prawo podług <prawa>?
 30 Na to my
 przysiężnicy s
 Majdborku
 33 mowimy prawo:

Jestli to jimienie
 starszej sistrze i jej
 3 mężowi [wz]dano albo
 wzdano przed
 gajonym sądem a
 6 odzierżeli je nadto rok
 i dzień bez nagabania
 albo upominania,
 9 tedy to takie dawanie
 ma moc mieć a
 młodsza siostra nie może
 12 k temu jimieniu przyć
 ani go mieć. Ale nie
 jestli starszej
 15 sistrze dano albo
 wzdano z jej mężem przed
 gajonym sądem,
 18 tedy przydzie młodsza
 siostra w d<zi>ał jimienia
 jej oćczyzny, a to acz
 21 starsza siostra s mężem
 osiągnęła albo
 dzierżała w miesckiem
 24 prawie to jimienie rok
 i dzień, i też acz
 siostra młodsza
 27 milczała albo się nie
 upominała, to jej nie
 może zawadzić ku jej
 30 prawu podług prawa.

 Dalej też,
 człowiek za swego

żywota może swym
 dzieciem wybrać
 3 albo postawić
 opiekownika a ten
 opiekownik może sie
 6 opiekać dziećmi do lat
 tych to dzieci
 podług prawego prawa.
 9 Dalej,
 przymrzeli dziecięciu
 jimienie od swego
 12 oćca a przyszłoliby
 to dziecię ku swym
 latom, to jest dalej
 15 dwanacie lat, tedy to
 jimienie ono dziecię
 może dobrze swęj
 18 matce dać albo jinemu
 swemu przyrodzonemu,
 kiedy on chce, z
 21 przyzwolenim matki swojej
 z prawa prawe⟨go⟩.

Dalej, mali
 24 ktora
 niewiasta oćczyznę albo
 macierzyznę a ta
 27 niewiasta nie ma
 dzieci, ta nie może
 dać swego jimienia,
 30 což jest od swęj
 oćczyzny albo
 macierzyzny, swemu mężowi

przez przyzwolenia
 swych przyrodzonych
 3 podług prawa prawego.
 Dalej, mająli
 dzieci jine
 6 dzieci, mogą[li] swoję
 oćczyznę dobrze oddać
 z przyzwolenim swoich
 9 dzieci, ale dzieci, co
 ⟨nie⟩ mają jinne
 dzieci, ty nie mogą oddać
 12 swęj oćczyzny przez
 przyzwolenia swoich
 bliszych
 15 przyrodzonych z prawa prawego.

Dalej, mali
 mąż żonę
 18 małżeńską i dziewczę z
nią, umrzeli mu
 żona a dzieci zostaną
 21 u oćca, a ten człowiek
 pojmie jinną żonę
 i umrze potem,
 24 jestliby[!] swęj
 pirwey żony rzeczy
 schował osobnie i
 27 odłożył dzieciom [albo też
 tako, gdy dzieci
 zostaną u oćca a ten
 30 człowiek pojmie jiną
 żonę], tedy ony rzeczy

10: *nie mają:* *nie* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

mają je dać jego dzieciom,
 co je miał z pirwą żoną.
 3 [Albo] ⟨ale⟩ jestli wmieszał ⟨w
 obeście i⟩ nakład⟨ał⟩ albo
 natargował, to jest iż z
 6 nimi obchodził sie, tedy
 po jego śmierci mają
 zostać wszyscy
 9 niewieskie rzeczy, co jim po
 niemiecku dzieją
 gierda, ⟨u⟩ poślednie żony,
 12 co go niem żywa
 została, podług prawa
 prawego majdbor⟨skiego⟩.

15 Dalej, [co są]
 dzieci, co są od
 jednego oćca i od
 18 jednej macierze,
 umrzeli ktory z nich,
 drudzy, co po niem
 21 zostaną, wierzną jego część,
 a dzieci, co nie s
 jednego oćca albo jednej
 24 macierze, jego
 części nie wierzną
 dzieła z onymi dziećmi,
 27 co z nim od jednego
 oćca i od jednej
 macierze, a to jest z
 30 prawa prawego ma⟨jdborskiego⟩.

Mali człowiek
 dzieci a

jedny wyposażył albo
 wydał a dali ten
 3 drugim co, umarli,
 tedy mają pirwej wziąć,
 co jim dał, a co wyszej
 6 tego zostanie, z tym
 jimieniem mają sie dzielić
 rowno, gdyż mu są
 9 wszystkie rowne dzieci,
 a ⟨to⟩ jest z prawa
 prawego ma⟨jdborskiego⟩.

12 Też nie mają
 nikogo wyszej
 zaręczyć niżli zacz
 15 stoi, to jest podług
 jego [pl] zapłaty,
 wyjąwszy niżliby
 18 ji zaręczono w
 pieneznych długow,
 tedy może zaręczyć
 21 podług pienezdy, co
 je winowat
 podług prawa prawego.

24 Dalej, gorące
 rzeczy, co
 słusza na grodzkie
 27 prawo, to ma bez
 odwłoki grodzski sędzia
 sędzić, ale będ⟨zi⟩eli
 30 kto zaręczon ku
 burgrabiego sądu, ten
 ma tamo k niemu

11: *u poślednie:* u uzupełnione na podstawie rkpsu W.

10: *to:* uzupełnione na podstawie kilku innych rkpsów. — **18:** *w (pieneznych) długow:* zam. *długoch* wskutek atrakcji gramatycznej do *pieneznych*.

3 przyć i stać a nigdzie
jindzie podług prawa
prawego s Majdborku.

Kto będzie
wybran
6 przysiężnikiem, ten przy (tem)
zostanie, poko żyw,
9 niżli gdyby ji przewinili
w czem podług prawa
prawego ma(jdborskiego).

Mali kto
12 kramną
komorę albo dom, rolą
czynszową, temu jej sie
15 nie trzeba odrzekać bez
jego wolej, alizby
jemu zapłacono, a też
18 pańskie czynsze, co je
[zasiad] zasiedział,
mogą poć w zapłatę za tę
21 rolą, a gdy sie stanie
zapłata z tymi
pańskimi czynszmi podług
24 tego, jako zacz
stoi i będzie prawu
oświadczone, tedy
27 może pan uczynić z nią
i niech[c]jać, co chce,
podług prawa prawego.

30 Dalej też, kto
kupną komorę
ma, co ją kupił

6: przy tem: tem uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

10: ile w ziemskie: uzupełnione na podstawie rkpsu W, łac. in (...iure) provinciali.

albo co mu dana a płaci z
niej pański czynsz, a
3 co jej polepszył nad ten
czynsz, to może sprzedać
albo dać, komu chce, z
6 prawa prawego majdbor(skiego).

Dalej, gdzie
będzie niewiasta
9 darowa(na) ile w miesckiem,
(ile w ziemskiem) prawie
od swego męża, to ma
12 ona wziąć po śmierci
swego męża a to nie
ma być liczono w dział
15 ani za niewiesckie
rzeczy, słowie gierda,
coż jej przydzie,
18 cokole k temu słusza, nie
ma dla tego daru jej
nic odeć podług
21 prawa maj(dborskiego).

Zastanieli
ktory człowiek
24 swe rzeczy wzięte,
jako ukradzione,
rozbite, u Żyda
27 ktorego, ten Żyd nie może
prawem odbronić,
ale krześcijan może
30 je odzierzeć
przysięgwszy na krzyżu, jako
jest z prawa prawego.

Kto drożej
 przeda jedzenie
 3 albo pi[s]cie, niżli
 jest postawiono, to
 mają kaźnić i sędzić
 6 radźce podług
 postawionej na to winy z prawa.

Dalej, może
 9 człowiek swą rzecz
 albo jimienie w dłudze
 zastawić, ocz będzie
 12 nań żalowano, a to
 ma uczynić przed tym
 sędzią albo prawem,
 15 gdzie słucha ku prawu
 podług prawa prawego.

Kto ma
 18 którą rzecz albo
 jimienie, coż
 zastawiono w gajnem
 21 sądzie tako długo, aż mu
 będzie prawym ortelem
 przysądzono, ten może
 24 z tym jimieniem
 uczynić i niechać, co chce,
 podług prawa prawego.

27 Każdy
 człowiek może w
 gajnem sądzie swą
 30 żalobę odpuścić, co się
 poczęła w gajnem
 sądzie, chocia ta
 33 żaloba jest [wzdzieżczna]

oświadczona albo
 przekonana; ale mali który
 3 człowiek którą rzecz *na*
się przed siedzącą radą,
 co by chcieli nań
 6 dzierżeć, to mogą oni dobrze
 uczynić podług prawa
 prawego majd(borskiego).

9 Gdy będzie
 który człowiek
 ożałowan o rozboj albo *o*
 12 pożegę bądź blisko albo
 daleko, tego mają
 zawołać ku prawu tamo iste
 15 przed prawem, gdzie jest
 ożałowan, *bądź* za gorąca
 ile w gajnem sądzie, a
 18 nie trzeba go jindzie
 szukać albo (pozwać)
 podług prawa maj(dborskiego).

21 Dziedziczny
 wojt nie może
 niżadnej winy
 24 zyskać albo wziąć procz
 gajonego sądu; ale
 poddali sie ocz kto
 27 a wyznali je, ten ma
 to dzierżeć, pełnić i
 jiścić podług prawa.

30 Dadzali
 komu ku gajnemu
 sądu, acz cokoli on
 33 tamo wyzna, to nie może

poję zasie, wspanak, ale
zaprzyli sie czego,
3 tego może być praw na
krzyżu z prawa prawego.

Sąsiedzkie
6 ludzie, co nie
słuchają ku naszemu prawu
albo k sądu, ty może wojt
9 zaręczyć, aby prawu stali
przed swym sędzią albo
przed prawem, ale
12 będzili ktory cudzy człowiek w
gorącej rzeczy w ktorem
złem uczynku ufacon, ten
15 musi *u nas* przed naszym
sędzią i prawem [musi]
być praw, ⟨a to jest podług
18 prawa⟩ maj⟨dborskiego⟩.

Wojt nie
może upewnić
21 nikogo, kto żałuje na
kogo jinego, jimieniem,
co nie leży pod jego
24 ręką albo posłuszeństwem,
niźliby ten, co sie
żałuje, k temu
27 przyzwolił z prawa prawego.

Co może być
zwana
30 chromota albo ciężkie
uranienie? Na to
mowimy prawo:

Wybijali człowieku ząb albo
kawalec utną palca, co nie
3 jest cały członek,
albo kawalec ucha, to
nie jest ochromienie
6 ani może tym
świadczyć niżadnej ciężkiej
rany, ale gdy komu
9 cały ucięto członek z
palca albo całe ucho,
albo nos, usta, nogę, oko
12 albo mądzie, to
zowiemy chromota podług
prawa majdborskie⟨go⟩.

15 Żałuje⟨li⟩
gość na gościa
z cudzej ziemi przed
18 prawem, gdzie sie ta
rzecz działa albo stała
za gorąca, ma
21 napirwej w tem jistem
prawie sie żałować. Nie
możeli sie temu, coż sie
24 żałuje, prawo ⟨stać⟩
tamo jiste albo nie
możeli tam to prawa
27 patrzeć przed gorącą
potrzebnością, albo k temu
prawu przyć,
30 gdziekoli ten isty powod
przydzie i żałuje sie
na swego
33 winowaćca, ma jemu sędzia

1: *wspanak*: prawdopodobnie pierwotna glosa do przysłowka *zasie*. — **17:** *a to jest podług prawa*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

13: *chromota*: możliwa też lekcja *chromotą*, tak RTw. — **15:** *Żałujeli: -li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **24:** *stać*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

sędzić a prawa
pomoc, poko sie jemu
3 nie stanie podług prawa.

Mali u was
książę albo pan
6 na waszego
mieszczanina żalobę, coź słusza
ku waszemu prawu
9 niemieckiemu, to ma
on żalować w sądzie
przed waszym
12 dziedzicznym wojtem tamo
jiste na dziedzinie
w jego wojtowstwie.
15 Ale chciałiby wasz
pan kogo owinić o jiną
rzecz, kakokoli o
18 ziemskie jimienie albo o
jiną rzecz, temu ⟨ma⟩
dać dzień przedsie,
21 tako coź by ⟨nie⟩
słuszała przed jego burgrabią
albo przed swego
24 sędzią, a ma jemu
osadzić swych ziemian
ziemskie prawo
27 podług prawa prawego.

Kto da na
korałkoli kupią
30 albo na targownę boży
pieniądz, słowie
zadatek, albo kto

wieżmie a kto sie
tego wyzna, ta
3 targowna ma stać, ale kto
sie jego zaprzy,
tego mają przypuścić
6 ku przysiedze, bo w
majdborskiem
prawie nie może
9 nikogo przeświadczyć
podług prawa w tych
rzeczach wszytkich.

12 Jestli
człowiek dłužen a
wydzie s miasta na
15 ziemię, to jest iże
sie wyrwie z tego
prawa, w ktorem siedzi,
18 aby jego doma nie
zastano w jego
prawie, tedy może jego
21 jimienie albo rzeczy
osięgnąć ten powod,
co sie nań żaluje, i
24 osieść za swoj dług,
i to prawem
ućwierdzić podług pra⟨wa⟩.

27 Dalej, gdy
człowiek ujedzie
albo zbieży, ktory
30 pirwej żalobą i
zapowiedzeniem podług

prawa jego jimienie
 zastanie, ten pirwej
 3 wieźmie za swój dług, a
 potem drugi, zastanieli
 co, a potem trzeci, a
 6 tako każdy podług prawa
 albo podług rzędu
 zapowiedania z prawa, poko
 9 jego jimienia zstawa,
podług prawa.

Jedzieli kto
 12 na kupią w
 cudze ziemie,
 zostawi(w)szy po sobie
 15 doma jimienie, poko on
 nie jest doma, nikt
 może jego jimienia
 18 brać. Żałujeli kto
 nań, mogą jego bliszy
 to odmówić tako
 21 długo, aż on sie do domu
 wroci, a to z prawa.

Pytaliście nas
 24 o prawo: Gdy
 wojt albo
 przysięznicy siedzą ku
 27 prawu a sądu nie
 gają ani żadny sąd z
 stara obyczaja gaili,
 30 ale tako przez
 gajonego sądu przed nimi
 sie prawowano, a oni

tako siedzieli i
 świadczyli, a wojt też ku
 3 prawu nie przgśniał,
 a tak[o]iego sądu
 świadczenie sie
 6 stanie w zapowiedziany
 czas między dwiema
 mieszczaninoma
 9 [a] o jidące
 jimienie, a oni nie
 są podroźni,
 12 mogli świadectwo
 takiego sądu ostać tako
 jako gajonego sądu
 15 a gdy wojt ku prawu
 przysięgł, czyli co
 jest prawo majdbor(skie)?
 18 Na to my
 przysięznicy s
 Majdorku prawo
 21 mowimy: Jakokoli
 stary obyczaj
 dawnego prawa będzie
 24 odmienion w lepszy
 obyczaj, tako wždy ma
 sie zostać, co
 27 sądzono starym obyczajem,
 chocia[n]j wojt ten
 (i)sty[mi] obyczajni(e)
 30 ku prawu nie przysięgł,
 a takiego wojta
 albo sądu rzeczy może

1: *siedzieli*: w innych rkpsach *sądzili*, łac. *iudicaverunt*. — 31/48va w. 4: zob. kom. RTw s. 138.

dobrze wyznanie prawdy
 być i (w) zapowiedane
 3 czasy [mogą też moc
 mieć] podług prawa.

Pytaliście też
 6 nas o prawo
 takimi słowy:
 Dwa żaki służyły przy
 9 dworze a jeden
 darował drugiego {zbroję i
 statki, i jinne rzeczy}
 12 z dobrej wolej i z
 [c]humystu i zawiązali się
 tako: który by
 15 między nimi umarł
 pirwej, tego rzeczy i dobra
 mają ostać temu, co
 18 zostanie między nimi żyw,
 bez wszej prawej
 odmowy jego bliskich. I
 21 po(ć)wie(r)dzi[e]li to
 zawiązanie między sobą i
 (darowanie) jawnym pisarzem
 24 i [jich] (jego) jawnym
 pismem, i świad(k)i
 podług duchownego
 27 prawa obyczajaj[m], a to
 tako stało między
 nimi twardo i
 30 ustawicznie wiele lat. Potem
 jeden s nich w
 Krakowie żonę pojął a
 33 drugi sie rozniemogł.

48va

10: *zbroję... rzeczy:* prawdopodobnie pierwotna głosa. — **23:** *darowanie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **24:** *jego:* zob. kom. do transliteracji.

48vb

27: luka w tekście, w rkpsie W: *to darowanie i zawiązanie nie może stać ani może mocy mieć, przeto aż,* podobnie łac.

Tedy ten zdrowy
 towarzysz wziął sobie radźce
 3 i dobre ludzi, ktorych
 był prosił k temu,
 aby z nim poszli k łożu
 6 tego towarzysza onego
 jego niemocnego a
 pytał go przed tymi to
 9 ludźmi, znali sie
 tego darowania i
 zawiązania jeszcze, jako
 12 sobie tym jawnym
 przereczonym pismem
 zapisali. Tedy rzekł ten
 15 niemocny człowiek
 tak: Znam mego daru
 [i] zawiązanie z
 18 tobą, jako stoi pisano
 w tem to jawnem
 zapisaniu. Tedy lepak
 21 (n)a to wyznanie wziął
 jawnie pismo z
 tymi świadki, co przy
 24 tem byli. Tedy
 niemocny umarł. Tedy tego
 umarłego przyjaciele
 27 rzekli: (...) to
 darowanie i zawiązanie
 nie stało sie przed
 30 gajnym sądem, jako jest
 prawo, albo *by*
 miało być. Tedy rzekł ten
 33 żywy towarzysz: Jam

sie z nim darował i
 zawiązał tako, jako
 3 między nami napisano
 w jawnem piśmie,
 przeto nasze darowanie i
 6 zawiązanie ma stać,
 bo to sie stało między
 nami z dobrej wolej i z
 9 umysłu ⟨i⟩ poćwierdzono
 a z prawem nigdy
 przeciw temu rzeczono ani
 12 zjinaczono do jego
 śmierci. Który tu między
 tymi ma sprawnie
 15 odzierzeć tego umarłego
 rzeczy albo jimienie?
 Na to my
 18 przysiężnicy s
 Majdborku prawo
 mowimy: Cokoli ten
 21 umarły swych rzeczy albo
 jimienia dał swemu
 towarzyszowi za żywota
 24 swego w ręce i miał to
 w dzierzeniu, to jemu
 ma zostać, ale
 27 zostawili ten umarły po sobie
 stojące albo niestojące
 jimienie, což miał we
 30 swem dzierzeniu aż do
 swej śmierci ani
 33 gajonym sądem, to
 mają wziąć i mieć jego

9: i: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

bliszy przyrodzeni podług
 prawa prawego ma(jdborskiego).
 3 Dalej
 pytaliście nas a
 pisaliście jeden ortel
 6 do nas, co ji wyrzekł
 jeden wasz przysiężnik
 tymi słowy: Gdyż
 9 Opawczanom z prawa dano
 na dłuższy i pewny
 dzień przynieść ukazanie
 12 o to, co na nie [takim
 którym] żalowano, a oni
 przynieśli ukazanie
 15 takie, którym sie nie
 mogą zostać, przeto
 oni swą rzecz stracili
 18 a nie mogą jiny dalszy
 dzień mieć albo
 ukazanie drugie przynieść
 21 podług prawa.
 Przeciwnko temu widzi sie
 niektórym ludziom, kakoli
 24 przeszedł albo minął
 dłuższy dzień ukazania
 Opawcom, wždy oni
 27 jeszcze mogą mieć z
 prawa drugi dzień jine
 ukazanie przynieść o
 30 swą rzecz. Możeli sie
 zostać ten ortel,
 33 cos[o]my wyrzekli, czyli co
 jest prawo majdbor(skie)?

Na to my
 przysiężnicy z Majdborku
 3 prawo mowimy: Ten
 ortel, co ji wyrzekł
 wasz przysiężnik z
 6 drugimi przysiężniki, [do]
 dobrze wyrzeczon a ma
 ostać przez wszej
 9 sprawiedliwej odmowy podług
 prawa majdbors(kiego).

Pytaliście nas
 12 o prawo tymi
 słowy: Gdyby kto
 kogo zabił w mieskiem
 15 prawie albo jine co
 niesprawnie uczynił i
 złościwie, albo co złego,
 18 a tego zabitego człowieka
 albo te(go, ko)mu sie
 stało niesprawnie co
 21 złego, przyjaciel nie
 chciałby tego fordrować, możeli
 on to jemu odpuścić, nań
 24 ni żałując. Mali to
 prawo cirpieć [z]a miasto,
 a mali ten mordacz
 27 albo ten, což ⟨niesprawnie co⟩
 złego [złego] uczynił,
 zostać w mieście, czyli
 30 co jest z prawa prawego?
 Na to my
 przysiężnicy s
 33 Majdborku mowimy

prawo: Będzieli kto
 zabił a jego bliszy
 3 nie chce tego żałować,
 tedy może to sędzia
 albo wojt żałować
 6 przeto, aby ta głowa
 przez prawa nie przeszła.
 Ale stanieli sie komu
 9 co złego
 niesprawnie, jako rozboj,
 ciężkie uranienie albo
 12 cokole takiego komu,
 wołali ten na gwałt,
 słowie niestojcie,
 15 jakoby miasto żałoby,
 tedy to zawołanie jest
 miasto żałoby, tedy
 18 ten ma dokonać swą
 żałobę a nie może tej
 zamilczeć bez sędziego
 21 wolej. Ale nie wołał(i)
 na gwałt on słowem
 tym niestojcie, tedy
 24 on może swej szkody
 zamilczeć a sędzia nie
 może go przyniewolić,
 27 aby żałował swej
 szkody, a też miasto k
 takim rzeczam nic ma,
 30 niżliby to osobnie
 ufałono i
 żałowano od miasta podług
 33 prawa, jako jest prawo.

Dalej,
 okoliczni
 3 sąsiedzi albo goście,
 pod kimkoli oni siedzą,
 bądź pod
 6 duchownymi albo świeckimi,
 albo pod biskupem,
 albo Żydzi, którzy u nas
 9 prawa żądają,
 mająli oni też naszym
 mieszczanom albo gościom
 12 jinym natychmiast
 odpowiedzieć i
 praw(i) być bądź o dług,
 15 ile co złego
 niesprawnego, ile cokoli
 albo ocz bądź,
 18 będąli oni zasie
 owinieni też u nas, czyli
 co jest prawo z prawa?
 21 Na to my
 przysięznicy s
 Majdborku prawo
 24 mowimy: Goście albo
 okoliczni ludzie bądź
 świeckich albo
 27 duchownych, albo Żydzi, co
 u was prawa
 fołdrują albo żądają,
 30 mają tamo jiście
 odpowiadać, będąli
 to prawym ortelem
 33 wniesiono podług prawa.

Mogali
 radźce wybrać
 3 przysięzniki a mogali je
 przyniewolić siedzieć
 długi albo krotki czas,
 6 albo kako długo oni
 siedzieć mają, albo mogali
 radźce przyniewolić k
 9 jinym urzędom z jinymi
 przysię[zniki]⟨gami⟩,
 którymi by on
 12 zamieszkał przysięznicz⟨y⟩
 urząd, albo mogali
 przysięzników *zsadzić*
 15 dla jinych urzędów,
 albo co jest prawo?
 Na to my
 18 przysięznicy s Majdborku
 mowimy ⟨prawo⟩:
 Umrze⟨li⟩ który
 21 przysięznik, tedy mają
 jini przysięznicy,
 cso są przedtym
 24 byli wybrani ku
 przysiężnej ławicy i ku
 prawu ⟨i⟩
 27 poćwierdzeni a k temu
 przysięgali, ci to mają
 jinne przysięzniki
 30 k sobie wybrać, a nie
 radźce. A też radźce
 ani żadny człowiek ma

19: *prawo*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **20:** *Umrzeli*: spójnik *-li* uzupełniony na podstawie innych rkpsów. — **26:** *i*: uzupełnione na podstawie kilku innych rkpsów.

3 zsadzić przysiężnika
 prze jiny urząd przez
 jego winy. Dalej też,
 6 będąc który
 przysiężnik wzięt w jiny urząd
 od radziec, mogą k
 temu przyzwolić jini
 przysiężnicy, a to rozumiej,
 9 gdy to nie jest
 naprzeciw [jistym] ⟨jich⟩
 przysiędze a miastu
 12 ku czci i ku użytku
 podług prawa prawnego.

Możeli

15 opiekaldnik sprzedać
 albo oddać, poko stoi
 jego opiekaldnistwo,
 18 stojące jimienie tych
 dzieci, co się jimi
 opieka bez wszej
 21 odmowy, poko dzieci lat
 nie mają, czyli może
 kto to zawadzić
 24 albo odmówić, a kto
 to albo kako ma
 odmówić podług prawa
 27 prawnego majdb⟨orskiego⟩?
 Na to my
 przysiężnicy s
 30 Majdborku mowimy
 prawo: Kto jest prawy
 opiekaldnik, słowie

przyrodzony, ten może
 przymarłe dziecinne
 3 stojące jimienie
 sprzedać i wzdać bez
 wszej odmowy, ale
 6 byłiby ten
 opiekaldnik nieprzyrodzony
 k temu
 9 opiekaldniczstwu, ten nie może
 dziecinne stojące
 jimienie sprzedać przez
 12 przyzwolenia
 przyrodzonych tych to
 dzieci, kto⟨ry⟩mi się
 15 opieka z prawa prawe⟨go⟩.

Jestli

powinien
 18 przysiężnik, co ku prawu
 przysięgł, przyć ku sądu
 na dzień położony
 21 albo ku jiniemu
 gorącemu sądu, gdy mu
 przykażę, albo
 24 majali to jemu
 przykazać a kako. A gdyby
 on po tem przykazaniu
 27 nie przyszedł ani by
 chciał przyć, mali
 on co za to pokupić,
 30 czy co jest z prawa
 prawnego majdb⟨orskiego⟩?

Przysiężnik ma
 przyć ku
 3 sadowi gajonemu
 bez przykazania. A
 przykażeli jemu wojt sam
 6 albo przez swego
 pospolnego posła, gdy nie
 chciał *przyć*, a to
 9 czyni z swej wolej,
 jakoby z pychy, tedy może
 wojt na niem swej
 12 winy zyskać, a to jest
 ośm szelągów
 pieniędzy. A opuścili też
 15 przyć komu na szkodę,
 ten może o to
 przysiężnika obwinić. Poznali
 18 się, iż on chcąc
 jemu na szkodę k temu
 gajonemu sądu nie
 21 przyszedł, tedy uczynił
 naprzeciwko swej
 przysiędze, którą krolowi
 24 ku prawu przysiągł,
 a jest został bez
 prawa ani może więcej
 27 być przysiężnikiem i
 ma onemu szkodę
 zapłacić. Ale
 30 rzekliiby, iż go która pilna
 rzecz *(zaszła)* albo mu
 zawadziła, ukażeli
 33 to, jako jest prawo,
 tedyby ten

31: *zaszła*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

10: *pana*: zob. kom. do transliteracji.

przysiężnik był tego bez szkody
 podług prawa prawe(go).
 3 Mająli
 okolicznia miasta,
 targi albo wsi, co leżą
 6 w madborskiem prawie,
 łajane albo niełajane
 ortel(e) z przyzwolenim
 9 jich dziedzinnego
 [prawą] (pana), bądź on
 duchowny albo świecki, aż
 12 on jim odpuści, aż
 mają u nas ortel brać
 albo iż mogą po ortel
 15 do nas chodzić, czyli
 co jest prawo u was?
 Miasta albo
 18 targi, albo
 wsi, co leżą pod
 waszym prawem, to
 21 jest pod waszym
 posłuszeństwem albo
 państwem, ci mogą do was
 24 po prawo chodzić.
 Chciałi też by
 ktory pan bądź
 27 duchowny albo świecki swym
 poddańcom
 przyzwoli(ć) waszego
 30 prawa *pożywać*, tym
 możecie waszego
 prawa miesckiego
 33 nadzielić albo wyrzec
 podług prawa prawego.

Mogali o
 proste rzeczy przed
 3 wojtem bez gajonego
 sądu na każdy dzień
 żałować, odpowiadać i
 6 przysięgać podług prawa,
 czyli nie *moga*,
 albo co jest ⟨prawa⟩?
 9 O proste rzeczy,
 jako gdy żałują o dług
 bez świadkow, o to
 12 ⟨moga⟩ dobrze na
 każdy dzień bez gajonego
 sądu przysięgać przed
 15 wojtem podług ⟨prawa⟩.

Możeli wojt
 wziąć swe winy
 18 o takie albo
 inne rzeczy, gdy jemu
 od przysiężników nie
 21 będzie wyrzeczono, albo
 co jest prawo z prawa?
 Przepadnieli
 24 kto winę procz
 gajonego
 sądu wojtowi, tę
 27 winę może on *wziąć*,
 chcieli ją kto dać,
 ale nie chcieli jej
 30 mu kto po wolej dać,
 tedy może wojt tego
 istego pozwać przed
 33 gajny sąd a tamo
 w gajonem sądzie
 ortelem ma pytać po

8: *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **12:** *moga*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **15:** *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

9: w O brak pytania, które w rkpsach S, Sz i W brzmi: *Weźmieli wojt winę niesprawnie od kogo, co jest on za to przepadł podług prawa?* — **17:** *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

swej winie. Zaprzyli
 sie on, na kogo pyta
 3 winy, tej rzeczy, o
 którą by miał winę
 pokupić, tedy może praw
 6 być sam swą ręką
 na krzyżu, jako jest
 prawo podług pra⟨wa⟩.
 9 Wieźmieli
 wojt winę
 niesprawnie
 12 albo uczynili komu
 krzywdę, tedy ma sie
 nań żałować przed
 15 sędzią wyszym nad nim,
 ten to ma sędzić, jako
 jest prawo podług ⟨prawa⟩.
 18 Pytaliście
 nas o prawo
 tymi słowy,
 21 żałując sie na
 waszego wojta, kako jest
 radźce, przysiężniki
 24 i jinszy lud sromocił
 niesprawiedliwie i
 jest
 27 niesprawiedliwy, drapieżny,
 wsporny, ze wszystkim
 pospolstwem niezgodny,
 30 przeto byście go
 wojtem mieć nie chcieli,
 prosząc nas, co
 33 byście z nim mieli
 uczynić albo przed kim

tego nań żałować
 albo ji pozwać i o to
 3 mu winę dać, albo
 kako on tego ma być praw,
 albo mali on też o
 6 to co pokupić, albo co
 za pokutę o to ma
 mieć z prawa prawego.
 9 Na to my
 przysiężnicy s
 Majdborku prawo
 12 mowimy: Jestli wojt
 nieużyteczny albo
 wsporny,
 15 niesprawiedliwy, drapieżliwy,
 we wszystkich rzeczach
 z pospolstwem
 18 niezgodny, radźce i
 przysiężniki sromoci,
 tego sie radźce
 21 mają nań przed wyszym
 sędzią, co jest nad
 nim wyszy, to jest
 24 przed panem krolem
 albo przed tym,
 komu będzie od krola
 27 polecono, albo przed
 książęciem, albo przed
 panem, pod czyją
 30 mocą to wojtostwo
 byłoby, przed tym
 sie tego mają nań
 33 skarżyć i pozwać,

i o to jemu winę dać,
 i tego sie nań
 3 żałować ze wszystkim
 świadectwem, jako
 jest prawo żałować,
 6 i tego nań uczynku
 dokonać. Poznali sie on
 tego, co nań żalowano,
 9 a był(li)by
 przysiężny wojt, tedy jest
 przestąpił swą
 12 przysięgę i jest
 krzywoprzysięcą, i stracił
 swe prawo i stolec
 15 wojtowski a nie jest
 dostojen w niem
 więcej być. A ten pan,
 18 pod czyją mocą to
 by było wojtostwo,
 ma kazać, aby to
 21 wojtostwo sprzedał we
 trzech albo we
 czterech miesiącach albo
 24 do czasu, poki [on]
 jemu będzie przedłużono
 albo przyzwolono, a
 27 nie będzieli jego
 moc przedać albo na
 nie kupca mieć, tedy
 30 to wojtostwo dwa
 obca człowieki
 mają je oszacować,

9: *bylliby*: spójnik *-li-* uzupełniony na podstawie rkpsu P.

zacz by stało, tedy ten
 pan podług oszacowania
 3 ma je zapłacić albo
 komu przyzwoli. Dalej
 wiedzcie: Jestliby wojt był
 6 nieprzysiężny a
 przalby sie tego, co nań
 żalowano, tedy może
 9 swą niewinność
 przysięgą ukazać na krzyżu
 sam albo ze świadki,
 12 tedy on zostanie przy
 swem prawie i
 wojtowstwie podług prawa.
 15 Cso wojt
 ma albo może
 a kako sędzić
 18 o pieniądze albo o jine
 proste rzeczy przez
 przysiężnikow, w prostej
 21 żalobie z prawa [rzek]?
 Wojt może na
 każdy dzień sędzić o
 24 pieniądze albo o
 jinne proste rzeczy
 przez przysiężnikow.
 27 Kiedy
 przysiężnicy będą
 wybrani, kako oni
 30 mają przysięgać ku
 prawu a jaka przysięga
 ma być słowo od
 33 słowa podług prawa
 majdborskiego?

Przysiężnicy
 tako mają
 3 przysięgać ku prawu, ku
 ktoremu oni są
 wybrani, iż my
 6 [orte]le] wojtowi
 miesckiemu i ludziom
 prawe orte]le] najć
 9 chcemy i dzierże[ś]ć
 przysiężny stolec (...),
 jako my prawo umiemy
 12 tako daleko, jako k
 t[w]emu mamy wolność,
 i to nie chcemy
 15 niżadnej rzeczy dla opuścić,
 tako nam Bog pomoży
 i wszytka święcia.
 18 Ktorzy
 są albo mogą
 zwani być
 21 naroztropniejszy podług prawa?
 Mistrzowie, ktorzy
 pożywiają
 24 cności, jako oni
 najlepiej umieją albo
 mogą, Bogu ku czci i
 27 sami sobie i
 wszytkim ludziom na użytek
 podług tego, jako Bog
 30 przykazał, tacy ludzie
 mogą zwani być i[ż]
 są naroztropniejszy.
 33 Pytaliście też

nas o prawo tymi
słowy: Gdy przyganiono
3 ortelowi a gdy miano
żałobę i odpowiadanie
pisać, tedy rzekł Jan
6 rzecznik: Żałobę
mają pisać z mojih
ustu. Tedy rzekli
9 przysiężnicy: Mają ją
pisać z naszych ust,
jakosmy słyszeli. Tedy
12 rzekł Jan rzecznik:
Jest majdborskie prawo,
iż ja mam powieść i z
15 moich ust to mają
pisać, a powiedział
swoję żałobę, a w czem on
18 zgrzeszył, w tem jego
przysiężnicy karali,
tako aż to przyjął,
21 co zapisano jego
żałobę. Tedy też kazali
sąpierzowi powieść
24 odpowiedź, aby też
pisano podle żałoby.
Na to rzekł ten
27 sąpierz ku przysiężnikom:
Wy[edzcie] dobrze
słyszeliście moję
30 odpowiedź, ja wam nie
mogę wtore
powieść, jakom pirwej
33 powiedział, ale wyście

przysięgali ku prawu,
ja to daję na waszę
3 przysięgę, coście słyszeli,
abyście to tako dali
pisać, to ja wam
6 dobrze dowierzam, iż wy
nie uczynicie jinako,
niżli jako jest prawo.
9 Tedy przysiężnicy
dali to popisać jego
odpowieź a jako żałoba
12 i odpowiedź obudwu
było popisano. Tedy dali
to przysiężnicy czyść
15 przed nim(i) i pytali
obudwu stronu, takoli
sie to stało. Tedy
18 odpowiedzieli z obu
stronu na to: Mamy w tem
dosyć. Potem jawno
21 rzecznik procz sądu na
drodze rzekł:
Przysiężnicy niesprawnie
24 uczynili, iż oni więcej
jednej stronie (...), aż
dali z swoich ust
27 odpowiedź jego
popisać, któraż była
naprzeciw Janowi, to
30 mieli oni z ust tego
to, co odpowiedział,
popisać, i to poznał
33 potem ten rzecznik przed

5: *Jan rzecznik:* łac. *praelocutor Iohannis*, zob. kom. s. 53rb w. 20.

20: *jawno rzecznik... na drodze rzekł:* w rkpsie W: *Janow rzecznik... na drodze rzekł jawnie*, łac. *praelocutor Iohannis... loquebatur manifeste*. — **25:** luka w tekście O, w innych rkpsach: *przykładali niżli drugiej i poddali się rzeczniki być drugiej stronie*.

siedzącą radą, iż to
 wszystko tako mowił,
 3 jako tu stoi przepisano.
 A przeto prosimy was
 o naukę, mogli
 6 przysiężnicy dać popisać
 żalobę i odpowiedź,
 jako sie przed nimi
 9 działo, czyli ci to
 mają dać popisać, co
 żałuje (i co odpowiada),
 12 i co ten przerwczony
 rzecznik o takie
 wyznanie i uwłaczanie,
 15 i sromocenie przepadł
 z prawa majdbor(skiego).
 Na to my
 18 przysiężnicy z
 Majdborku odpowiadamy
 i prawo mowimy:
 21 Napirwej: Strofujeli
 kto ortel w sąd(zi)e,
 to ma wojt z
 24 wiedzeniem przysiężniczym
 popisać i ortela tego
 się dowiedać w wyszym
 prawie podług
 27 prawa. Na drugie mowimy
 tako: Rzekł(li)
 30 Hannusz na przysiężniki,
 by mu krzywdę
 uczynili a jednej stronie
 33 więcej przykładali
 niżli drugiej, o ta

53va

11: *i co odpowiada:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. (*actor*) *et respondens*. — **29:** *Rzekkli:* spójnik *-li* uzupełniony na podstawie innych rkpsów.

53vb

11: *a:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **14:** *pokupu:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

słowa mogą mu winę dać
 przed sądem.
 3 Poznali sie tych słow,
 tedy sromocił was
 wszystkich, csoście
 6 siedzieli wtenczas
 na ławicy, a na to
 każdemu
 9 przysiężnikowi odliczyć
 trzydzieści szelągów ma i
 odłożyć albo pokupić, (a)
 12 wojtowi tele winy,
 jele wam wszystkim
 przepadł (pokupu).
 15 Zaprzyli sie, tedy może
 prawem odyć, niżliby to
 nań chcieli wszyscy
 18 radźce wyznać pod swą
 przysięgą, iż ta słowa
 przed siedzącą radą
 21 wyrzekł i poznał,
 tedyby on za to żadnej
 niewinności mógł
 24 uczynić a miał[li]by
 tedy i to też radźcam
 pokupić trzymi
 27 grzywnami słowieńskimi,
 to jest sześć i
 trzydzieści szelągów, a
 30 wojtowi lepak dać
 jego winę podług prawa.
 Łajeli kto ortel
 33 a ten ku prawu

nie przysiągł, moželi
 ten podług prawa
 3 siedzieć w ławicy w
 miasto tego przysiężnika
 między przysiężniki a
 6 tamo iste wyrzec swój
 ortel, ⟨...⟩ ma wyrzec bez
 ławice, albo co z prawa?
 9 Kto jest taki
 człowiek, iż on z
 prawem ortel strofuje
 12 albo łajać może, ten
 może ku przysiężnikom
 siedzieć w ławicy i
 15 ortel wyrzec na swe prawo,
 acz on prawy⟨mi⟩ ⟨...⟩
 nieszkodliwie, chocia on
 18 ku prawu nie przysiągł.

Którymi
 słowy ortel
 21 łajać mają? Kto
 ji chce łajać, ortel, ten
 ma stojąc tako rzec:
 24 Ten ortel, co mnie
 wyrzeczon, ten ja łaję i
 chcę sobie
 27 sprawiedliwszy najć a proszę
 tego przysiężnika
 wstać, co ten ortel
 30 wyrzekł, ktoremu ja łaję.
 Tedy wojt ma temu
 przysiężnikowi
 33 kazać wstać, a temu,
 co strofował, kazać ⟨i⟩
 odpuścić siedzieć w
 36 ławicy. *Tedy ten to ma*

najć jiny ortel i słać
 sie z tym ortelem
 3 tamo, gdzie sie słać ma,
 to jest ku wyszemu
 stolcu, a ma to
 6 uczynić z wojtowskim
 wiedenim, aby sie swym
 ortelem został albo
 9 niech[c]ał, acz[o]
 będzie winien albo słowie
 przypadnieli z prawa.
 12 Gdyby kto
 tymi słowy
 niesprawnie ortel łajał,
 15 słowie prawy, co ten za
 to przepadł, albo co
 jest z prawa prawego?
 18 Łajeli kto ortel
 a dokona sie,
 słowie iż posłał po
 21 wysze prawo, a nie
 ostojili sie jego
 ortel, tedy ma pokupić
 24 każdemu przysiężnikowi
 trzydzieści szelągów
 a wojtowi po każdem
 27 pokupie teź winy.
 A nie dokonali, słowie
 aż się podda pirwej,
 30 iż nie trzeba słać do
 wyszego prawa, tedy
 pokupi wszym
 33 przysiężnikom trzydzieści
 szelągów, a wojtowi ośm

szelągów podług prawa
prawego majdborskie⟨go⟩.

- 3 Gdy będzie
ortel łajan a
zwano sie na wysze prawo,
6 a jestli dosyć k temu,
iż przysięźnicy napiszą
ten łajany ortel i
9 dadzą zapieczętowany swoj
list, w ktory piszą
żałobę i odpowiedź,
12 jako sie rzecz przed
nimi działa, pod swą
pieczęcią, czyli i też k
15 temu przysięźnicy mają
sami po wysze prawo
ciągnąć, czyli co jest prawo?
18 Wojt s wiedzaniem
i z wyznaniem
przysięźników
21 ma ortel popisany do
wyszego prawa posłać a
nie trzeba
24 przysięźnikom ciągnąć po wysze
to prawo podług prawa.

- Pytaliście też
27 nas o prawo:
Jedna niewiasta
przyszła przed
30 gajony sąd z swym mężem
rzekąc: Panie wojcie,
ja tu stoję i
33 wzdawam swemu mężowi

- wszytko, cokolwie mam,
bądź niewieskie
3 rzeczy, słowie gierda,
bądź jine rzeczy
nieniewieskie, bądź na
6 ziemi, bądź pod
ziemią, i wszystkie długi,
coż mnie są przymarły
9 albo co mi jeszcze
mogą przymrzeć, pokim
ja żywa, bez wszej
12 zawady bądź od
przyrodzonych albo od
nieprzyrodzonych, a tako,
15 aż ja tego mam i chcę
być panią, pokim
żywa, uczynić i niechać z
18 tym[i], co chcę, jedno
wyjąwszy sto
grzywien po mej śmierci,
21 aż je mogę oddać za
duszę. A gdybych nie
oddala[ła] za duszę po mej
24 śmierci, tedy on też
je ma mieć bez szwej
zawady mych
27 przyjaciół i cudzych. Ta
niewiasta umarła a
zostały po niej trzy
30 siostry rodzone, a z
tych to trzech siostr
jednej mąż przyszedł
33 przed gajny sąd i

odwołał to darowanie dla
 tych to niewieścich
 3 rzeczy, to jest gierda,
 do roku i dnia, słowie
 niżli dawność wydzie,
 6 a pytał prawa od tych
 trzech siostr, możeli
 ta pan[n]i oddać swemu
 9 mężowi niewiesckie
 rzeczy przez przyzwolenia
 przyrodzonych
 12 dziedziczek. Jej mąż rzekł:
 Gdyż mnie moja żona
 d(a)ła swoje[j]
 15 niewiesckie[j] rzeczy, słowie
 tę gierdę, za zdrowego
 żywota w gajonem
 18 sądzie, mamli ja już
 którą odpowiedź dać
 albo nie, alboli mnie
 21 nie ma zostać, albo co
 jest prawo z prawa?
 Tej umarłej
 24 niewiasty mąż
 nie może mieć
 tego darowania i ty
 27 niewiesckie rzeczy,
 bo ty niewiesckie
 rzeczy słuszają jej
 30 bliźnim *w* wyrzeczonym
 dziale, słowie żeńskie
 twarzy, co jest jej
 33 bliska podług prawa.

Prosimy was,
 nauczcie nas,
 3 co jest albo
 może być ta gierda, to
 jest ty niewiesckie
 6 rzeczy, co słuszają na
 panie i panny, słowie
 na niewieską twarz,
 9 podług prawego prawa.
 Ku tej to
 gierdzie, słowie
 12 niewiesckim *rzecz[cz]am*,
 słuszają czynione
 złoto i srebro, co
 15 słusza ku panińskiej
 krasie, i srebrne
 wszelkie czasie,
 18 słowie roztuchany i
 łyżki, i almaryje, i
 miednice, i wezłowia,
 21 prześcirałła, poduszki,
 popony, przykrycia
 ławna, zawieszonia
 24 łóżna, kobierce,
 obrusy, ręczniki, kołdry,
 słowie przykrycia
 27 łóżna, i żeńskie
 odzienie, rąbki,
 słojerze, słowie ty chusty,
 30 co na niewieską
 głowę słuszają,
 skrzynie i skrzynki, co
 33 na niewiasty słuszają,

co swe niewieskie
 rzeczy chowają i zamykają,
 3 lichtarze, przędza i
 przędziwo, panwie
 piwowarne, cso je z
 6 domu *najmują* ku piwu
 warzeniu, i księgi,
 co ku bożej służbie
 9 słuchają i cso
 niewiasty z nich mają
 obyczaje czyść, i
 12 jeden woskowy kociel,
 źwirciadła, nożyce i
 drugie takie rzeczy,
 15 cso niewiasty
 pożyczają, to może być
 zwano ta[ko] gierda,
 18 słowie niewieskie
 rzeczy podług prawa.

Pytaliście nas
 21 o prawo tymi
 słowy: Hannusz
 Segen żałował na
 24 panią Hanę, iż jej
 dał schować
 dziesięć grzywi(e)n
 27 groszy i dwa złota a
 żąda od niej odpowiedzi.
 Tedy rzekł Andrzej
 30 Werzszung z swym
 rzecznikiem w opiekaniu
 swej żony i
 33 odpowiedział: Ja znam, iż

Hannusz Segen dał
 schować mej żenie
 3 pieniądze pod swą pieczęcią,
 a kako by jich wiele
 było, to (on) wie
 6 a[lbo] nie [wie] ona.
 Tedy pieniądze zginęły
 pospołu z jej
 9 rzeczami. A pytam prawa,
 mali ona cso cirpieć
 szkody. Naprzeciwko
 12 temu rzekł Hannusz
 Segen: Panie wojcie,
 ja nie wierzę tej
 15 paniej, aby ona ty
 pieniądze straciła
 bez jej niedożrzenie.
 18 Nie *mali* ona
 tego dokazać? Na to
 odpowiedział Andrzej
 21 Werzszung: Czego on
 jej nie chce wierzyć,
 o to jemu chce
 24 prawa być. Panie
 wojcie, on jej nie chce
 [nie chce] wierzyć,
 27 aby ona klucza nie
 dała od siebie, a tako
 jej nieprzyżrzeniem
 30 ty pieniądze
 zginęły. Pytam prawa, nie
 mali ona tego
 33 dokazać, iż ona kluczow

55va

6: (*ku piwu (warzeniu)*): zam. *piwa* wskutek atrakcji gramatycznej do *ku warzeniu*. — **11:** *obyczaje*: w rkpsach P, S, Sz, W: *obyczajnie*, M: *obyczaj*. — **12:** *woskowy kociel*: bł. przekład zob. RTw s. 166.

od siebie nie dała. Tedy
na to wojt pytał o
3 prawo a także
przysiężnicy wyrzekli prawo:
Śmieli ta pani dokazać,
6 jako jest prawo, słowie
przysiąc, iż ty
pieniądze zginęły i z jej
9 rzeczami pospołu bez winy
albo nieprzyżrenim, tedy
ona tego zostanie bez
12 szkody i bez odmiany
swej [szkody rzeczy] (czci).
To prawo łajał Hannusz
15 przez swego rzecznika i
przyszedeł przez ortele
na ławicę, i wyrzekł
18 taki sobie ortel albo
prawo: Gdy Hannusz nie
chce wierzyć tej
21 paniej, aby ty pieniądze
z jej rzeczami zginęły
bez jej winy albo
24 nieprzyżrenim i też aby
ona kluczow od siebie
nie oddała, tedy ona
27 ma rzec: znam albo
nie znam. To ja mówię
z(a) majdborskie
30 prawo. Na to prosimy
waszej nauki, jestli
tego rzecznika ortel
33 naprzeciwno naszemu

ortelowi a który ortel się
ma ostać podług prawa.
3 Chceli ta
pani sama przysiąc
swą ręką, iż ona
6 ty pieniądze i z
swymi rzeczami bez jej
winy i bez jej
9 niedożrzenie straciła i też iż
[nie] miała pieczęć[j]
ku ostrzeżeniu tych
12 pieniędzy, jako
nalepiej umiała i
mo[k]gła, tedy ona tego
15 zostanie bez szkody i bez
odmiany, gdyż ty
pieniądze zginęły, a ortel
18 przysiężnikow ma się
zostać podług prawa.

Pytaliście też
21 nas o prawo
tymi słowy: [Jan
Selgen] Anna stała przed
24 gajnym sądem z jej
rzecznikiem i
odpowiedziała temu gościowi
27 tako: Panie wojcie,
owo stoi pani Anna
i ja od niej słowem
30 i wyznawa, iż ten mąż
przyniosł pieniądze
pod swą pieczęcią, a
33 jako wiele jich było,

to <on> wie, a nie ja.
 D(a)ła je[j] schować swe(j)
 3 [pieniądze] <dziewce> i ty
 pieniądze zginęły z jej
 ji[mienim]<nemi> rzeczami; a gdy
 6 ten gość chciał zasię ty
 pieniądze i dowiedział
 się, iż zginęły, tedy
 9 przymowił tej paniej
*chę<t>*ko i przykro. Tedy
 ulękała się ta pani
 12 nasilniej i zasmęciła
 się, a w tem smętku i
 ulęknieniu i po
 15 grzechu niepamiętała
 rzekła ta pani na uciechę
 temu gościowi: Prze Bog,
 18 panie gościu, mie<j>cie
 dobrą myśl, ty pieniądze
 [nie] mają mnie zginąć
 21 a ni(e) wam. Panie
 wojcie, j<uz> pytamy
 na prawie: Gdyż ta
 24 pani w swem smętku
 i ulęknieniu i
 nierozpamiętała to
 27 uczyniła, jestli to
 ślubienie <mocno>? Tedy
 rzekł tego gościa
 30 rzecznik: Panie wojcie i
 wierni przysięznicy, to
 wami świadczę a
 33 wyrzeknicie mi prawo:
 Gdy ta pani

56va

1: *on:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **3:** *dziewce:* zob. kom. do transliteracji. — **10:** *chętko i przykro:* łac. *dure et seriose*. — **28:** *mocno:* uzupełnione na podstawie rkpsu M.

56vb

14: *i:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

wyznała to ślubienie
 przed gajonym sądem,
 3 mali ona tych
 pieniędzy dać czyli nie ma,
 czyli co jest prawo?
 6 Na tę prze[z]rz(ecz)oną
 rzecz <i> odpowiedani(e)
 przysięznicy z Krakowa
 9 mowimy ortel: To
 ślubienie, co ta pani
 wyznała przed gajonym sądem,
 12 to musi ona dzierżeć.
 Ten ortel lajał tej
 paniej rzecznik <i> rzekł,
 15 iż ja chcę lepszy ortel
 wyrzec albo najć, i
 przyszedł takim ortelem
 18 w ławicę i rzekł taki
 ortel: Gdyż ta pani w
 jej smętku i *w*
 21 ulęknieniu i
 nierozpamiętała to rzekła, tedy
 tej paniej nie
 24 potrzebizna temu gościowi
 dzierżeć a nie ma o to
 cirpieć smętku ani
 27 szkody, to ja mówię
 za prawo. Na to
 prosimy waszej nauki,
 30 który między tyma
 dwiema orteloma jest
 prawdziwszy albo który
 33 się ma ostać z prawa.

Przysiężnikow
ortel jest
3 prawdziwy i ma sie zostać
podług prawa, bo ta
pani ma zapłacić i
6 dzierżec, co mu
wyznała i ślubiła przed
prawem i gajonym sądem
9 podług prawa prawe(go).

Pytaliście też
nas o prawo
12 tymi słowy: Jan
Selgen, jeden gość, z swym
rzecznikiem rzek[gl]:
15 Panie wojcie, raczcie
panie Annie przysłuchać,
i rzekł, i(ż) Jan Selgen
18 dał pieniądze schować
na jedno mieśce, tu
gdzie ta pani
21 kazała dać swej dziewce,
ktorej on wierzył, a
gdy jemu miano
24 wrocić dziesięć grzywien
i dwa złota. A gdy
ten gość kazał sobie
27 wrocić ty pieniądze,
nie wrocono mu jich.
Tedy rzekła młoda
30 pani Anna, iż zginęły.
O to sie zasmęcił
ten gość a nie chciał
33 na tem mieć dosyć,

ale wždy chciał mieć ty
pieniądze. Tedy rzekła
3 stara pani, jej matka:
Panie gościu, nie
smęci sie, i uczyniła mu
6 pewne ślubienie. Panie
wojcie, przypuść na
prawo o to ślubienie:
9 Gdyż ta pani opieka
sie i ręczy, i płaci,
azali nie ma o to
12 ślubowanie odpowiadać?
Tedy odpowiedział
paniej rzecznik: Panie
15 wojcie, puść na prawo:
Gdyż jej dziewczka o
ty pieniądze jemu sie
18 sprawiła, acz ta pani
jeszcze ma o to cirpieć
albo odpowiedzieć, czyli nie
21 ma, albo co jest prawo?
Ta stara pani Anna
ma Janowi, (temu
24 gościowi, o to) ślubienie
odpowiedzieć. Wyznali
ona to mu ślubienie, tedy
27 ma jemu to dzierżec i
płacić, i pełnić,
zaprzyli sie, tedy może tego
30 odbyć na krzyżu podług
prawa prawego swą ręką
sama, to jest z prawa.
33 Dalej
[pytaliście], pytanie

23: *temu gościowi, o to:* uzupełnione na podstawie innych rękopisów.

wasze jest takie: Kako albo
 gdzie sine rany mają zwany
 3 być, albo są ciężkie,
 blisko śmiertelnej] rany, a
 kako za ty albo też i
 6 głowę będzie zamieszкана
 gorąca rzecz podług
 prawa ma(jdborskiego)?
 9 Proste rany, które
 są na jeden
 paznogieć w głębią a
 12 jeden członek na dłużą,
 i sine rany, z
 których bywa chromota, ty
 15 dzierzą za ciężkie
 rany. Kto ty rany przed
 północy nie żałuje,
 18 ty są zamieszканы albo
 zaspany podług prawa.

Dalej

21 pytaliście nas o prawo:
 Gdyby kto uczynił
 nagłą rzecz nad
 24 sirotą albo nad gościem,
 albo nad takim, co by
 tu przyrodzonych nie
 27 miał, mogli wojt
 albo sędzia fordrować,
 albo jiny człowiek aż
 30 do jego przyrodzonych
 przyścia prze Bog,
 albo mogli w tem
 33 fordrowaniu tego też
 zaręczyć albo zaćwirdzić

57va

5: za: RTw bł. sq.

57vb

15: jemu... siostra: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

aż do przyścia jego
 przyrodzonych, czyli co jest z
 3 prawa prawego majd(borskiego)?
 Wojt albo sędzia
 może sirotnych
 6 ludzi, słowie co
 przyrodzonych tu nie
 mają, [mogą] nagłe
 9 fōldrować rzeczy, jako
 przyrodzeni jich, by tu byli,
 a to jest z prawa praw(ego).

12 Umarł człowiek
 i zostawił po
 sobie siestrnego syna,
 15 co (jemu) była (siostra)
 od jednego oćca i od
 jednej macierze, i też
 18 bratnego, co jemu był brat
 jedno po macierzy, a nie po
 oćcu. Który tu jest
 21 bliski ku jimieniu tego
 umarłego człowieka z tych
 to dwu podług prawa?
 24 Tego umarłego
 siostry syn, co
 jest mu bliszy
 27 przyrodzony po oćcu i
 po macierzy, ma wziąć
 jemu jimienie, a nie
 30 bratny syn, co mu jedno
 po macierzy
 przyrodzony jest albo iżby jedno
 33 po oćcu, podług prawa
 prawego maj(dborskiego).

Gdyby który
 człowiek miał
 3 wojtowstwo
 dziedzinne w mieście
 w prawie miesckiem,
 6 ktorego wojtowstwa
 używa z młynow, z
 czynszow procz win, acz
 9 je jin(y) pożywa, co od
 niego na prawie
 siedz(i), a on dziedziczny
 12 wojt służbę od
 wojtowstwa zasługuje, ten
 dziedziczny wojt
 15 chciałby cirpieć z miastem
 na szosie i na jinem
 miesckiem płacie
 18 rownie z jinymi
 mieszczany, możeli ten wojt
 szynkować, sukno
 21 krajać łokciem albo
 jinym obeścim obchodzić
 sie w mieście, a
 24 możeli to miasto tego
 bronić w tej mierze,
 iżby od niego
 27 niżadnego szosu nie brali,
 albo w jinej ktorej
 mierze bronić (albo) nie,
 30 albo na który koniec
 to ma przyć z prawa?
 Mieszczanin(owi),
 33 co ma wojtowstwo

29: *albo*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

5: *obyczaja*: w innych rkpsach *obeścia*. — **8:** *dziedzinne*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **31:** *obyczaja*: w innych rkpsach *obeścia*, zob. w. 6.

dziedziczne w mieście,
 nie mogą bronić
 3 szynkować, sukna krajać
 łokciem albo jinego
 miesckiego obyczaja w
 6 mieście, acz on ma
 wojtowstwo [w mieście]
 (dziedzinne), przeto może
 9 dobrze pożywać takiego
 miesckiego obeścia jako jiny
 mieszczanin, acz on z
 12 tego miastu prawo czyni
 jako jini mieszczanie
 albo mieszczanin podług
 15 prawa majdb(orskiego).

Gdyby krol
 albo jiny pan,
 18 albo wojt dziedziczny
 miał to wojtowstwo w
 mieście i to
 21 wojtowstwo najął jednemu
 mieszczaninowi, a
gdyby ten, *cs*o najął,
 24 w swe miasto jinego
 postawił, możeli ten,
 co najął, albo ten, co
 27 go na swem mieścicu
 postawił, w mieście
 szynkować, sukno
 30 krajać albo jinego
 miesckiego obyczaja
 pożywać rownie z jinymi

mieszczany[n], albo
 mogli jim kto tego bronić,
 3 czyli nie może, albo co
 jest prawo podług prawa?
 Nie mogą
 6 krolewskiego
 wójtownstwa albo
 jinego sądu nająć ani ten,
 9 co się tego podjął,
 może *swe* miasto
 jinemu polecić. A kto nie
 12 jest z wami
mieszczaninem, ten w waszem
 mieście nie może
 15 szynkować ani sukna krajać,
 ani jinego
 miesckiego obeścia pożywać
 18 równo z jinymi
 mieszczany, a to jemu
 dobrze radce mogą
 21 bronić, jako jest prawo.

Pytaliście nas
 o prawo słowy
 24 tymi: Jeden człowiek
 umarł a ten był
 kupił sołtystwo, to
 27 leży w marborskiem
 ⟨n⟩i⟨e⟩mieckiem prawie,
 tako iż on służył z
 30 tego kro⟨lo⟩wi i powinien
 jemu z tego służyć na
 wieki. Ten jako umarł,
 33 została po niem

jego żona i dziewczka: To
 dziecę umarło a matka
 3 przypowiedziała się ku
 części tego dziecęcica
 rzekąc, iż na mię
 6 odumarła tej dziewczki *ta*[j]
 część[i] tego to
 sołtystwa. Przeciw temu
 9 rzekli przyrodzeni tego
 dziecęcica, i⟨z ona⟩,
 słowie matka, nie ma
 12 prawa k temu, przeto iż
 to wójtownstwo służy
 krolowi na wojnę.
 15 Wójtownstwo
 albo s[ł]ołtystwo,
 cso je człowiek w
 18 dziedzictwo kupi albo
 ma, to spada i
 odmiera na męską *t*[a]warz,
 21 bo żeńska twarz nie
 może sędzią być,
 tegodla matka nie ma
 24 prawa k temu
 wójtownstwu podług prawa.

Dalej, ta pani
 27 mowi, iż ona
 przyniosła k swemu
 mężowi pieniądze, a
 30 przyrodzoni jej
 męża mowią, iż jej nie
 trzeba wrocić tych
 33 pieniędzy, bo ty pieniądze

były już jego, tegodla iż
 je miał w swej obronie
 3 i z nimi sie obchodził,
 bo je dajał, gdzie chciał,
 bez zawady wszelkie
 6 podług prawa, a też jej
 to nie wierzą jego
 dzieci i jego
 9 przyrodzeni, aby ona ktore
 pieniądze k niemu
 przyniosła. Mali już ta
 12 pani albo możeli
 przysięgą [o]tych pieniędzy
 dobyć, albo co jest prawo?
 15 Cso ta pani
 gotowych
 ⟨pieniędzy⟩ i dobra
 18 przyniosła k swemu mężowi,
 nie trzeba jej zasie
 wrocić, bo ty
 21 pieniądze już były jego, gdy
 je on wziął w swą
 obronę i obeście i z nimi
 24 działał podług prawa.

Wojtowstwo
 albo
 27 sołtystwo, co je kupią w
 dziedzicstwo i co z
 niego służą
 30 powinny krolowi albo
 dziedzicznemu panu, i
 le(ży) w marborskiem
 33 prawie, możeli tym

17: *pieniędzy*: uzupełniono na podstawie innych rkpsów. — **33:** *tym... lińskiem prawie*: zam. *prawem* wskutek niewłaściwego rozumienia dwuznacznego *lińskiem*.

7: *pańska leńska*: zam. *państwa leńska*, łac. *bona feodalina*.

to zwano być
 lińskiem prawie albo
 3 w niem być, czyli
 nie może z prawa?
 Sołtystwa i
 6 wojtowstwa,
 co są pańska
 leńska i leżą w
 9 marborskiem prawie, ty to
 leżą i słuchają w
 leński(e) prawo podług
 12 prawa majd(borskiego).

Pисalismy
 wam, iże
 15 człowiek może dać swe
 dobyte i jidące
 jimienie i niejidące,
 18 komu chce, bez
 wszej odmowy
 swych przyrodzonych.
 21 Tu jeście nas dalej
 pytali, możeli kto
 swe dziedzicstwo i
 24 jimienie po swej
 śmierci oddać
 personie jednej, a potem
 27 drugiej, *trzeciej*
albo czwartej, a po tych
 śmierci wszystkich
 30 możeli oddać na kościoł
 albo na cerkiew, albo
 jindzie prze Bog w
 33 testamencie, albo co jest

z prawa prawego maj⟨dborskiego⟩.
 Człowiek może
 3 swe dziedzicstwo
 i jimienie dobrze
 dobyte przed prawem
 6 oddać, jele
 personam chce po jednym
 drugiemu, albo na
 9 kościół, albo gd⟨zi⟩e chce
 w testamencie, jako chce, a
 to jest z prawa pra⟨wego⟩.

12 Przyszedł jeden
 człowiek przed
 gajny sąd i
 15 wzdał drugiemu
 człowiekowi swe
 dziedzicstwo. W tenze
 18 sąd[u] przyszedł jiny
 człowiek i
 zapowiedział u tego
 21 pieniądze, co mu wzdano
 dziedzicstwo, což mu
 je winowat, cso mu
 24 dziedzicstwo wzdał,
 słowie ten wzdawca.
 Ku tej zapowiedzi
 27 milczał ten
 winowaty człowiek. Kako
 albo gdy ten, co
 30 zapowiedział ty pieniądze, ma
 ożałować albo dobyć,
 albo kako się ta rzecz
 33 ma dokonać podług
 prawa majdborskie⟨go⟩?

25: *słowie ten wzdawca:* tylko w O.

4: *co:* zob. kom. do transliteracji. — **23:** *albo znajć:* tylko w O.

Jestli ten, co
 przyjął to
 3 dziedzicstwo, temu
jeszcze [wio] ⟨co⟩
 winowat, *co mu* dziedzicstwo
 6 wzdał, za to dziedzicstwo,
 a jestli ten, co
 zapowiedział, to wojtowi
 9 oświadczył, tedy może
 ty to pieniądze trzy
 sądy opowiadać nie
 12 odstępując jich, tedy
 w czwartem sądzie
 tego, co je zapowiedział
 15 i fordruje, mają na ty
 pieniądze ukazać za
 jego dług podług prawa.

18 Kiedy
 potrzebizna po ortel
 do wyszego prawa
 21 słać, czego
 przysiężnicy sami nie mogą znać
 albo znajć albo nie
 24 umieją, kto ty
 pieniądze powinien dać
 po ten ortel:
 27 przysiężnicyli, powodli,
 winowatyli, słowie
 strona, albo kto je
 30 ma dać podług prawa
 prawego ma⟨jdborskiego⟩?
 Ni⟨e⟩ wiedząli
 33 przysiężnicy
 ortela a mówiąli to

na swą przysięgę, iż go
nie mogą najć, tedy
3 może wojt posłać po ten
ortel tego, kto ma poń
poć. A ktoremu
6 upadnie ten ortel, słowie
kto straci, bądź
powod, bądź odpowiedźca,
9 ten ma zapłacić ty
pieniądze za ten ortel
a mają to rowno ⟨powod⟩
12 i odpowiedacz kłaść
po⟨d⟩ wielkrzem ku
prawu, a to jest z prawa.

15 Pytaliście nas
o prawo tako:
Możeli mnich
18 ile tych, co żebrzą,
ile też tych, co nie
żebrzą, ile tych, co
21 uczynili poselstwo albo
posłuszeństwo, ile tych,
co nie uczynili
24 posłuszeństwa, wziąć z swą
bracią albo z siostry,
albo z swojimi
27 przyrodzonymi świeckimi
część oćczyzny,
macierzyzny albo jinych
30 przyrodzonych jimienie,
bądź stojące bądź
niestojące, rownie z nimi
33 jako który ⟨z nich⟩,
czyli nie może, albo co
jest prawo majd⟨borskie⟩?

11: *powod*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **33:** *z nich*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

24 i 27: luki w tekście O, zob. łac. RTw s. 185–186.

Mniszy, co mają
lata i co
3 uczynili
posłuszeństwo, są z świata
umarli a nie mogą wziąć
6 *niczyj*[n]ego jimienia
albo dziedzicstwa,
ale wstąpili kto
9 w zakon aż do roku
i dnia a zasie
wystąpi, a nie uczynili
12 posłuszeństwa, ten
może potem wziąć
dziedzicstwo po tych
15 przyrodzonych swoich.

Dalej
pytaliście nas o
18 prawo, co my wam
pirwej pisali, acz
gorące rzeczy, co sie poczną
21 w otwo⟨rzon⟩ych dniach,
nie mają sądzony być
w zawieszonych dniach,
24 ⟨...⟩ tego nie konają
z[w]awieszonych dni,
gdyby ten za gorąca
27 ufacon. ⟨...⟩ Kako to
mają sędzić w
wiązane dni podług prawa?
30 Nie będzieli
złomca miru w
wiązane dni za
33 gorąca ufacon i
ożałowan, na tego

mają albo mogą
 3 żalować w trzech sędziach
 obyczajnie wyłożnych
 z prawa prawego.

Dalej jakoż
 6 też(ś)cie nam
 pirwej pisali, iż
 niżadnego przysiężnika
 9 mogą zsadzić, gdy
 nie zawi(ni),
 tegoesmy się barzo u nas
 12 ulękli, *bo my* nasze
 obeście musimy w
 jinych ziemiach szukać,
 15 a drugie też tuta w
 mieście, ani mamy z
 tego przysięstwa
 18 ktorego użytku ani płatu.
 Możeli sam siebie
 przysiężnik zsadzić
 21 prze zgubę swego
 obeścia czyli nie może,
 albo co jest prawo?
 24 Gdy kto
 przymie przysięstwo
 na swą przysięgę,
 27 tako iż on k temu
 przysięże do
 ktorego czasu, a gdy czas
 30 przydzie, tedy on
 tego przysięstwa wolen i
 prozen jest. Ale
 33 przysiężeli ku

60va

3: *wyłożnych*: w innych rkpsach *wyłożonych*.

60vb

23: luka w tekście O, w innych rkpsach: *tedy mogłby sie zsadzić*. — **31:** *i*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

przysięstwu bez wyrzeczonego
 czasu, ten nie może sie
 3 sam zsadzić [prze]z
 przysięstwa przez swe
 obeście, bo
 6 przysiężnik może do czasu
 ciągnąć w cudze
 ziemie po swem obeściu
 9 albo działu, tako aż
 wždy z drugimi
 przysiężniki ma ortele i
 12 co najdą albo uczynią
 rowno stać i
 dzierżać. A też gdyby sie
 15 przysiężnik zstarzał
 albo rozniemogł,
 tako ażby nie mogł
 18 więcej w przysiężnictwie
 siedzieć, albo
 cokole mu jinego
 21 zawadziło, albo gdy myślił
 bytem do jinego
 miasta poč, ⟨...⟩ i dać
 24 by mu pokoj, a to
 jest z prawa prawego.

Wasze

27 pytanie jest
 takie o prawo
 tymi słowy: Jedna
 30 pani przyszła przed
 gajony sąd ⟨i⟩ rzekła,
 iż jej przyrodzony

przyjaciel zostawił
 dziedzictwo po swej
 3 śmierci i wymieniła swój
 rod, i ukazała swą
 przysięgą, iż ona po tem
 6 umarłem blisza
 przyrodzona. A tako dano jej
 wwiązanie w jimienie
 9 dziedzictwo z prawa,
 gdy naprzeciw temu
 nikt nie odmawiał, a
 12 ona postawiła porękę,
 aczby kto bliszy
 przyszedł a to podług
 15 prawa ukazał, iżby mu
 chciała i miała to
 jimienie i dziedzictwo
 18 postąpić. Potem w
 pirwem sądzie przyszła
 tego umarłego człowieka
 21 żona i odwołała to
 wwiązanie, i rzekła przeciw
 temu rzekąc, iż to
 24 dziedzictwo jest jeje
 i za jejej pieniądze
 kupione, co je ona
 27 przyniosła k swemu
 mężowi, i to ona chce
 dokonać z sąsiady
 30 siedmią i z tako
 wielmi dobrymi ludźmi,
 což jej jich będzie
 33 trzeba ku prawu, i też

30: z... *siedmią*: tylko w O.

28: luka w tekście O, w innych rkpsach: *to przed nimi stało*.

rzekła, aby jej wzdano,
 ale jej listy zgorzały,
 3 i pytała, acz ona nie
 jest blisza ku
 dokonaniu, niżliby ją kto mógł
 6 odsędzić albo
 odcisnąć. Przeciw temu
 rzekła ta pani, co ją
 9 wwiąz(a)no w to
 jimienie, to jest
 dziedzictwo: Gdy ona to
 12 zamilczała, to
 dziedzictwa wwiązanie, a ja
 już wwiązana, azali
 15 ona nie ma też dalej już
 milczeć, albo co jest
 prawo podług pra(wa)?
 18 Miałali żona
 tego umarłego
 człowieka list
 21 od wojta i od
 przysiężników, iż jej to
 dziedzictwo wzdano, a
 24 sąli jej ty listy
 zgorzały, to ona ma
 na krzyżu przysiąc.
 27 A sąli umarli wojt i
 przysiężnicy, co sie (...),
 słowie to
 30 dziedzictwo wzdano przed
 nimi, tedy ona może
 samosiodma z dobrymi
 33 ludźmi doświadczyć,

iż jej to dziedzicstwo
 przed gajonym sądem
 3 wzdano, tako ona złomi
 tej drug^{ie}j paniej
 wwiązanie, przeto iż
 6 ona w czas je odwołała
 i przeciw temu
 mówiła podług prawego
 9 prawa majdbors(kiego).

Wasze
 pytanie o prawo
 12 jest takie: Jedna
 pani miała
 dziedzicstwo i niewieście
 15 rzeczy i umarła, i
 zostawiła po sobie jednego
 syna i jej dziewczki
 18 dziecię, i też jednę
 siostrę. Który z tych może
 odzierać to jimienie
 21 i ty niewiesckie
 rzeczy podług prawa?
 Tej umarłej
 24 paniej jimi(e)nie
 ma wziąć jej
 siostra, a jej dziewczki
 27 dziecię nic nie ma
 k temu podług prawa.

Jeden człowiek
 30 miał brata od
 jednego oćca i ⟨nie⟩
 od jednej macierze

a jednej siostry, słowie
 co mu była siostra od
 3 jednej macierze i od
 jednego oćca, dzieci.
 Który z tych człowieka
 6 tego po jego
 śmierci mają mieć i
 pożywać jego
 9 jimienia podług prawa?
 Jego brat, acz od
 jednego oćca, ma
 12 wziąć jego
 jimienie po jego śmierci.
 Nie zostawi-li po
 15 sobie dzieci, tedy ten
 jego brat jest po niem
 bliszy podług pra⟨wa⟩.

18 Możli
 człowiek
 zarobione albo jine swe
 21 jimienie odkazać albo
 oddać po swej
 śmierci, słowie testament
 24 z tego uczynić na
 swej śmiertelnej
 pościelej bądź
 27 świeckim[i] albo
 duchownym[i], albo na
 boży dom, a możli
 30 to mieć moc albo
 acz mogą to
 odwołać jego bliszy

przyrodzeni, albo co przeciw
 ma być temu, albo co
 3 jest z prawa prawego?
 Gotowe
 pieniądze albo jinne
 6 jidące
 jimienie swe człowiek
 może dobrze dać na swej
 9 śmiertelnej pościelej,
 tako iż on od siebie
 da i od niego poniosą,
 12 ale odkazeli co po
 swej śmierci dać, tego
 przyrodzeni nie są
 15 powinni dać, niżli
 gdyby ku temu
 testamentu przyzwolili, a to
 18 jest z prawa prawego.

Dalej, jeden
 żałował na
 21 drugiego po
 umarłej ręce, iż tego
 człowieka ociec, co
 24 nań żałował, został
 jego oćcu winowat,
 co żałował, i uczynił
 27 trzy żałoby, ty żałoby
 są po umarłej ręce.
 Gwar sie stał, słowie
 30 aby więcej albo
 wyszej [nie] nie
 żałował. Tedy odpowiedział

ten ożałowany
 człowiek pytając tak: Gdyż
 3 on żałował po umarłej
 ręc[c]e, azali nie ma
 tego doświadczyć albo
 6 dowieść podług prawa?
 Skazan[eg]o, iż ma.
 Dalej pytał: A kako to
 9 ma dokonać albo
 dokazać, albo dowieść?
 Skazano, iż samosiodm
 12 z dobrymi ludźmi.
 Tedy pytał dalej: Gdyż
 na mię żałował po
 15 umarłej ręce a ma na
 mię to podług prawa
 i skazania dowieść,
 18 kiedy to ma uczynić
 podług prawa? Tedy
 skazano: Na tem to
 21 sądzie ma to na cię
 dowieść. Tedy pytał, co
 żałował, możeli k
 24 temu d[z]łuższy dzień mieć.
 Tedy skazano, iż nie,
 ale iż ma to
 27 natychmiast, to jest w tem
 sądzie uczynić. Tedy
 pytał ten, co żałował,
 30 możeli poć po ludzi.
 Tedy mu rzekli
 przysiężnicy: Przyjajeli

tobie tego twój
 sapersz, my też przyjajem.
 3 Tedy rzekł ten ożałowany
 człowiek: Nie przyjaję
 jemu tego. Tedy ten, co .
 6 żałował, łąjał swym
 ortelem i rzecznikiem
 temu ortelowi, co ji
 9 wyrzekli przysiężnicy,
 aza ma natychmiast
 dowieść, ale nie łąjał
 12 tako, jako jest prawo
 łąjać. Tedy pytał ten
 ożałowany człowiek,
 15 sprawnie⟨li⟩ on te⟨he⟩n
 ortel łąjał. Tedy skazano,
 iż on nie podług prawa
 18 łąjał ortel a ma to
 przysiężnikom pokupić. Tedy
 rzekł swym rzecznikiem
 21 po wtore: Ten ortel jest
 ni⟨e⟩sprawiedliwy,
 nieprawdziwy, i brał sie
 24 o to do krolewskiego
 dwora i [przyszedł]
 ⟨poszedł⟩ w gniew⟨ie⟩ od
 27 gajonego sądu. Tedy rzekł
 ten ożałowany
 człowiek: Gdyż ja jemu
 30 stał ku prawu a on

podług prawa i
 waszego skazania na mię
 3 nie dowiodł, jużlim
 prozen od niego, albo
 co jest prawo podług
 6 prawa majdborskie⟨go⟩?
 Ortele ty,
 coż⟨ście⟩ je wyrzekli,
 9 są prawe, a ten, co
 żałował, mógł w tem
 sądzie ty swe
 12 świadki pozwać, ale gdy
 w temże sądzie nie
 dowiodł, tedy ma
 15 pokupić temu, na kogo
 żałował, i wojtowi
 też winę, i też ten
 18 ożałowany człowiek
 jest od niego tego praw,
 co nań żałował, a to
 21 jest z prawa prawego.

Pytaliście nas
 o prawo tymi
 24 słowy: W jednym
 gajnem sądzie
 wzdał jeden człowiek
 27 swe jimienie i
 dziedzicstwo po swej
 śmierci i to wzdano
 30 listem pod
 przysiężniczą pieczęcią, który
 list tako śpiewa albo

mieni: Bądź wiadomo
 każdemu, iż lata po
 3 bożem narodzeniu ⟨etc.⟩
 gajony sąd ⟨przez
 wojta⟩, coż mu dziano
 6 Jencz, z tymi
 przysiężniki a, b, c etc., przed
 tym sądem stojąc
 9 oczywiście roztropny Jan
 zdrow i w dobrem
 umyśle pytał prawa,
 12 mogli on z swym jimieniem
 dziedzictwem stojącym
 i niestojącym, co
 15 swym dorobieniem
 sobie dobył, czynić, cso
 chce. I skazano, iż
 18 może z swym jimieniem,
 co je zarobił, co chce,
 uczynić. Tedy Jan
 21 polecił opiekanie
 swego jimienia
 wszytkiego po swej śmierci
 24 c(n)ej Dorocie, swej
 żenie, wszytki swe
 przyrodzone
 27 wyjąw[iw]szy, i polecił jej
 swe dzieci chować
 do lat pełnych, a gdy
 30 je lat dochowa, tedy

3: etc.: uzupełnione na podstawie kilku innych rkpsów. — **4:** przez wojta: uzupełnione na podstawie kilku innych rkpsów.

3: iż: uzupełniono na podstawie kilku innych rkpsów.

ona ma dzierżeć to
 jimienie we stu grzywien,
 3 tako ⟨iż⟩ jegdy dzieci
 jej chcą mieć to
 jimienie, tedy mają jej
 6 pirwej odłożyć sto
 grzywien, a jinako
 jego nie mają dostępić.
 9 Ktoreż sto grzywien
 po jej śmierci na jej
 dzieci mają przyć,
 12 będąli po niej żywy, ale
 poj[e]dzieli ona tedyż
 za mąż, tedy jej dał i
 15 zapisał szostą część
 wszego swego
 jimienia, a tako, aczby
 18 ktore Janowo dziecię
 po nim umarło, tego
 dziecięcia nie ma
 21 część mrzeć na matkę,
 ale na Janow[e]y
 dzieci albo po nich na
 24 jego blisze przyrodzone.
 A też gdy po niem
 wszytki jego dzieci
 27 umarły, a ona po nich
 żywa została, tedy jej
 w tej mi(e)rze dał i
 30 zapisał trzecią część

wszego swego jimienia, a
 dwie części swym bliższym
 3 przyrodzonym, a swemu
 oćcu i macierzy dom dał
 i zapisał, a to tako,
 6 iż on temu szwemu ma z
 pełna panować [co], poko
 on żyw. Temu na
 9 świadectwo nasza
 przysiężnicza pieczęć
 podwieszona. J(u)ż ta pani pyta:
 12 Mogłiby jej [tako]
 mąż [dać] podług prawa
 tako dać jej i jego
 15 dzieciom, i po jego dzieciach
 od jednego do drugiego,
 a po nich na swe
 18 przyjaciele, jako w tem liście
 stoi, gdy to jimienie
 po tych dzieciach
 21 sprawnie na nią umrzeć
 miało, czyli co jest z
 prawa? Przeciw temu rzekł
 24 jeden człowiek
 [przeciw temu], co [wyban]
 wybran dzieciom i tej
 27 paniej w
 opiekaldnika: Gdyż ten umarły
 człowiek zdrow stał
 30 przed gajonym sądem
 i dopytał sie pirwej
 ortela, możeli swe
 33 zarobione jimienie dać,

komu chce a kako chce,
 i też jemu na to ortel
 3 wyrzeczon (...). A gdy
 ten człowiek wymienił
 to dawanie przed
 6 gajonym sądem swym
 dzieciom, swej żenie i swym
 przyrodzonym bliższym
 9 przyjacielom i przodkom,
 słowie oćcu i
 macierzy, jedno iż tedy nie
 12 było położony dzień
 sądowi i jawno przed
 przysiężniki tako
 15 wysłowiono, iż to
 miano wywołać w
 położony dzień sądowi przed
 18 gajonym sądem, a gdyż
 sam nie może być k
 temu, to polecił
 21 przed sądem swemu
 opiekaldnikowi, aby
 to dał jako on sam
 24 tedy wywołać i
 opowiedać przed wyszym
 wyłożonym gajonym
 27 sądem, jakoż to
 uczynił. A ta pani
 przeciw temu nic nie
 30 rzekła ani w tem
 gorącym sądzie, ani (...)

(...) albo o jiną nierządną
 rzecz z zawołaniem
 3 przed gajny sąd
 przywiedzion, a mali on
 to odyć, to on ma
 6 albo musi samosiodm, ale
 będzieli taki
 człowiek prosto bez
 9 wołania ożałowan, tedy
 jest[li] bliszy odyć sam
 swą ręką, niżli ten, co
 12 nań żałuje, doświadczyć,
 a to jest z prawa
 prawego majdbor(skiego).
 15 Gdyby w
 zawiązany czas
 głowa zabita
 18 albo cokole jinego
 nierzadnego
 uczyniono, ocz miał być
 21 gorący sąd, a ten, co to
 uczynił, uciekł, tako aż
 za gorącej rzeczy nie
 24 uchopion albo nie ułapion,
 i to by ożałowano we dnie,
 słowie przed nocą,
 27 możeli te[mu](go) miru
 złomcę w wiązany czas
 ochten, słowie skazać i
 30 ućwierdzić, czyli nie
 może, albo co jest
 prawo prawe majdbor(skie)?

Stanieli sie ktora
 nieurządna rzecz, o
 3 którą by czynić
 gorące prawo, to jest
 sąd, a będzieli to za
 6 dnia, słowie przed nocą
 żalowano, tedy mogą
 tego złomcę ożałowac miru
 9 o tę rzecz nazajutrz,
 acz jest wiązany czas,
 i konać nań podług prawa.
 12 Jeden człowiek
 umarł (i) zostawił
 po sobie dwoje
 15 dzieci i żonę. Potem
 umarło jedno dziecicę, jego
 część odumarła na
 18 matkę. Potem ta
 niewiasta poszła za mąż i
 dzieliła sie z swoim
 21 dziecicciem i z jego
 opiekaldnikiem o wszystko to,
 co na nią spadło od
 24 jej dzieciccia, a w tych
 dzielnych rzeczach był
 jeden srebny korczak i
 27 ośm srebnych łyżek, i
 jeden srebny kubek. W
 dziale przyszedł ten srebny

korczak tej paniej z jej
 mężem, a ośm łyżk
 3 srebrnych z kubkiem przyszedł
 jej dziecięciu. Tedy
 prosił tej paniej mąż
 6 opiekaldnik(ow) tego to
 dziecięcia, aby mu zostawili
 ty łyżki z kubkiem za
 9 ten to korczak, bo w
 jednej były wadze albo
 słowie iż takie wiele
 12 ważyły ty łyżki i kubek
 jako korczak.
 Opiekaldnicy wzięli to na
 15 rozmyślenie. Wtem ta
 pani umarła pirwej,
 niżli odpowiedzieli
 18 opiekaldnicy. Potem mąż
 umarł(ej) tej paniej
 upominał sie opiekaldnikom,
 21 aby jemu dali ten
 śrz(e)brny korczak, cso ji u
 nich zostawił z swą
 24 panią przez zamianę, a
 opiekaldnicy mowią,
 acz korczak ten
 27 odumart na to [sa] żywe
 dzieci(ę) tej paniej
 umarłej. K temu
 30 mowi tej mąż umarłej

paniej: Gdy ten korczak
 mej żenie w prawem
 3 dziale sie dostał a przy
 was przez zamianę
 został, a na mię po mej
 6 żenie przyszedł, a nie
 na jej dziecię, gdyż to
 jest jidące jimienie
 9 [albo niejidące], co to jest
 prawo podług pra(wa)?
 Ten srebrny
 12 korczak słusza na tej
 umarłej paniej
 bliszą żeńską twarz,
 15 bo słusza ku
 niewieskiem rzeczam
 podług prawa prawego.
 18 Jeden
 człowiek umarł
 i zostawił po sobie
 21 żonę i dwoje dzieci. Jedno
 dziecię umarło po oćcu a
 jego część odumarła na
 24 jego matkę. (Potym
 ta matka) poszła za
 mąż. Tedy został po tem
 27 to umarłym dziecięciu
 jeden dom, (...) jeszcze
 30 było winowato pięć
 grzywien. O ty pieniądze

24: *Potym ta matka:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **28:** luka w tekście, w pozostałych rkpsach: *Coż odumarł na jego matkę, z ktoregoż domu.*

winowaćcu sie
 upominał opiekaldnik tego
 3 dziecięcia i mąż tej
 to matki. Tedy przedał
 ten winowaciec swoj
 6 dom i odkazał ty
 pieniądze, co był dłużen,
 połowicę
 9 opiekaldnikowi a połowicę
 mężowi tej to ⟨matki⟩, u
 ktorzych ten to dom był
 12 kupił, a on, co kupił
 dom albo co nań ty
 pieniądze odkazany,
 15 ślubił je, ty pieniądze,
 płacić jim. Wtem
 umarła ta żona
 18 pirwej, niżli ty
 pieniądze zapłacony. Już
 mówią tych dzieci
 21 przyrodzeni, acz ty
 pieniądze otumarły
 od tej paniej na
 24 jej blisze
 przyrodzone, to są jej dzieci.
 K temu mowi tej
 27 paniej mąż: Gdy jemu
 ty pieniądze ślubił
 ten winowaciec dać
 30 jeszcze za żywota jego
 żony i też to ⟨jest⟩

10: *matki*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **15:** *ty pieniądze*: tylko w rkpsie O. — **31:** *jest*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

17: *jako by*: *by* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

jidące jimienie,
 azaliby on nie był k[g]
 3 nim blisz[ll]y po swej
 żenie, niżli jej
 dzieci? Przeciw temu
 6 rzekli opiekaldnicy: Gdyż
 ty pieniądze jeszcze
 nigdy w jego obronę
 9 przyszły, azali ty
 pieniądze nie podobniej
 przydą jej dzieciem
 12 niżli jej mężowi? Ten
 mąż: Gdyż jemu
 ślubiono ty pieniądze
 15 zapłacić, już były
 w jego obronie tako
 dobrze, jako ⟨by⟩ je u
 18 siebie miał. I też ten
 umarły człowiek
 zostawił po sobie długi,
 21 a ty długi
 fordrowali albo prawili
 pospołu tych dzieci
 24 opiekaldnicy i mąż
 tej żony, tych dzieci
 oćczym. Ten to dług
 27 zapowiedzian od jynych
 ludzi, což sie
 mienili prawo mieć k temu

[prze]to długowi, przeto
zapowiedź położono o ty
3 zapowiedne pieniądze u
jednego dobrego
człowieka k wiernej ręce
6 tako długo, ażby ten, co
je zapowiedział,
ukazał, co za prawo ma ku
9 tym pieniądzom. Potem
umarła ta pani pirwej,
niżli się z tym
12 zapowiedźcą rozprawiła,
to jest pospołu z
swym mężem. J(u)ż tych
15 dzieci opiekaldnicy
mienili, acz jej mąż, tych
dzieci oóczym, nie ma
18 działu k tym pieniądzom, bo
on jich jeszcze w swej
nigdy nie miał [a] w
21 obronie. Przeciw temu
ten oóczym mowił: Gdyż
on z opiekaldniki[em]
24 pospołu za jego żony
żywota
dofóldrowali sie tych
27 długow i też w jego
jimię włożony u dobrego
człowieka k wiernej
30 ręce aż do rozprawy

1: *przeto... człowieka*: zob. kom. RTw s. 207.

14: *z prawa*: z uzupełniono na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

z tymi, co je
zapowiedzieli, azali ty
3 pieniądze już nie były w
jego obronie tako
dobrze, jako by je u
6 siebie doma miał?
Przeto mieni: Ta [chcą]ć
część, coż słuszała na
9 jego żonę, ta przydzie
nań, a nie na jej
dzieci[ę], gdyż to jest
12 jidące jimienie. Prosimy
was, nauczcie nas, co
o to jest <z> prawa.
15 Ty pieniądze,
co je ta pani
po sobie
18 zostawiła u tych
dłużnikow, co już
dofóldrowany, mają
21 je dać i zapłacić
jej mężowi a nie
dzieciom podług prawa.
24 Kako żenino
jimienie
jidące człowiek
27 bierze albo może brać w
swą obronę, słowie
tako, aczby to po
30 jej śmierci jemu

przyszło albo nań
 odumarło podług prawego
 3 prawa majdborskiego?
 Cokoli żona
 wolnych pieniędzy
 6 przyniesie k
 swemu mężowi, o
 ktore on odpowiada i
 9 jimi czyni, słowie
 nakłada albo obchodzi
 się jimi wolno, jako
 12 chce, ty pieniądze ma
 i wziął, słowie w swą
 obronę, ale sąli
 15 ktore długi jego żony
 zapowiedziany, tako
 iż jemu nie są
 18 wolny wziąć albo iż mu
 nie chcą albo nie
 mają dać, a za jego
 21 żony żywota jich nie
 dobędzie albo nie
 zyszcze, aby je mógł wziąć,
 24 gdyby chciał, a nie
 przyszły jeszcze w
 jego obronę, takie to
 27 pieniądze przydą na
 dzieci umarłej
 niewiasty, a nie na jej
 30 męża, tych dzieci

23: *dziewce:* w innych rkpsach: *dziewki*.

oćczyrna, podług prawa.

 Człowiek, co
 3 przysięgł przed
 radźcami, iż prawie
 szosował od swego
 6 jimienia, jako jest u nas
 prawo i obyczaj, a
 jako umrze ten człowiek,
 9 najdą więcej po niem
 procz jego obrony
 jimienia, niżli
 12 szosował pod swą
 przysięgą, a to więcej
 niżli jednąc, mająli
 15 zaprzane i
 odprzysiężone jimienie radźce
 wziąć na miescką
 18 potrzebę, czyli je
 mają wziąć po nim
 jego bliszy
 21 przyrodzeni, słowie jego
 dziewczka, bo mąż tej to
 dziewczce dwojc sie
 24 zaprzął przed
 radźcami od siebie i od
 swej żony, przeto iż
 27 radźce chcieli od
 niego zapłaty tych
 dłużnych szosow, i odrzekł

sie tego zaprzanego
 jimienia na wieki. Co
 3 tu o to jest prawo?
 Wezmąli radźce
 ktorego człowieka
 6 pieniądze i przysięgę,
 acz on szosował
 sprawnie podług tego
 9 miesckiego obyczaja, a
 będzieli po jego śmierci
 więcej jimienia jego
 12 naleziono, niżli on
 szosował, to nie przydzie
 radźcam wziąć, ale
 15 przydzie jego przyrodzonym
 je brać. Ale odrzekłli
 sie tej dziewki mąż z jej
 18 wolą tego zaprzanego
 jimienia, tedy to
 jimienie musi przy
 21 radźcach zostać na
 miesckie polepszenie
 podług prawego prawa.
 24 Gdyby zaprzane
 jimienie i
 odprzysiężone przy
 27 człowieku naleziono
 jeszcze za jego żywota,
 kako mają z tym czynić,
 30 albo co o to jest
 prawo podług prawa?

Najdąli przy
 człowieku za
 3 żywota w jego
 jimieniu, słowie iż ma
 więcej, niżli
 6 szosował pod przysięgą,
 a wyznali to, iż to
 jest jego jimienie,
 9 tedy ten człowiek jest
 krzywoprzysięzca a
 stracił swe prawo i
 12 cześć a nie ma żadnego
 prawa podług prawa.
 Kako mają
 15 dokonać na kogo
 krzywoprzysięstwo
 albo co on za to ma
 18 cirpieć podług prawa?
 Na kogo chcą
 dokonać
 21 krzywoprzysięstwa, to muszą
 jemu o to winę dać
 przed sądem,
 24 opowiedzieć jemu to, w czym
 (krzywo)przysięgł.
 Wyznali on to albo
 27 mo(gąli) pod nim dokazać to
 jimienie, o ktore
 wiedząc przysięgł,
 30 tako nań dokonano
 krzywoprzysięstwa

24: *opowiedzieć*: może należałoby poprawić na *a powiedzieć*, tak w rkpsach S i Sz. — **25:** *krzywo przysięgł*:
 uzupełnienie *krzywo* na podstawie innych rkpsów.

i stracił swą cześć i prawo
a jest został bez prawa.

- 3 Umrzeli
człowiek a zostawi
po sobie równo dwoje
6 dzieci rodne albo
więcej i jimienie
jidące i stojące, a
9 ty dzieci mają matkę,
z tych dzieci umrze
jedno, azali jego
12 część(ć) jimienia bądź
jidące albo niejidące,
to jest stojące,
15 odumrzeli na jego matkę,
aż ona z swymi
przyrodzonymi może z tym
18 czynić i niechać, co
chce? A którzy są albo
mogą jej być bliższy
21 przyrodzeni? I też
kiedyby wszystkie dzieci
umarły, na matkę(li)
24 wszystkiego jimienia
jich odumrą, acz
ona z swymi
27 bliższymi przyrodzonymi z
tym może czynić i
niechać, co chce, gdy
30 ona swoich dzieci
żadnego nie ma? A gdy

- ona umrze, na kogo to
jimienie odumrze jej, na
3 jejli bliższe przyrodzone
bądź męską (...), albo
co o to jest prawo?
6 Umrzeli dziecię
po swem oćcu
jedno albo
9 wszystkie dzieci, tedy jich
jimienie odumrze na
jich matkę. A
12 umrzeli potem ta matka,
wszystko jej jimienie
odumrze na jej bliższe
15 przyrodzone, bądź po
jej[o] oćcu bądź po jej
macierzy są bliższy jej
18 przyrodzeni. I też ta
matka za żywota z takim
jej odumarłym [i]
21 jidącym jimieniem może
czynić i niechać, co
chce, ale jej takie
24 odumarłe stojące
jimienie nie może
oddać przez
27 przyzwolenia jej bliższych
przyrodzonych podług
prawa prawego, a to jest
30 z prawa majdborskie(go).

Jako wiele lat
ma mieć dziecię,

5: *po sobie równo dwoje dzieci rodne:* w pozostałych rkpsach *po sobie równorodne dzieci.* — **23:** *matkęli:* -li uzupełnione na podstawie rkpsu W, łac. *si* (...super matrem).

4: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *albo niewiescką twarz.*

aczby słowie miało
 lata, a w ktorych
 3 lecie(ch) mogą je sędzić
 o gorące rzeczy, gdy
 w nich za gorąca
 6 ufacono, i też gdy może
 swym jimieniem władać
 procz opiekaldników,
 9 słowie dać i niechać,
 komu chce, jako chce,
 a mogli mu to
 12 bronić ⟨...⟩, kako może
 przeciw temu
 uczynić podług prawa,
 15 a był by wolen w swem
 jimieniu, albo mogli
 je też przy⟨ci⟩snać
 18 przed tymi laty, aby
 odpowiedziało o
 długi albo o jine
 21 rzeczy podług prawa
 [jidącego] majdbors⟨kiego⟩?
 Kiedy dziecię
 24 ma dwanaście
 lat, tedy juże
 ma lata a mogą je
 27 sędzić i też może
 swe jidące jimienie
 oddać procz swych
 30 opiekaldników,
 ale przymarłe

67va

12: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *jego przyrodzoni czyli nie mogą, a gdyby mu to bronili.*
 — **15:** *a był by wolen:* w innych rkpsach: *aby był wolen.*

67vb

19: *prawo:* uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

dziedzicstwo i stojące
 jimienie ma dać z
 3 przyzwolenim swych
 przyrodzonych, i też
 mogą to dziecię
 6 przycisnąć odpowiadać
 oczkole bądź przed
 prawem, jako jest
 9 prawo z prawa prawe⟨go⟩.

 Mogali dziecię
 prawem
 12 przycisnąć, aby
 dziedzicstwo, słowie oóczyznę
 przedał prze
 15 zapłacenie długow oócowych,
 gdy jich on nie ma
 czym jidącym
 18 zapłacić jimieniem, albo co
 o to jest ⟨prawo⟩?
 Zznali dziecię
 21 dług swego oóca,
 co został
 winowat, ten ma zapłacić
 24 tako daleko, jako
 jego dziedzicstwo
 siega, a nie chceli on
 27 tego zapłacić albo
 nie chcieli mu tego
 przepuścić
 30 przyrodzoni płacić, tedy
 mogą jego dziedzicstwo

pod nim prawem dobyć i
z prawa osieść, i
3 żałować nań o ten dług,
inako go nie mogą
przy(c)śniać, aby swe
6 dziedzictwo sprzedał podług
prawego prawa maj(dborskiego).

Kako mają
9 dobywać na kim
dziedzictwa a mają(li) z
tego pirwej długu
12 zapłacić niżli wiano albo
zasłużone myto, a(lbo) co
jest prawo pod(lug prawa)?
15 Sołtys albo
wojt albo jego
służebnik ma
18 przyć przed to
stojące jimienie i to
opowiedzieć albo
21 zapowiedzieć za ten dług
tego, co żałuje, i
wymienić ji, a to ma
24 uczynić przy sąsiedziech
obapolnych i to
jimieniu] oświadczyć.
27 A nie chcieli naprzeciw
temu odpowiadać ten,
na kogo ten dług
30 żałują, na blisze (trzy)
przydące sądy, jako
przed nimi powod

10: *majali*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **30:** *trzy*: uzupełnione na podstawie łac.: (*in proximis*) *tribus* (*venturis iudiciis*), zob. s. 68rb w. 6.

28: *wianowalli*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

żałuje i to dziedzictwo
zapowieda w *swem*
3 długu, tedy mają to
stojące jimienie podać temu,
co żałuje o swój dług
6 w trzech bliszych
sądziech, potem sąpierz,
słowie na kogo żałują,
9 nie może już o ten dług
odpowiedać.
Wiedzieli o tych żałobach
12 a nie byli jemu
zawada, słowie aczby
jemu było wolno przyć
15 i odyć k tym to
sądom, tedy na czwartem
sądzie mają powodowi
18 dać *wwiązanie* w to
stojące jimienie,
a tako zyskują
21 zastawione stojące
jimienie podług prawa.

Zasłużone myto
24 i istny dług
mają pirwej zapłacić
z jidącego
27 jimienia niżli wiano.
Ale wianował(li)
jej na stojącym jemieniu,
30 tedy mają napirwej

wiano oprawić ⟨i⟩
zapłacić, niżli jiny który
3 dług podług prawa.

Możeli mąż
dać swego
6 idącego jimienia żenie
swej, co chce, który nie
jest wojtowskiego rodu,
9 albo co jest o to za
prawo podług ⟨prawa⟩?
Który człowiek
12 siedzi w prawie
mieszkim,
majdborskim prawie, i tam
15 bytem żył albo żywie,
ten może swej żenie
dać wiano albo darować
18 na swem stojącym albo
niestojącym jimieniu,
czym albo co [jest prawoj]
21 ⟨chce⟩, pod(ług prawa).

Dalej
pytaliście nas o prawo:
24 Kiedy komu z prawa
przysięgę skazą albo o
dług albo o łajanie,
27 albo o cokoli bądź na dzień
położony, a ten, co by
miał nosić przysięgę,
30 nie byłby, albo też
ten, co by miał brać

68va

1: *i*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **10:** *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **15:** *żył albo*: tylko w rkpsie *O*. — **21:** *chce*: zob. kom. do transliteracji; — *podług prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

68vb

11: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *a ten, co by miał nosić przysięgę, nie byłby*.

od sąpierz przysięgę,
nie był też na ten czas,
3 co jest o to prawo?
Na to my
przysiężnicy z
6 Majdborku prawo
mowimy: Kiedy komu
skazą przysięgę o dług
9 albo o łajanie, albo
oczkołe bądź na dzień
położony, ⟨...⟩ albo
12 zamieszka na ten czas,
a powod by był, chcąc
przysięgi brać od
15 sąpierz, jako z prawa
skazano, tedy sąpierz
stracił swą rzecz, ocz
18 nań od powoda
żałowano, i k temu przepadł
wojtowi ośm
21 szelągów winy,
wyjąwszy to, iżby miał
którą zawadę albo
24 nagabanie, ktoregoż
by mógł doświadczyć.
A byłoliby też o
27 łajanie albo o
cokoli bądź jinego
miał nosić przysięgę,
30 tedy wždy powodowi
przepadł

trzydzieści szelągów
 wargieltu a wojtowi winę.
 3 Takież nie będzili
 powód podług
 skazania przysięgi
 6 przyglądał, tedy sąpierz jest
 prozen i wolen od
 powoda, ocz miał
 9 przysięgać, i k temu
 powód wojtowi winę ma
 odłożyć i dać,
 12 wyjąwszy też iżby miał
 niekora zawadę albo
 nagabanie, jako pirwej,
 15 podług prawa prawe(go).

Gdy skazane
 przysięgi by (się)
 18 przygodziły w wiązany
 czas czynić, mają(li)
 tedy przysięć, czyli
 21 mają je odłożyć na
 o[d]tworzony czas.
 A jako wiele są tych
 24 wiązanych dni do
 roku, a ktory ma zebrać
 gajony sąd: powodli
 27 czy sąpierz, co ma
 przysięć? Co jest o to
 prawo pod(ług prawa)?
 30 Przydzielili kora

19: *majgli: -li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **29:** *podług prawa:* uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

27: *słowie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

przysięę skazaną albo
 kakoli położoną czynić
 3 w wiązany czas, tę
 może dobrze sędzia
 oddalić albo odłożyć na
 6 odłożony, to jest na
 otworzony czas czynić,
 słowie przysięć. A
 9 wiązane czasy są: wszystkie
 niedziele i piątki,
 Krzyżowa Niedziela
 12 [piątki] i adwent przed
 Gody, i siedmdziesiąt dni
 przed Wielką Nocą, w
 15 tych dniach nie mają
 się sędzić. Ale w
 jnych dniach, gdy
 18 się mają sędzić
 albo prawować, tedy
 wojt ma zebrać sąd
 21 i gacić podług prawa.

Kiedyby gość
 gościowi
 24 zakład w wyznanem
 dłudze zastawił bądź
 jedzący albo niejedzący,
 27 (słowie) koń albo suknią,
 a ten gość nie chce
 czekać, ale owa jest

podrożny, słowie gotow[o]
 na drogę, i także z
 3 gospodarzem gdyby się
 także przygodziło, co
 mają z tym zakładem
 6 czynić albo niechać,
 jako jest prawo i
 ma być podług prawa?
 9 Na to my
 przysiężnicy s
 Majdburku prawo
 12 mowimy: Nie trzeba
 gościowi albo
 gospodarzowi od gościa
 15 zakładu brać za wyznany
 dług, ależ wieźmieli
 zakład, tedy musi
 18 ji prawem dosięgnąć
 albo dobywać jako
 jiny człowiek, niżli
 21 gdy ji z wymową
 przyjął do ktorego czasu.

 Kiedy gościa
 24 albo ktorego
 człowieka wydadzq
 gościowi za rękę albo
 27 jinemu człowiekowi,
 což tu nie osiadł w
 tem prawie, co albo
 30 kako z tym mają

7: *jako jest prawo i ma być:* tylko w rkpsie O.

23: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *rolq, dom albo.*

uczynić a kako daleko
 siedząc, słowie
 3 bydłac, ot tego prawa
 gościem ma być z(w)an?
 Będzieli gość
 6 gościowi albo
 jinemu
 człowieku, co tu w tem
 9 prawie nie bydli, za
 rękę wydan o dług,
 tedy wojt ma mu ji
 12 wydać [i] schować
 tako długo, aż mu ten
 dług zapłaci. Gościem
 15 ten jest zwan, co
 dalej jedennaście mil
 bydli od tego
 18 sądu podług prawa.

 Gdy dwa
 człowieki albo
 21 więcej pospołu mają
 stojące jimienie,
 jako ⟨...⟩ sukienny
 24 kram albo cokole
 takiego jinego,
 mogli jeden drugiego
 27 prawem przy⟨ci⟩snąć,
 aby swą część przedał
 albo by sie z nim
 30 dzielił? Co o to za
 prawo podług prawa?

Gdzie dwa
 3 człowieki albo
 więcej pospołu
 jeden dom mają albo
 6 sukienny kram, albo
 jine stojące jimienie,
 może jeden
 9 drugie[*mu*](*go*) przycisnąć, aby
 sie z nim dzielił
 podług prawa prawego.

Gdy
 12 człowieka ożałują o
 głowę albo o
 ciężkie rany, a ten
 15 człowiek postawi porękę
 ku prawu, a gdy nie
 stanie albo go nie
 18 postawi ku prawu,
 cso o to poręka ma
 cirpieć albo pokupić
 21 a kako wiele tych
 pieniędzy, cso jich
 u nas ośmnaście
 24 jidą za szyroki grosz
 czeński, a jako ten
 ożałowany praw ma
 27 być, gdyby mienił
 albo by rzekł swą
 niewinność, albo co
 30 o to jest za prawo?

Ręczyli kto kogo,
 co ji ożałowano o
 3 głowę albo o
 ciężkie rany, a nie
 postawi-li go ku
 6 prawu, tedy ten
 poręcznik ma zań
 zapłacić wargielt, to są
 9 o głowę ośmnaście
 funtow a wojtowi
 winę ośm szelągów
 12 pieniędzy, ale o rany
 acz o ciężkie
 poręcznik ma zapłacić
 15 połowicę wargieltu, to
 jest dziewięć funtow,
 a wojtowi siedm
 18 szelągów winy.
 A mienili kto swą
 niewinność, ten może sam
 21 odyć swą ręką albo
 samotrzcęć, ożałująli
 go z świadki z prawa.
 24 Mogali z
 namity świadczyć i
 przysięgać bądź o
 27 pieniądze albo o głowę,
 albo o rany, albo o jine
 ktore rzeczy, czyli

mogą je odrzucić, aby
 nie świadczyli ani
 3 przysięgali, albo co jest
 prawo podług prawa?
 Najęci ludzie nie
 6 mogą w żadnej
 rzeczy świadczyć a
 mogą je odrzucić
 9 podług prawa prawego.

Rownyli dział
 mają wziąć
 12 dziewczyny dzieci, bądź
 żeńczyzna bądź
 mężczyzna, jimienia jej oćca
 15 albo macierzyzny z
 parobczymi, słowie z tej
 brata dziećmi, albo cso jest
 18 prawo podł(ug prawa)?
 Na to my
 przysiężnicy s
 21 Majdborku prawo mowimy:
 Pojǎli ten
 parobek żonę za oćcowa
 24 żywota a umrzeli
 oćciec bez oddzielenia
 syna swego, tedy
 27 dzieci tego to
 nieoddzielonego syna wiedzǎ
 jimienie swego dziada,
 30 a nie dzieci
 dziewczyny, ale oddzielili

18: *podług prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

2: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *i jego siostry dzieci*.

ociec syna, tedy tego
 syna dzieci ⟨...⟩ mają
 3 rowny dział w swego
 dziada jimieniu
 podług prawa. Też ku
 6 jimieniu swej starej
 matki rowny są
 synowy i dziewczyny
 9 [dziewczy~~ny~~] dzieci
 podług prawa prawego.

Mogǎli
 12 przysiężnicy albo
 wojt ortel odwołoczyć
 albo odłozyc bez wolej
 15 stronu a gdyby jedna
 strona to chciała, a
 druga nie chciała, a
 18 kako wielekroć może
 być albo nie może
 podług prawa prawego?
 21 Na to my
 przysiężnicy z
 Majdborku mowimy
 24 prawo: Nie
 wiedzǎli albo nie mogǎli
 przysiężnicy
 27 ktorego ortelu najć,
 słowie wyrzec, tedy
 mogǎ to odłozyc do
 30 drugiego i do trzeciego
 sądu, tedy oni mają

ten ortel wydać albo
 mają poń postać do
 3 wyszego prawa, gdzie
 obyczaj⟨nie⟩ po prawo ślą,
 a nie mają dłużej tego
 6 odwłoczyć podług prawa.

Gdy człowiek
 będzie
 9 ożałowan o
 przysięgę albo o głowę, albo
 o rany, albo o łajanie,
 12 albo o pieniądze,
 albo o cokoli bądź, a o
 to przysięgi skażą, a
 15 powod sąpierzowi
 prze Bog i prze dobre
 ludzi odpuści
 18 przysięgi i wsze t[e]y rzeczy,
 co nań żałował, ocz
 miał przysięgać,
 21 jest*li* wojtowi ktora wina
 na powodzie albo na
 sąpierzcu czyli nie jest,
 24 albo co jest prawo?
 Zamyłili
 człowiek przysięgę,
 27 może dobrze sam
 albo *człowiekiem* sie
 podeprzeć, słowie
 30 wtore albo trzecie, albo
 ilekroć mu będzie
 potrzebizno przysięgać,

25: w rkpsach O i P brak odpowiedzi na kwestię oraz brak pytania następnego rozdziału.

9: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *albo mąż z iną żoną bydlil, albo zastan mąż z iną żoną albo żona z innym mężem*. — **21:** *albo*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **22:** *albo opiekaldnikiem*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **24:** *Będzieli*: -*li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

aż przyszęże, jako
 rozkazano albo rozkażą, a
 3 będzie praw podług prawa
 prawego i bez szkody.

Gdyby
 6 człowiek, mąż albo
 żona, nalezion
 nie-w-mażeństwie, słowie iżby
 9 żona z jinym mężem ⟨...⟩,
 cso oni o to mają
 cirpieć a kako mają
 12 na nie dokazać albo
 doświadczyć, albo
 kako oni tego sie mają
 15 sprawić, a gdyby
 jedna strona, słowie
 jeden z *nich*, wyznał sie
 18 tego przed sądem
 uczynka albo przed siedzącą
 radą sam swymi usty
 21 ⟨albo⟩ swym rzecznikiem ⟨albo
 opiekaldnikiem⟩, albo co jest o
 to prawo podług pra⟨wa⟩?
 24 Będzie⟨li⟩ kto
 nalezion w
 niemażeńst[e]wie,
 27 słowie iż przestąpi
 stadło mażeńskie,
 bądź mąż bądź
 30 niewiasta, a gdy nań

strzegą, słowie iż za
 gorącej rzeczy ufycą, ty
 3 mają z wołaniem przed
 prawo przywieść i ten
 uczynek samosiodm na nie
 6 dowieść, słowie
 poprzysiąc, a gdy to uczynią,
 tedy mają ji ściać. A
 9 wyznali kto ten
 uczynek [na nie samosiodm
 doświad^d(cz)yć] przed
 12 prawem, tego mają także
 ściać, słowie osędzić,
 ale będzie(li) kto o
 15 taką rzecz prosto
 ożałowan przez wołania [to
 jest] przed świeckim
 18 sądem, ten tego odydz^(ie)
 sam swą ręką, a radźce
 nic tego nie mają sędzić
 21 podług prawego prawa.

Gdy umrze
 człowiek, bądź
 24 mężczyzna albo
 żeńczyzna, a ma po sobie
 dziada albo
 27 przedziada bądź po oćcu bądź
 po macierzy, a jima
 też oćcowych i

14: *będzieli*: -li uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **22:** zob. kom. RTw s. 231.

19: *jedzienia*: RTw *jedzenia*.

macierzyźninych dzieci,
 który z tych mają
 3 odzierzeć tego to
 umarłego człowieka
 jimienie *dziedzinnie* podług
 6 prawa majdbor^(skiego)?
 [A] tego
 umarłego dziad a
 9 oćcowy i macierzyzny
 dzieci mają to
 jimienie rowno
 12 wziąć podług prawa
 prawego majdbors^(kiego).

Będzieli
 15 mężczyzna albo
 niewiasta
 obwiniona o którą taką
 18 rzecz, słowie o miarę
 jedzienia albo picia,
 albo o wagę, albo o
 21 łokieć, to mają radźce
 sędzić, a nie wojt
 podług prawa pra^(wego).

Dalej, gdy
 24 radźce kogo
 odsądzą czci o takie
 27 albo o jine rzeczy, co
 na nie przydzie,
 temu nie mają zajsie

miesc(k)iego prawa dać
podług prawa majdbor(skiego).

- 3 Kiedy mają
jedzenie albo
picie zapłacić podług
6 prawa? Jedzenie albo
picie, cso człowiek
przed sądem wyzna,
9 to ma zapłacić za
dwie niedzieli podług
prawa majdborskie(go).
- 12 Kiedy krol
albo dziedziny
pan, albo jinszy pan
15 kogo przed swymi
ludźmi i z jich dobrym
omyślenim i radą
18 osądzi ku śmierci albo
rękę ściąć, albo
iż swe jimienie
21 straci przy tym
istym prawie, słowie
iż mu je odsądzą,
24 jestli taki
osądzony człowiek też co
radźcam przepadł, albo
27 mali jim też co
pokupić czyli nie ma, albo
cso jest prawo podług
30 prawa majd(borskiego)?

- Osądzili krol
albo pan
3 dziedziny, albo jinszy
pan swego
mieszczani(n)a albo człowieka,
6 iż ji skazano na
śmierć albo rękę ściąć,
albo iż swe jimienie
9 stracił, przeto ten
człowiek radźcam albo
miastu nic nie
12 przepadł ani pokupić ma,
niżliby co jinego
miasto [uczyniło] przeciw
15 jemu albo radźce
mieli fordrować osobno
podług prawa prawe(go).
- 18 Gdyby
człowiek osądzon
z prawa na śmierć
21 a krolewska albo
jina gwałtowna ręka
odjęł(a) go od śmierci
24 albo kakokoli
odproszon, kako tego
człowieka dalej mają
puścić albo dzierżeć,
27 a mogli też jine
dobre ludzie takiego
30 człowieka u radziec

21: RTw bł.: *krolewską albo jiną gwałtowną ręką odjął.*

albo miasta odprosić
 podług prawa, albo co
 3 jest prawo ma(jdborskie)?
 Będzieli
 który człowiek z
 6 prawa osądzon na
 śmierć a odproszą
 go, iż go nie zgubią,
 9 tego człowieka
 mają mieć i dzierżec
 za takiego, co prawa
 12 nie ma, podług prawa
 prawego majdborskie(go).

Możeli
 15 człowiek ortel
 krolewski łąjąc a
 gdzie albo dokąd ma
 18 sie ciągnąć a
 mogli to uczynić albo nie
 może, czyli cso jest
 21 prawo podług prawa?
 Siedzili krol
 na prawie w
 24 [miesckiem] mieście,
 w ktorem mają
 niemieckie prawo,
 27 tedy przed nim mogą
 ortel łąjąc a
 ciągnąć sie do tego
 30 wyszego prawa, gdzie to
 jiste miasto
 obycz(a)nie śle po prawo, a

to jest z prawa prawego.

Kiedy
 3 człowiek podda[li]
 sie przed
 burgrabią albo przed sądem,
 6 albo przed radźcami
 pod wysze prawo
 oczkoli bądź, a tego nie
 9 dzierży, co ten o to człowiek
 przepadł albo co o to
 mają czynić podług prawa,
 12 albo co jest (prawo)?
 Poddali sie kto
 przed burgrabią
 15 pod wysze prawo
 oczkoli bądź a
 nie dzierży tego albo
 18 nie spełni, ten
 przepadł sześćdziesiąt
 szelągów. Poddali sie
 21 tako przed siedzącą
 radą, tedy przepadnie
 szeć i trzydzieści
 24 szelągów, to jest
 słowieńską grzywnę.
 A stanieli sie to
 27 przed wojtem, tedy mu
 przydzie za to ośm
 szelągów z prawa
 30 prawego majdborskiego.

Kiedyby w
 naszym [mie]
 3 mieście
 człowieka zatwierdzono,
 słowie poręką albo jinym
 6 ktorym obyczajem, albo
 i też gdy zwan ku
 prawu, a nie przyszedł, a
 9 o t(o) ⟨...⟩ bantowan,
 słowie skazan, ten
 człowiek przyszedł⟨by⟩ do
 12 jinnego miasta, co by też w
 niem było niemieckie
 prawo, kako tego człowieka
 15 ku prawu mogą dobyć
 albo kako on k temu może
 sie sprawić albo zbyć
 18 podług prawa prawego?
 Gdy będzie
 człowiek zatwierdzon
 21 w jednym mieście
 a zbieży do
 drugiego miasta, co
 24 też ma niemieckie
 prawo, a chceli go
 powod dobyć, tedy
 27 ma przynieść list
 tego od wojta i
 przysiężnikow z
 30 gajnego sądu z tego to

11: *przyszedłby*: -*by* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

miasta, gdzie ten
 człowiek zatwierdzon, a
 3 ma ji jeszcze k temu
 samosiodm
 poprzysiąc, aż jest on taki
 6 zaćwierdzony
 człowiek w tem to
 mieście, z ktorego list
 9 on przynosił, a tako
 dobędzie prawem
 swego zaćwierdzonego
 12 człowieka podług prawa.

Umrzeli
 niewiasta a po
 15 niej niżadne
 dziecię nie
 zostanie, komu przydzie
 18 jej jidące jimienie?
 A możeli żona
 swemu mężowi oddać
 21 za swego żywota
 swe jidące jimienie
 procz wolej swych
 24 bliszych przyrodzo⟨nych⟩?
 Jidące
 jimienie żenino po
 27 śmierci
 przydzie na jej męża,
 gdy po sobie
 30 dzieci nie zostawi,
 wyjąwszy niewieskie

rzeczy, słowie gierda.
 A też może dobrze
 3 żona [za swego żywota
 mężowi swemu oddać]
 za swego żywota
 6 mężowi swemu dać
 swe jidące
 jimienie przez
 9 przyzwolenia swych blizszych
 przyrodzonych z prawa.

Gdyby

12 człowiek miał
 na kogo świadziecz⟨ny⟩
 list o dług z
 15 zagajonego sądu a ten
 człowiek rzekłliby:
 Jam po wy[a]daniu tego
 18 lista ten dług
 zapłacił a ten list
 wierząc[y] *jemu* przy
 21 niem zostawił, albo
 acz ktorymkoli
 obyczajem przy niem
 24 został ten list *tako*
dtugo, mali
 świadeczstwo tego lista
 27 przedsie jić albo możeli
 ten winowaty
 dokazać, aby on ten dług

zapłacił, albo co o to jest ⟨prawo⟩?
 Możeli ten
 3 człowiek, co nań list
 świadeczny mają,
 ukazać, słowie przysięc
 6 samotrzeć, iż zapłacił
 ten dług po dajcie tego
 lista, tedy on tego
 9 długu będzie prozen a ten
 list straci swoją moc
 podług prawa prawego.

12 Gdy człowiek
 zastawi jeden
 drugiemu rolę, dom
 15 albo ktorekole jine
 stojące jimienie przed
 sądem a zapiszą to
 18 jemu listem
 przysiężniczem pod[ług] ⟨jich⟩
 pieczęci⟨a⟩, który z nich
 21 ma lepszą tej rolęj
 albo domu obronę: tenli,
 co je jemu [zastawił,
 24 acz on został w tej i
 zapisał albo]
 zastawiono i zapisano,
 27 tenli, co je zastawił,
 acz on został w tej
 rolęj albo w domu,

73vb

1: *prawo*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **19:** *jich*: zob. kom. do transliteracji.

co zastawił, a
 odzierzalli ten już to, co
 3 mu zastawiono, gdy
 mimo prawo czekał, a on
 przedawa je albo chce
 6 przedać i z prawa jemu
 dać chcą w nie
wwi(ą)zanie, a drugi, *słowie*
 9 co zastawił, nie chce
 przyzwolić? Co tu między
 jimi jest za prawo?
 12 Zastawi-li
 komu
 ktorekoli zastawione
 15 przed prawem
 jimienie, ten ma tego
 jimienia prawą
 18 obronę i mają ją
 sprawnie *wwięzać*,
 niżliby drugi, *słowie* co
 21 zastawił, o to
wwiązanie prawem mógł
 przeciw temu
 24 mowić podług prawa.

Gdy kto komu
 bierze jego
 27 jimienie i jeszcze
 k temu go wiąże o
 jigrę albo o przejigrę,
 30 a ten to żałuje i on

to ⟨zna⟩, [o] co *wziął* ⟨i *wiazał*⟩,
 kto to albo kako mają
 3 sędzić, a gdyby ten
 to, na kogo *żałują*,
 zaprzął sie, mali
 6 go powod
doświadczyć a kako, a
 mogli sie mimo *świa(d)ki*
 9 zaprzec, albo co
 jest o to za prawo?
 Dla
 12 przejigrania *nikt*
 nie ma komu
 jego co *wziąć*
 15 ani *więzać*.
 Stanieli się to a wyznali
 kto to albo zaprzyli
 18 sie kto tego, a
 będzili to nań
 dokonano, tedy on musi za
 21 to *cirpieć*, co jest
 prawo, a sędzia,
słowie *wojt* to ma
 24 sędzić. A przyli się
 kto tego a nie mogą
 nań tego dokazać,
 27 tedy on może sie
 o to sprawić na
 krzyżu podług
 30 *żałoby*, jako jest prawo.

1: *zna*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — *i wiazał*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

Kiedy mają dwa
 między sobą
 3 murowaną ścianę, a ta
 ściana każdego jest
 z nich połowicą, a jeden
 6 chciałby ⟨podle tej⟩
 ścian⟨y⟩ szachtę kopać, słowie
 sracz czynić, mali
 9 począć od swej połowice
 muru ⟨...⟩ swego sąsiada
 kopać trzy stopy, albo
 12 o to cso za prawo jest?
 Od połowice
 swego sąsiada
 15 muru ma począć
 kopać szachtę, to jest
 sracz czynić, a to
 18 jest trzy stopy
 odmierzywszy od swego
 sąsiada muru podług prawa.
 21 Możli miasto,
 ⟨słowie radźce⟩ z
 pospolstwem, uczynić
 24 wielkierz bez wiedzenia i bez
 wolej swego wyszszego
 pana ku polepszeniu
 27 mieśckiemu czyli nie mogą,
 albo co jest prawo?
 Radźce mogą
 30 dobrze z swymi
 roztropniejszymi
 mieszczany

74va

6: *podle tej:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **10:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *trzy stopy kopać, czyli ma począć od drugiej połowice muru.* — **22:** *słowie radźce:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

74vb

13: *jego sąsiada:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

uczynić w swem
 mieście pospolity wielkierz
 3 ku użytku
 miesckiemu bez wiedzenia i
 bez wolej swego
 6 wyszego pana, gdy ten
 wielkierz nie jest
 przeciw pospolnemu pisanemu
 9 prawu podług praw⟨a⟩.
 Gdy człowiek
 cirpiał rok i
 12 dzień i daleko więcej,
 aż woda z rynnny ⟨jego
 sąsiada⟩ ciekła przez jego
 15 dom, a naprzeciw temu
 nigdy przed prawem
 mówił, aż i umarł, po
 18 jego śmierci synowie
 jego tego więcej
 cirpieć nie chcą ani
 21 przepuścić rzekąc: A⟨cz⟩
 jemu to nasz oćciec
 przyjacielskie
 24 przepuszczzał, ale my nie
 chcemy więcej ani
 dalej przepuszczzać,
 27 mogli oni to sprawnie
 czynić, czyli nie mogą,
 gdyż jich przodkowie
 30 to cirpieli daleko
 więcej niżli rok i dzień,

albo o to co jest za pra(wo)?
*K*to cirpiał rok
 3 i dzień, aż z
 strzechy albo z rynny woda
 ciekła [przed] przez
 6 jego dwor albo dom
 przez prawej odmowy,
 słowie iż przeciw
 9 temu w czas przed
 prawem nie odmówił
 albo zabronił, ten
 12 musi też to dalej
 cirpieć, niżliby miał
 list albo z prawa
 15 ktore świadecstwo, iżby
 dalej tego nie miał
 cirpieć podług prawa.

18 Gdy człowiek
 ma świadczyć
 bądź o głowę bądź
 21 o dług, albo o
 cokoli jinego z ludźmi,
 co by wi(e)dzieli o
 24 ty to jego rzeczy,
 kto ty ludzie, słowie
 świadki, ma
 27 sprawnie k temu
 świadecstwu przy(ci)snąć,
 aczby sie
 30 warowali albo nie chcieli

świadczyć, a co o to
 przepadli, a
 3 stracili swą rzecz ten, co
 je ma postawić,
 dojad jich z prawem
 6 dobywa, a gdy jich
 prawem nie
 przyciśnie, aby świadczyli,
 9 albo co o to jest za
 prawo podług (prawa)?
 Nikogo nie
 12 mają przycisnąć
 albo ponieważ
 świadczyć to, co
 15 nie chce po
 d[r]obrej wolej
 świadczyć z prawa podług
 18 prawa, jako jest prawo.

Mogali
 radźce ludziom, cso
 21 są słowie z
 jinego miasta albo
 wsi, przedać ortel
 24 albo prawo, czyli nie
 mogą, albo co o to
 jest prawo z prawa?
 27 Radźce nie
 mają żadnego
 ortela z miasta
 30 wydawać a też oni
 nie mają żadnemu

10: *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

człowiekowi ortela
 przedać albo
 3 przedawać, ale miastam, co
 w nich jest
 niemieckie prawo, gdzie to
 6 są przysiężnicy, co
 prawo wydawają,
 postawiono, iż jim
 9 mało co dawają,
 jakoby k służbie,
 przeto iż oni muszą
 12 sie troskać o to, aby
 taki ortel wydali,
 jakoby swej
 15 przysiędze dosyć
 uczynili, a też *przeto* iż
 muszą często swą
 18 robotę i obeście
 zamieszkać i też ten
 ortel dać zapisać,
 21 tegodla
 przysiężnicy muszą wziąć to,
 co jest z tego układ
 24 w tem to mieście,
 a to jest z prawa.

Pytaliście
 27 nas też o
 prawo tymi słowy:
 Jeden człowiek
 30 umarł a

zostawił po sobie małe
 dzieci ssące i drugie
 3 małe niedorośle lat
 dziecinych. Możli
 tego umarłego człowieka
 6 bliski przyrodzony
 jimienie i tego
 dzieci wziąć w swą
 9 opiekę bez wolej i
 dzięki jich matki, bądź
 ona szła za jiny
 12 mąż, bądź nie szła, albo
 cso o to jest za prawo?
 Tych
 15 dzieci bliszy
 przyrodzony
 przyjaciel mężczyzna
 18 może[li] sie tych
 dzieci i jich
 jimienia podjąć i ma sie
 21 jimi opiekać i bez
 wolej jich matki, a
 ma tej to matce i
 24 dzieciom jich
 jidące jimienie
 upewnić na swem
 27 stojącym jimieniu, a
 jima też tych
 dzieci matce na każdy

rok liczbę dać, poko
 sie opieka i poko
 3 dzieci lat nie mają,
 aby wiedziały, gdzie
 sie jich jimienie
 6 podziewa, ale o
 stojące jich jimienie nie
 trzeba jich
 9 opiekaldnikowi upewnić,
 bo stojące jimienie
 samo sie upewni
 12 podług prawa prawego.

Gdy kto od
 nas chce
 15 przysiężnikow ku
 świadzieczstwu o
 wzdanie rolej albo o
 18 wwiązanie, albo o
 przypowiedanie, albo
 oczkoli bądź, kako
 21 wiele za to mamy
 wziąć, bo u nas jest
 moneta, co jich
 24 jidzie ośmnaście za
 praski grosz, tychli to
 pieniędzy czyli jinych
 27 lepszych mamy
 wziąć za takie to
 świadzieczstwo, słowie

24: za *praski grosz*: w innych rkpsach: za *praski szyroki grosz*.

30: *temu*: niejasne, tylko w rkpsie O.

szepszelink, podług
 prawa o każde rzeczy, jako
 3 jest prawo ma(jdborskie)?
 Od świadectwa
 przysiężnikom
 6 o ktorakoli
 bądź rzecz, słowie
 szepszelink, mają dać
 9 jeden szeląg
 drobnych pospolitych
 pieniędzy, co jidą
 12 tamo jiste a co
 poszwednie z nimi
 targują, a to jest z prawa.
 15 Jedna
 niewiasta po
 śmierci jej męża
 18 urodziła dziecię a
 to mieni z ośmią
 jinych dobrych
 21 cnymi niewiastami, iż
 to dziecię było
 żywo, aż je chrzczono
 24 albo chrzcily t[e]y
 to niewiasty dla
 nagłości śmierci
 27 tamo jiste w komorze,
 gdzie to było w
 tajemnicy przy
 30 urodzeniu temu, jako

jest obyczaj, a chcą
 to świadczyć. Przeciw
 3 temu rzekły tego
 umarłego męża dzieci[ę],
 iż temu ony nie chcą
 6 wierzyć, aby się to
 dziecię żywo
 narodziło, a pytają prawa
 9 rzekąc, aczby jeden
 mężczyzna nie miał
 przy tem być, a
 12 mogli to niewiasty
 przez mężczyzny
 świadczyć, czyli muszą k
 15 sobie na
 świadczestwo mieć mężczyznę,
 a jako wiele, albo co
 18 jest prawo prawe.
 Mogąli ta
 niewiasta mieć
 21 świadczestwo
 jnych dobrych cnych
 niewiast, iż się
 24 dziecię żywo
 narodziło, tedy nie jest jej
 potrzebizna żadnego
 27 męża ani jnego
 świadectwa podług prawa.

Mogąli

30 kogo ku

76va

4: *dzieci*: zob. kom. RTw s. 251.

76vb

1: *kiedyby*: -by uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

przysiędze przycisnąć, kiedy⟨by⟩
 kto na kogo żałował o
 3 dług albo oczkole bądź,
 o jiną rzecz,
 słowie aby powod
 6 przysięgł naprzeciw
 sąpierzowi, a jako
 ma przysięc, samli,
 9 samolitrzec, a
 nawięcej po umarłej
 ręce o dług albo o
 12 jiną którąkoli rzecz
 bądź, albo gdy powod
 opuszcza przysięgę, a
 15 żałujeli na sąpierz
 k jego sąmnieniu,
 mali sąpierz znać
 18 albo zaprzeć a
 przysięc sam swą ręką
 o ten dług albo
 21 oczkoli takiego, co
 powod nań żałował, aby
 tego wszego praw i
 24 prozen mógł być, a
 też mogli powod
 wtore na sąpierz
 27 też rzecz żałować,
 słowie gdyby
 przysięgi nań nie dokonał,

mogli wtore
 żałować k jego sąmnienu,
 3 czyli nie może,
 albo cso jest prawo?
 Powoda nie
 6 mogą przy⟨ci⟩snać
 ku przysiędze
 niżli tako, gdyby
 9 żałował o dług po
 umarłej ręce, co jemu
 zostawił albo odmarł
 12 ⟨j⟩ego ociec albo jego
 jiny przyrodzony
 przyjaciel, a gdyby też
 15 w żałobie po
 umarłej ręce świadki
 wymienił, a puścili
 18 mu sąpierz ku
 świadkom, tedy musi
 powod w temże sądzie
 21 samosiodm o ten dług
 przysiąc a tako
 jiste. A nie
 24 przysiężeli tako, jako tu
 pisano, słowie w temże
 sądzie, samosiodm,
 27 tedy stracił swą rzecz
 a ma sąpierzowi
 pokupić wet a
 30 wotowi winę. Ale

zaprzyli sie
 sąpierz tego długu a
 3 chce óń praw być,
 tedy ma samosiodm
 przysiąc a tym
 6 [sia*d*] świadkom,
 co z nim mają
 przysiąc, może mieć
 9 dzień ku drugiemu i
 ku trzeciemu
 sądowi, a będzieli na
 12 nie wymieniono
 po umarłej ręce w
 żałobie. A na kogo
 15 cokoli żałuje albo
 żałują, musi znać
 albo przeć, a nie
 18 znali, musi sie tego
 sam swą ręką
 sprawić, słowie
 21 przysiąc. A to jednac ocz
 praw będzie, a mali
 tego świadecstwo
 24 albo mogli mieć
 z sądu, na tego nie
 mogą wtore też rzeczy
 27 żałować podług prawa.

Dzieci mogą
 swą oóczynę

21: *to:* 'kto', w rkpsach Sz i W: *kto*.

albo przymarłe
 jimienie rowno między
 3 sobą dzielić, ale
 niżadne z nich może
 jimienie, co mu na
 6 jego część odumarło,
 komu oddać albo
 przedać przez drugich
 9 dzieci przyzwolenia
 podług prawa prawego.

Jeden
 12 mieszczanin u nas
 umarł a zostawił po
 sobie jimienie
 15 stojące i niestojące, w to
 jimienie *w*wiązał się
 ⟨nasz⟩ jeden
 18 mieszczanin rzekąc, aby k
 niemu prawo miał. K temu
 przyszli z jinszych stron
 21 albo z[n]iem ludzie, z
 których są rowno
 bliszy przyrodzeni temu
 24 umarłemu z tym to, co
 się w jego jimienie
*w*wiązał i dzierży
 27 je, i przypowieda⟨ją⟩
 się k temu jimieniu,
 a nasz mieszczanin

17: *nasz:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

7: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *kako długo oni mają czekać tego albo.*

mowi, iż wie jeszcze
 jednego w jinych
 3 stronach dalszych, co
 słucha k temu jimieniu.
 K temu pytają ci
 6 jistni, co k niemu się
 przypowiadają, ⟨...⟩ kako
 długo ma mieć frystu,
 9 aby tego pewność
 ukazał, rokli *i dzień*
 czyli [albo] więcej, albo
 12 co jest prawo [tego]?
*S*ąli ci to
 z jinych stron
 15 albo ziem rowno
 bliszy
 przyrodzeni temu umarłemu z
 18 waszym
 mieszczaninem, tedy mają jim
 rowny dać dział
 21 tego jimienia a mają
 porękę albo jiną
 pewność dać, aczby
 24 który bliszy
 przyrodzony tego umarłego w
 rok i dzień przyszedł,
 27 aby jemu tego jimienia
 z pełna zstąpili i

wzdali. A też gdy który
 człowiek w dalekich
 3 cudzych stronach był a
 przyszedłby daleko po roce
 i po dniu i dokaże
 6 tego, iż tak daleko był,
 i też iż on jest
 bliższy przyrodzony temu
 9 umarłemu a przypowiada
 się k temu jimieniu,
 musil(i)by jeszcze
 12 jego ⟨jemu⟩ odstąpić
 podług prawa prawego.

Jeden
 15 człowiek przyszedł
 przed nas w
 gajony sąd i
 18 zapowiedział jednemu
 swojemu dłużnikowi
 wszystko jego jimienie
 21 i długi a dzień
 zapłacenia jeszcze był nie
 przyszedł, słowie jego
 24 dłużnik jeszcze dalszy
 miał czas albo co mu
 jego jimienie
 27 zapowiedział. Potem w
 drugim sądzie przyszedł
 ten to dłużnik, co mu

1: *gdyby*: -*by* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **12:** *jemu*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **14:** zob. kom. RTw s. 257.

17: *napirwej*: zob. kom. do transliteracji.

jego jimienie
 zapowiedzia[ł]⟨no⟩, i rzekł:
 3 Słyszałem, iż ten me
 jimienie zapowiedział,
 a ja czynię wam
 6 wiadomo, iż jeszcze jego
 dzień nie przyszedł
 zapłacenia albo iżbych
 9 mu miał zapłacić, a
 ja tu stojąc przed
 gajonym sądem znam
 12 dług jednemu
 człowieku a temu ja
 zastawiam w jego dłudze
 15 wszystko jimienie
 moje, iż on
 na[prawie]⟨pirwej⟩ z tego ma
 18 wziąć za swój dług,
 niżli który jiny, com
 jim winowat. Potem
 21 przyszedł ten, cso
 tego to swego
 dłużnika jimienie
 24 zapowiedział, gdy już
 jego dzień
 zapłacenia przeminął, przed
 27 gajony sąd a rzekł:
 Gdyż ja pirwej
 zapowiedał tego [umarłego]

człowieka jimienie,
 przeto iż leżał
 3 niemocen, a nie mogłem od
 niego mieć
 odpowiedzenia, na czym bych
 6 miał patrzeć zapłaty
 za moj dług po jego
 śmierci, a już moj
 9 dzień zapłacenia
 przeminął, a on to jimienie
 swe ode mnie
 12 nigdy nie wyzwolił ani
 ja jemu nigdy jego
 wolno nie wypuścił,
 15 mogli ten człowiek
 komu jinemu
 zastawić to iste
 18 jimienie pirwej, niżli je
 ode mnie wyzwolił?
 Azali moje
 21 zapowiedanie już ma moc
 mieć, niżli *mię* kto z
 tego może odcisnąć?
 24 Przeciw *(temu)* rzekł ten,
 co mu jimienie przed
 gajnym sądem
 27 zastawiono: Gdyż ten
 człowiek przyszedł zdrow
 przed gajony sąd *i*

z dobrego namyślenia
 mnie dług wyznał, iż
 3 mnie napirwej winowat,
 niżli ktoremu jinemu,
 co jim winowat, i
 6 mnie zastawił swe
 wszystko jimienie, a
 tego to dzień
 9 zapłacenia, co zapowiedział,
 jeszcze był nie
 przyszedł ani jego też o
 12 ten dług kiedy ku prawu
 pozwał, azali już moje
 zastawienie albo cso
 15 mnie zastawiono ma
 mnie przedsie jić i
 moc mieć, niżliby kto
 18 od niego mnie mógł
 odcisnąć, a też jego
 zapowiedanie którą
 21 może moc mieć, albo co
 o to jest za prawo?
 Nie dopuścili
 24 ten dłużnik
 wojtowi swego
 jimienia rozpuszczenie, gdy
 27 przyszedł przed
 gajony sąd a jinemu przed
 gajonym sądem swe
 30 jimienie zastawił

za dług, a nie
 opowiedzieli w sądziech ten, co
 3 mu to jimienie
 zastawiono, ani dosiagli jego
 prawem pirwej, niżli
 6 przyszedł dzień
 zapłacenia tego, co jimienie
 w swem dłudze
 9 zapowiedział, tedy
 zapowiedanie ma moc mieć ⟨i⟩
 przedsię ⟨jić⟩ podług
 12 prawego prawa majd⟨borskiego⟩.

Nizadnemu
 człowiekowi
 15 potrzebizno ukazanie
 albo świadcztwa
 jinego ku
 18 bliskości przyrodzenia niżli
 tako, gdy umrze a
 zostawi po sobie
 21 jimienie, przydzielili kto
 a liczy sie temu
 umarłemu przyrodzony,
 24 tedy ma członek
 wymienić bliskości a
 ma na to przysiąc sam
 27 ⟨swą⟩ ręką, iż mu jest
 w tem członku [a] tako
 blisko przyrodzon ten
 30 umarły, jako
 wymienił przed gajnym

sądem, a tako może
 sięgnąć po jego jimienie
 3 a ma to też upewnić
 na swem stojącym
 jimieniu, aczby który
 6 przyrodzony przyszedł
 w rok i w dzień
 albo i też po roku i
 9 dniu, gdy miał którą
 zawadę, aby mu tego
 zstąpił podług prawa.

12 Sięgnali
 kto po
 odumarłej ręce
 15 po jimienie, ten ma
 to upewnić
 stojącym jimieniem w
 18 temże prawie, a
 przydzielili który jiny
 potem, mieniać sie
 21 blizym, ten to ma
 ukazać na krzyżu
 sam swą ręką, iż
 24 temu umarłemu tako
 blisko przyrodzon
 jest, jako przed
 27 gajonym sądem wymowił.
 Tedy przysięznicy
 mają najć hi
 30 wyrzec, który z nich

jest bliszy, i temu
 mają dać *wwiązanie* ⟨...⟩
 3 a ten to wždy ma to
 jimienie upewnić
 stojącym ⟨jimienim⟩, aczby
 6 który bliszy przyszedł,
 aby mu go odstąpił. A
 będąli równo bliszy
 9 temu umarłemu, tedy
 wiedzą oba równy
 dział tego jimienia,
 12 a każdy z nich ma to
 upewnić stojącym
 jimienim, iż gdyby
 15 który bliszy przyszedł,
 aby mu go
 odstąpiono podług prawa.

 18 Pisaliście nam
 o jeden ortel,
 co przysiężnicy
 21 wyrzekli tako, iż
 niewiasta z swym od
 jej dziecięcia
 24 odumarły⟨m⟩ stojącym
 jimienim ⟨z⟩ przyzwolenim
 jej przyrodzonych,
 27 gdyż z nią stali
 przed gajnym sądem,

2: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *w to jiste jimienie*. — **5:** *jimienim*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **25:** *z*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

17: *przerzeczona*: zob. kom. do transliteracji.

mogli uczynić, cso
 chcieli. Ten ortel łajał
 3 [przysiężnik] jeden
 przysiężnik z swym
 przyrodzonym przyjacielem,
 6 kogo tyka⟨ła⟩ ta rzecz,
 któryż tu jistne też
 oczywiście stał i
 9 przyszedł podług
 prawa na ławicę i rzekł:
 Ten ortel ja łaję, co
 12 ji przysiężnik wyrzekł,
 a nie jest prawy, a
 chcę jinszy wyrzec
 15 lepszy. Wyrzekł ten ortel
 taki: Ta [przyrodzona]
 ⟨przerzeczona⟩ niewiasta
 18 ma tego stojącego
 jimienia, co jej
 odumarło od jej dziecięcia,
 21 pożywać do swego
 żywota, a po jej
 śmierci zają się ma przyć
 24 na pokolenie tego
 istego umarłego
 dziecięcia, którzy będą
 27 bliszy przyrodzeni,

od których to jimienie
 przyszło. O to was
 3 prosimy, nauczcie nas,
 który tu ortel podług
 prawa ma się ostać i
 6 też gdyż ten
 przysiężnik ku prawu przysięgł
 i z jinymi przysiężniki
 9 ortel [nalazł] ⟨łajał⟩
 ten, co ji przysiężnicy
 wyrzekli, nie jestli
 12 ten wiedząc przeciw
 swej przysiędze jawno
 uczynił, gdy z swym
 15 przyjacielem
 naprzeciw przysiężnemu
 ortelowi stał. Azali już
 18 isty ten jest
 krzywoprzysięzca i bez prawa
 został, słowie cześć
 21 stracił, albo co o to
 jest prawo? I jinszy
 starzy przysiężnicy,
 24 c⟨o⟩ też z nim o to
 stali, co są za to
 przepadli podług prawa?
 27 Przysiężniczy
 ortel, co tako
 nalezion, iż

9: *łajał*: zob. kom. do transliteracji. — **18:** *isty*: tylko w rkpsie O, w bł. szyku.

20: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *a wojtowi siedmkroć XXX szelągów*. — **21:** *go*: w innych rkpsach: *kogo*, w M: *nikogo*.

niewiasta z swym stojącym
 jimieniem, co jej
 3 przymarło, z
 przyzwoleniem jej bliższych
 przyrodzonych może
 6 czynić i niechać, co
 chce, ten ortel jest
 prawy a ma się
 9 zostać, a ten człowiek,
 co łajał ten ortel,
 ma pokupić
 12 każdemu przysiężnikowi,
 co k temu ortelowi
 przyzwolili, a
 15 wojtowi też winy,
 jele wszystkim
 przysiężnikom, słowie
 18 każdemu przysiężnikowi
 trzydzieści
 szelągów ⟨...⟩. Dalej nie
 21 mogą go więcej
 łajać, słowie czynić
 krzywoprzysięzcą,
 24 ani o to kto stracił
 swą cześć albo prawo.
 A starzy
 27 przysiężnicy też nic nie
 przepadli ani pokupią
 podług prawa.

Możeli
 niewiasta *za*
 3 zapłacony dług, słowie
 iż ona mieni, aby
 zapłacon, i *za* pieniądze po
 6 umarłej ręce przysiąc,
 albo mali sama czyli
 świadki, albo
 9 trzebali jej świadkow,
 albo możeli ona to swą
 wolą doświadczyć,
 12 albo co o to jest za
 prawo podług pra(wa)?
 Mali niewiasta
 15 ⟨*za*⟩ swój dług
 zapłacony prawo
 czynić, to ona ma
 18 uczynić samotrzecia
 ze dwiema mężoma k
 sobie, a owinili ją
 21 kto po umarłej ręce,
 temu ma być prawa
 na krzyżu sama swą
 24 ręką podług prawa.

Gdyby przyszedł
 człowiek
 27 przed gajony sąd z
 swą żoną a dałby tu
 przed gajonym sądem
 30 swej żenie albo

10: *swą wolą*: zob. kom. RTw s. 267. — **15:** *za*: uzupełnione na podstawie rkpsu W. — **26:** *gajony*: RTw bł. *gajny*.

27: *prawa*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

swemu przyjacielowi, albo
 cudze(mu) swe
 3 stojące jimienie albo
 niestojące po jego
 śmierci *dziedzinnie*
 6 mieć a z nim uczynić
 i [niech[c]ać] niechać,
 cso by chciał jako
 9 dziedzic, tym obyczajem,
 a(by) on wždy tym
 jimieniem władnął, jako
 12 żyw długo, mogli
 ci jistni, którym to
 jimienie tako dano,
 15 po jego śmierci je
 mieć, osieść i
 dosięgnąć z prawa, a mogli
 18 sie kiedy jego bliszy
 przyrodzeni zamilczeń,
 a za wiele czasu, przy
 21 jego żywocie albo po
 jego śmierci, słowie
 gdyby to dawanie w
 24 czas nie odmowili,
izby musili i potem
 milczeń [i] na wieki
 27 podług ⟨prawa⟩, czyli
 cso jest prawo podług
 prawa majd(borskiego)?

Stojące jimienie,
 co człowiek je
 3 sam zarobił, i
 jidące może przed
 gajnym sądem za
 6 żywota dać, komu chce,
 a przyrodzeni jego nie
 mogą przeciw temu <mować>,
 9 ale gdyby oddał
 stojące jimienie, co nań
 odumarło, przeciw
 12 temu mogą być jego
 bliszy przyrodzeni,
 acz o tem wiedzieli,
 15 a wolnoli jim było
 tamo przyć w rok i
 dzień. Ale nie
 18 wiedzieli o tem dawaniu
 albo nie bytoli jim
 tamo wolno przyć,
 21 tedy sie nie mogą
 zamilczeć w rok i w dzień
 podług prawa prawego.

 24 Mogali od
 dziesiąci
 grzywien, co pożyczają na
 27 zakład, wziąć jedną
 grzywnę czynszu albo
 płatu, acz bez
 30 zakładu pożyczą, gdy sie

8: *mować*: uzupełnione na podstawie rkpsu M, por. s. 96va w. 14, łac. *absque heredum contradictione*.

9: *płatow*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **10:** *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **19:** *szyk*: *za dwadzieścia lubo za dziesięć* należy odwrócić.

kto wyzna przed
 gajnym sądem albo przed
 3 siedzącą radą i
 zapisano, a mająli to
 sprawnie dać
 6 tako długo na każdy
 rok, aż jiściznę wrocą,
 nie licząc rocznych
 9 <płatow> w iściznę, albo co
 jest prawo podług <prawa> ?
 Mogą dobrze
 12 stojące
 jimienie albo jine
 niestojące w
 15 zakładzie komu
 zastawić przed gajnym
 sądem [za wy(mie)nione]
 18 za wymienione
 pieniądze, słowie za
 dwadzieścia lubo za
 21 dziesięć mniej albo
 więcej grzywien,
 tako aby ten zakład
 24 wykupił, słowie by
 dług zapłacił na
 wyrzeczony dzień, ale nie
 27 mogą na ten zakład
 więcej zysku albo
 lify brać, niżli jedno
 30 iściznę podług prawa.

Możeli [ktory
kupiec] ktory
3 kupi[e]ć ktorego(ko)li
jimienie tako, iż co je
przedał, zasię je kupił,
6 gdyby mógł, a ten, co
je kupił, musilby mu
go zstępić za
9 wymowione pieniądze, albo
co o to za prawo?
Targ na
12 za[się]sięwykupienie
może dobrze sie
stać za podobne
15 pieniądze, zacz to
jimienie stoi, acz
też na wykupienie
18 onego, co przedawa,
umowa nie uciąży
albo nie barzo urazi,
21 słowie nie udrency
podług prawa.

Możeli kto
24 swego
dłużnika ułapić i przed
wojta przywieść
27 przez posła albo
przez przykazania
wojtowskiego, a
30 nawięcej gdyby

sie krył albo uciekał,
a gdyby nie mógł
3 mieć wojta albo posła,
mogliby ji
gwałtownie wzd(zi)erzyć,
6 albo cso jest prawo?
Nikt nie może
swego dłużnika
9 wzdzierzyć albo
wściągnąć gwałtownie
przez wojta albo jego
12 posła pod(ług prawa).

Pytaliście
nas o prawo
15 tymi słowy: Gdyby
czego w naszym
miesckiem prawie nie
18 naleziono, a ta rzecz
nalezona by w
ziemskim prawem
21 pisanym, możemli to
ziemskie prawo
wy[e]rzec za
24 niemieckie prawo, albo co
o to jest prawo?
Wszystka pisma (na
27 wiedzenie) i naukę
ludziom zostawiony
i dany, przeto kto
30 jest przysiężnikiem
i przysięgł ku

19: w ziemskim prawem: zam. *prawie*, wskutek atrakcji gramatycznej do *ziemskim*. — **26:** na *wiedzenie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

3 prawu, ten może podług
 lepszego swego rozuma
 6 a pisma najć ortel i
 wyrzec na swą przysięgę,
 9 a przymąli ji [przez
 12 przysięgi albo] przez
 przygany za prawo, tedy ten
 ortel ma mieć moc, ale ji
 15 łajęli, tedy muszą z nim
 <posłać> do wyszego
 prawa, gdzie to obyczaj<nie>
 18 ślą po prawo, a
 ktorego ortela, jego
 dopuszczą z wyszego prawa
 21 albo poćwirdzą, to
 mają przyjąć za prawo.

18 Gdyby komu
 wydano albo
 podano z prawa <jego
 dłużnika> za rękę a ten dłużnik
 21 byłby też jinym ludziom
 dłužen, a ten to, komu
 go podano, puściłby
 24 ji na jego ślub bądź
 na ktory czas <krotki>
 albo na długi [dzień],
 27 aza mu po woli
 zapłaci na zmwiony
 dzień, a urzi ji jiny,
 30 co mu dłužen, iż on

82ra

10: *posłać*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **19:** *jego dłużnika*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **25:** *krotki*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

82rb

4: *on*: w innych rkpsach: *on pyrzwszy*. — **6:** *rzekąc*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **20:** *nie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **27:** *słowie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

3 wolno chodzi, możeli
 ji też gabać o swoj
 6 dług i dobyć przed
 prawem, czyli może on, co
 9 mu za rękę podan, z
 tego wyjąć <rzekąc>, iż
 12 ten jest mo[w]j zakład w
 mem dłudze tako długo,
 15 aż mi ji zapłaci, albo
 co jest o to za prawo?
 Puścili kto od
 18 siebie wolno
 swego dłużnika,
 co mu <z> *prawa* za
 21 rękę podan, na jego
 ślub, tego może jiny
 człowiek przed
 24 prawem ożałować a
 podadzałi mu go z prawa
 za rękę, tedy go <nie>
 27 może wyjąć z tego
 on, co mu ji pirwej
 podano za rękę, gdyż
 30 ji na ślub wolno
 wypuścił z tego
 dzierzenia albo obrony,
 <słowie> z *jęctwa* podług
 prawa, a tymże
 obyczajem o wszelkie
 jidące jimienie, co
 człowiek puści z swej

obrony, [jako] jest pra(wo).

Mogąli

- 3 sprawnie ktorego
jęćca, co siedzi na
śmierć, męczyć
6 którąkoli męką, aby
więcej co wyznał, niżli
ocz siedzi, co się
9 też nań domnimają,
aby sie też tego
pirwej dopuścił, co o to
12 jest za prawo [jako mo]?
Nikogo z prawa
albo podług
15 prawa mają męczyć
oczkoli bądź pirwej,
niżli będzie
18 przewięzion i z prawa
osądzon podług prawa.

Możeli

- 21 wyleganiec i jego
dzieci albo
bezprawny człowiek, słowie
24 co prawa nie ma,
swe stojące jimienie
albo jidące bez swych
27 panow przedać, czyli
nie może, albo co o
to jest za praw(o)?
30 Wyleganiec albo
jego dzieci

- mogą dobrze swe
jimienie dać albo przedać.
3 Ale bezprawni, słowie
co prawa nie mają,
są rozmaici. Jedni
6 są bezprawni, tako iż
jich prawo nie jest
tako dołożnie albo
9 doszło jako jinych ludzi,
a nie mogą człowieku
pomoc przysięgać, jako
12 są łaziebnicy,
łotrowie, słowie kostarze,
pijanice, co w
15 karczmach często bywają,
wylegańcy albo ci, co je
o rozboj a o
18 złodziejstwo przed prawem
przewięziono, a to
kakoli przejednali, albo
21 o jine takie, ci to
mogą swe jimienie
dobrze dać albo
24 przedać, komu chcą. Jini
są bezprawni, słowie
bezmierni, acz w tem
27 mieście, (gdzie) miru
nie mają, w temże
i prawa nie mają,
30 a ten w jinem mieście

mogłby swe jimienie
 oddać albo też w tem
 3 mieście, gdzie to jest
 bezmirny, gdyby powod
 i wojt jemu mir dali.
 6 Jini są bezprawni,
 tako iż miru nigdzie nie
 mają, jako są
 9 osądzoni na śmierć i czci
 osądzeni, jako są
 bantowani, iż jim
 12 nigdziej mir nie jest
 podług prawa, a ci nie
 mogą oddać swego
 15 jimienia podług prawa.

Jako mają
 długu dobyć na
 18 dziecięciu, co ma
 dziedzistwo swego
 oćca po jego śmierci,
 21 a ono ni(e) chce
 wiedzieć ani oni jego
 przyrodzeni przyjaciele
 24 o tem dłudze, a kako
 ji ma prawem ku
 zapłacie przycisnąć
 27 alboli mogą, alboli co
 o to jest prawo prawe?
 Prawiali na
 30 dziecięciu ⟨dług⟩, co jego

ociec po swej
 śmierci został
 3 winowat, a dziecię i
 jego przyrodzeni o tem
 nie wiedzą, tego
 6 dziecięcia mają
 upewnić samosiodmą
 świadkow, słowie
 9 mają przysiąc
 naprzeciwko jemu, iż jego
 ociec tyle mu został
 12 winowat po śmierci,
 a tako je prawem
 przycisną, iż musi
 15 oćcow dług zapłacić,
 niżli gdyby chciało
 to dziecię odbyć też
 18 samosiodmo
 przysięgwszy, tedy będzie
 prozno tego długu z prawa
 21 prawego ma(jdborskiego).

Możeli
 opiekaldnik
 24 opiekanie opuścić dla
 takiego nagabania
 albo trudne a
 27 twarde rzeczy przewlec,
 słowie odłożyć aż do

dziecinnych lat, słowie
 aż doroście, czyli nie
 3 może, albo co jest
 prawo podłu(g prawa)?
 Opiekaldnik
 6 może dobrze
 opiekaldnicstwo
 spuścić, ale musi,
 9 acz go na to
 przyciśnie sąpierz,
 przed gajonym sądem
 12 przysiąc tako, iż
 on tego
 opiekaldnicstwa nikomu na
 15 przekorę nie spuszcza,
 ale przeto, iż nie
 może ani umie
 18 twardych i trudnych
 rzeczy oprawić podług
 prawa majdborski(ego).
 21 Kako mają
 wždy (dobywać)
 oćcowego długu na
 24 sirocie, co nie
 może mieć
 opiekaldnika, a nie mali ta
 27 sirota odpowiedzieć
 do lat, a kako wiele
 ma mieć lat, słowie
 30 ażby miała ta

sirota lata podług prawa,
 albo co jest za prawo?
 3 Siroty, co nie
 mogą mieć
 opiekaldnika, tych nie
 6 mogą przycisnąć,
 aby opowiedały przed
 prawem, aliż jim
 9 będzie dwanaście lat
 podług prawa.
 Możeli
 12 zapowiedzieć tych
 sirot jimienie
 do tego czasu, aż
 15 dorostą swych lat, acz
 opiekaldnika nie mogą
 mieć, a mali to
 18 zapowiedanie stać aż do
 tego istego czasu,
 albo co o to jest pra(wo)?
 21 Kto chce
 takich sirot, co
 opiekaldnika
 24 nie mają,
 jimienie zapowiedać, ten
 to wojtowi i
 27 przysiężnikom ma to
 opowiedać, iż są
 siroty a iż
 30 opiekaldnika nie mają, a
 tako to sirocino

jimienie musi stać
 w zapowiedzi aż do
 3 jich lat, a tedy
 muszą przed prawem
 odpowiadać za óców dług
 6 i za ine rzeczy, co kto
 na nie żałuje. Ale nie
 majali z czego ty
 9 siroty żywy być, tedy
 wojt może odpuścić,
 aby tym dzieciom z tego
 12 jimienia, acz
 zapowiedano, dobre pożywienie
 dano podług ⟨prawa⟩.

15 Pytaliście
 też nas o
 prawo tymi słowy:
 18 Jeden człowiek
 przywiódł przed nas przed
 gajony sąd człowieka,
 21 co mu na szyję
 wiązano trzy skory.
 Jako ji wiódł przed
 24 sąd, tako rzecze, co
 ji przed prawo
 wiodą, pirwej niżli nań
 27 żałowano, i żałował
 sie rzekąc, iż mu ty
 skory gwałto⟨w⟩nie
 30 na szyję wiązano.
 Tedy pytał wojt:

Kto tego człowieka
 jął? Tedy żałował
 3 powod rzekąc: Żałuję się
 na tego złodzieja, iż
 on przyszedw w me
 6 jimienie i ukradł mi ty
 skory, a ja jego
 naśladował aż w jego
 9 gospodarza dom, gdziem
 tę kradzież nalazł i
 tego bieżącego za
 12 gorąca jął. Pytam prawa:
 Gdyż on tę kradzież
 na szyji ma, możeli
 15 on przeciw temu rzec
 albo co ⟨ma⟩ za to
 cirpieć? Tedy
 18 odpowiedział ten jęciec
 rzekąc: Jam nikomu nie
 ukradł, t[e]y skory
 21 gwałtownie na mą
 szyję wiązany i
 bezprawnie, to mogę z
 24 swym gospodarzem
 ukazać i z ta⟨ko⟩ wielim
 ludźmi, jako wiele mi
 27 jich trzeba ku
 prawu memu. Tedy rzekł
 powod: Ja mogę nań
 30 mieć dwa człowieki,

8: *z czego:* w innych rkpsach: *z czego jinnego.* — **14:** *prawa:* uzupełniony na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

16: *ma:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

a rzekł: Azali ja nań nie
 bliszy doświadczyć, ⟨i
 3 rzekł⟩, iż mu miano sześć
 groszy szYROKICH dać za ty
 skory [prawo] podług pra⟨wa⟩.
 6 Gdy tego jęca
 przywiedli przed
 prawo nie wołając
 9 jego świadki tego
 odwołania, słowie iż
 nań nie wołano wiodąc
 12 [nań] ji przed prawo:
 Niestojcie na mego
 złodzieja, tedy ten
 15 jęciec bliszy sam swą
 ręką na krzyżu odbyć, iż
 mu ty skory gwałtownie
 18 na szyję wiązany, tedy
 ma ji z pokupem, słowie
 z we[c]tem i z winą
 21 puścić podług prawa.

Żona jednego
 dobrego
 24 człowieka [ch]krzciała
 dziecię, słowie komotrą
 została jednej dobrej
 27 żenie i s jej mężem.
 Potem umarła ta żona,
 co dziecię krzciała,
 30 i mąż onej, słowie
 kmotry, albo kmotr, co

2: *i rzekł:* uzupełnione na podstawie rkpsów S, Sz i W. — **10:** *odwołania:* w rkpsach M, Sz, W: *owolania*.
 — **30:** *mąż...* *kmotr:* zob. kom. RTw s. 283.

3: *umarłej:* zob. kom. do transliteracji.

mu dziecię krzciała.
 Zgodziło się potem, iż
 3 mąż onej [umarze] ⟨umarłej⟩
 żony pojął żonę tego
 umarłego męża,
 6 słowie kmotrę jego
 pirwej żony, i brali ślub,
 i uczynili swadźbę.
 9 Dał wiano podług
 naszej ziemi obyczaja
 i byli pospołu w
 12 małżeństwie dziesięć lat
 bez szwego nagabania
 a jimieli pospołu
 15 jedno dziecię. Potem ten
 mąż umarł i zostawił
 też po sobie dzieci
 18 pirwej żony. Ta
 poślednia żona prawila u
 pasirbow swe wiano
 21 i część oćczyzny jej
 dziecięciu. Tej to
 pasirbowie naprzeciw
 24 temu rzekli: Nasza
 matka krzciała dziecię
 naszej macosze a nie
 27 mogła nasza
 macocha za naszym oćcem
 być w małżeństwie
 30 ani[e] jego żoną była,

a to dziecię, co je
miała, nie jest małżeńskie,
3 ale jest słowie
wyleganiec, przeto oni ⟨nie⟩
chcą jej dać wiana ani
6 temu dziecięciu
⟨działu⟩ swej oćczyzny. Co tu
jest za prawo z pra⟨wa⟩?
9 Tego umarłego
człowieka
dzieci, co je miał
12 z[a] pir[sz]wszą żoną,
mają dać wiano swej
macosze, co jej jich
15 oćciec oddał przed
prawem, i temu
dziecięciu rowny dział
18 oćczyzny, co je miał jich
ociec z jich macochą,
przeto iż oni byli z
21 sobą aż do śmierci w
małżeństwie ani
żadnym prawem
24 rozwiedzeni podług prawa.

Dalej
pytaliście nas o prawo
27 o też rzecz tako:
Nie jest obyczaj,
aby wiano przed prawem
30 dawano, ale tako, gdzie
sie mają pojąć, tedy

4: *nie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **7:** *działu:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.
— **24:** *rozwiedzeni:* RTw: *rozwiedzieni.*

13: *przypisanego:* w rkpsach S, Sz: *przepisanego.*

jej jawno przed jej
przyjaciel[e]m⟨i⟩ i
3 przed dobrymi ludźmi
wiano daje
wymieniając, co ona ma mieć
6 po jego śmierci,
gdyby on pirwej umarł,
i to u nas dzierzą
9 za wiano i dawają.
A przeto iż to wiano
nie dano przed
12 prawem, ale dano podług
naszego przypisanego
obyczaja, a ludzie,
15 co przy tem byli,
drudzy umarli, a
drudzy jeszcze żywi są,
18 a ci mienią, iż
pamiętają, iż jej
wianowano, ale nie
21 pamiętają, kako wiele,
tego dzieci mowią, iż
nie wiedzą ani chcą
24 wiedzieć o tem
wienie, co jest jej
wianowano, albo kako
27 wiele, pani ta kakoż ma
tego dokazać, aby
swego wiana dobyła i
30 dzierżała, bo ci ludzie,

co przy tem byli,
 drudzy umarli, a drudzy
 3 żywi, a ci pamiętają,
 <...> kako wiele, a
 dobędzieli on<a> swe
 6 wiano, możeli z nim
 wszystkim uczynić, co chce,
 i niechać, gdyż jej to
 9 wiano dano na jidącym
 jimieniu, albo co o to
 za prawo podług pra<wa>?
 12 Gdyż ta
 niewiasta nie może
 mieć sądowego
 15 świadecztwa, co jej
 dano za wiano, tedy
 dzieci, słowie jej
 18 pasirbowie, bliszy są
 swą ręką przysiąc <...>,
 a nie chcą oni
 21 przysiąc, tedy ona sama
 swą ręką przysiąc może,
 iż jej tako wiele
 24 wianowano, jako ona
 mieni, a tako więc
 dobywszy może uczynić i
 27 niechać z swym wianem,
 co chce, podług <prawa>.

Gdyby jeden
 30 człowiek
 żałował na drugiego o
 głowę, o ciężkie rany,

85va

4: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *iz jej wianowano, ale nie pamiętają*. — **19:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *iz jich ociec jej nie wianował*. — **20:** *chcqli: -li* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **28:** *prawa:* uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

85vb

5: *możeli: -li* uzupełnione na podstawie rkpsu W, łac. *an (... proscribere... possint)*. — **8:** *słowie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **12:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *czyli ma nań doświadczyć, a gdyby powod nań nie mógł doświadczyć*. — **13:** *udziałać:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

albo o co jinego
 niesprawnego, a ten
 3 człowiek nie byłby doma ani
 by tu oczwiście stał
 przy żałobie, może
 6 tego człowieka
 natemmieście przyćwierdzić,
 <słowie> dać ji ku prawu
 9 trzykroć, a nie stanieli,
 skazać ji jako zbieglca,
 acz powod nań nie
 12 doświadczy, <...> mogli
 mu <udziałać> trzy dwie
 niedzieli roku albo
 15 kako długo z prawa?
 Będzieli kto
 ożałowan o głowę
 18 albo o ciężkie
 rany, albo oczkoli
 jinego, co mu jidzie o
 21 szyję albo na rękę za
 gorącej rzeczy, a on
 nie jest przy tem, na
 24 tego mają prawować
 całą noc a nazajutrz
 mają go wołać i na
 27 porękę, a nie chceli
 kto zań ręczyć, tedy
 mają go zaćwierdzić,
 30 słowie jako winowate-
 go zbieglca, a

powodowi nań już nie
 trzeba doświadczyć
 3 podług prawa prawego.

Możeli gość
 albo jiny
 6 cz⟨ło⟩wiek, co nie może
 poręki mieć a nie chce
 czekać do otworzonego
 9 roku albo czasu,
 możeli przysiąc w
 zawieszony czas i musi,
 12 czyli nie, a możeli to
 wojt odłożyć dalej bez
 jich dzięki, albo co
 15 za prawo podług ⟨prawa⟩?
 Podrożnym
 ludziom albo
 18 gościom, co
 niedobrze k sądu słuchają,
 albo ludziom, co sie
 21 zgotowali tako
 daleko, iż k sądowi przyć
 nie mogą, tym sie
 24 godzi przysiąc[ić] w
 wiązany czas a tej
 przysięgi nie może dalej
 27 wojt oddalić albo
 odłożyć przez jich
 przyzwolenia, ale ludziom,
 30 co tako blisko siedzą,
 iż mogą wyłożonego

15: *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

13: *o*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **20:** *Nie może*: w rkpsie M: *nie mogą*, w pozostałych: *nie mają*.

czasu, to jest sądu
 patrzyć i muszą, *tych*
 3 przysięgi może wojt
 dobrze odłożyć, a nie
 majali poręki, ty
 6 wojt ma pospolnym
 posłem schować a⟨ż⟩ do
 sądu położonego
 9 o[d]tworzonych dni, aż oni
 muszą przysięgi
 cirpieć i czynić, jako
 12 jest prawo prawe[m].

Mogali sie ⟨o⟩
 bezprawnie
 15 rzeczy w wiązany czas
 prawować a ortele
 wyrzec na to, czyli nie
 18 mogą podług prawa,
 czyli cso jest prawo?
 Nie może sie
 21 prawować o
 bezprawne rzeczy
 w wiązany czas, co się
 24 stało w otworzony czas,
 ale uczynili kto którą
 niesprawną rzecz w
 27 wiązany czas, tego nie
 bronią wiązane czasy,
 będzieli ufacon za
 30 gorąca, w takich
 rzeczach mogą ortel najć

i wyrzec podług prawa.

Możeli w

3 wiązane czasy
 6 prawować sie i zakłady
 opowiadać, słowie aczby kto
 9 chciał kupić, dać wołać,
 i role wzdać, i ortele na
 to wyrzec, czyli nie
 12 może, albo co o to jest
 za prawo po(dług prawa)?
 W wiązany czas
 15 nie mają sie
 prawować, ale
 role mogą opowiadać,
 18 chcieli kto kupić, i
 wzdać, może w gajonem
 sądzie, co je pirwej
 prawem dobyto podług
 prawa majdbor(skiego).

Kako a

21 ktorymi słowy
 mają sąd gaić,
 aby gajon podług
 24 majdborskiego prawa, a
 kako wiele mają być
 przysiężnikow
 27 *namnie(j)*, acz jich
 mniej nie może być,
 albo acz jich nie
 30 więcej trzeba ku
 wszelkiej rzeczy, czyli
 jich k jednej więcej

trzeba niżli ku drugiej,
 a kako wiele więcej,
 3 a gdy przydzie dzień
 prawu prawy wyłożony,
 którą godzinę a
 6 kako długo
 przysiężnicy powinni są
 siedzieć wojtowi k
 9 sądu podług prawa?
 Gdy przydzie
 położony dzień
 12 prawu, tedy podług
 Majdborska ma na
 stolec sieść wojt
 15 z przysiężniki na
 ławicy a ma pytać
 wojt przysiężnikow,
 18 jestli czas sąd
 gaić, tedy przysiężnik
 ma najć ortel, iż
 21 jest czas, tedy wojt
 ma pytać tego
 przysiężnika albo
 24 drugiego, możeli a mali
 sąd gaić. Tedy
 przysiężnik najdzie, iż
 27 może dobrze, gdyż jest
 wojtem. Tedy wojt
 ma rzec: Jakoż
 30 mnie z prawa
 naleziono, tako ja tuta gaję
 sąd i zapowiedam,

3 coż sprawnie
 zapowiedać mam, i opuszczam
 6 każdemu swe prawo
 froldrować ze czci[cz]ą,
 słowie prawa [czyniąc]
 9 <czcząc> podług prawa.
 To już sąd gajon. Tedy
 wojtow poseł ma
 12 ludziem [albo]
 opowiedać, iż mają
 gajony sąd, ać
 15 fołdr[ować](ują), komu prawa
 trzeba [może to
 uczynić], ze czcią podług
 prawa, jako jest prawo.

Pytaliście
 nas o prawo
 18 też: *K*ako wiele
 przysiężnikow ma być
 namniej ku gajonemu
 21 sądowi o szwelką
 rzecz, aby mógł wojt
 sędzić podług prawa?
 24 [A] przysiężnikow
 ma być namniej
 trzy: jeden, co
 27 ortel ma wyrzec,
 a dwa, co k temu
 mają przyzwolić.
 30 *Z* tymi może wojt
 sąd gajić i sędzić,
 co trzeba, a nie mali

2: *opuszczam:* w rkpsie S: *dopuszczam*, w pozostałych: *odpuszczam*. — **6:** *czcząc:* zob. kom. do transliteracji.

24: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *i temi pieniędzmi zbudował zasię ten dom*.

3 albo nie mogli jich
 więcej mieć, a to jest
 [prawo] podług prawa.
 Przyszedł
 jeden człowiek
 6 z swą żoną przed
 gajony[m] sąd[em] i
 wzdał jej połowicę
 9 swego stojącego
 jimienia, co go sam
 dobył i zarobił, tako
 12 aby ona po jego
 śmierci jako dziedziczka
 uczyniła, jako by
 15 chciała, ale poko on żyw,
 ma w niem władać
 jako w swem. Potem
 18 mąż i żona
 zastawili to jimienie i za
 to jeszcze winowaci,
 21 a mąż też procz
 żony wziął pieniędzy na
 dwie grzywnie
 24 czynszu tegoż domu (<...>
 po pogorzeniu zasię,
 ale nie przed gajonym
 27 sądem, a też jest ten
 mąż dłużeń procz
 zastawienia domu. I też
 30 ta jego żona ręczyła
 też o drugie długi za

swego tego męża. Ten
 3 mąż umarł, a jego
 żona wwiązała sie w
 jego połowicę jimienia
 6 stojącego, jako jej
 wzdal za żywota przed
 gajonym sądem, a w
 drugą połowicę
 9 wwiązały sie tego
 umarłego męża dzieci. Ty to
 dzieci chcą, aby ta
 12 pani wszystkie długi
 połowicą płaciła, jakoż
 ma tego jemienia
 15 połowicę. Ta pan[n]i
 mowi, iż niżadnych
 długow chce płacić
 18 pomoc, aliż jej to
 prawo skaże. O to was
 prosimy, nauczcie nas, co
 21 [to] jest o to za prawo.
 Cokoli
 ta żona swego
 24 męża umarłego
 długow ręczyła i w
 ktorych się zna, ty
 27 ona ma zapłacić a
 może równo jinym
 ludziom podeprzeć się
 30 tego zaporeczonego
 zapłacenia na
 j[in]ego jimieniu, co po

30: *zaporeczonego*: w rkpsie M: *ręczonego*, w rkpsie W: *zaręczonego*.

10: *a*: w innych rkpsach: *ale*, łac. *sed*. — **15:** zob. kom. RTw. s. 296.

3 nim zostało, a co ten
 mąż zastawił czynszu
 3 tego domu przed
 gajonym sądem, to ta
 żona cirpieć musi
 6 na swej części
 przeto, iż on w tem był
 wolen [a] za żywota
 9 czynić i niechać, co
 chciał, a długi i
 zastawienie procz
 12 gajonego sądu nie ma ta
 pan[n]i płacić ze swej
 części podług prawa.
 15 Trzeciego
 człowieka
 zapowiedanie z
 18 przysiężnym posłem
 [a] ma sie ostać,
 bo niżadny człowiek
 21 może komu zapowiedać
 ktorekoli jimienie,
 jedno wojt albo jego
 24 poseł, co ku prawu
 przysiągł, jako jest prawo.
 Gdy
 27 człowieku jego
 jimienie zapowiedzą a
 on zbieży, kako albo
 30 ktorym obyczajem
 mają jego jimienie

prawem dobyć podług prawa?

Będzieli komu
 3 jego jimienie
 z prawa albo przed
 prawem zapowiedano, a
 6 zbieży, tego nie trzeba
 pozywać, ale ten, co je
 zapowiedział, ma się
 9 przypowiedać i dać jego
 wołać w trzech [jinszych]
 (bliszych) gajonych
 12 sędziech, a nie przydzieli
 ten dłużnik, tedy wojt ma
 temu, co zapowiedział,
 15 w to jimienie
 wwiązanie dać podług prawa.

Gdy
 18 człowiekowi
 zapowiedziano jego jimienie,
 gdyby doma nie był
 21 ani ku prawu pozwan,
 kako to prawem mają
 dobyć, trzebali go
 24 prawem dobyć czyli nie,
 to jest pozwać z prawa?
 Nie trzeba tego
 27 pozywać prze to,
 a zapowiedzianoli
 komu jego
 30 jimienie a on doma nie
 był albo nie pozwan,

88ra

11: *bliszych*: zob. kom. do transliteracji. — **23:** *trzebali... z prawa*: zob. kom. RTw s. 297. — **28:** *a*: w innych rkpsach: *ale*.

88rb

20: zob. kom. RTw s. 298. — **23:** *ktoraż*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

a to jimienie
 ożałowano, słowie prawem
 3 dosięgniono, a on by
 o tem zapowiedaniu
 nie wiedział, ten
 6 może się zasię k swemu
 jimieniu ciągnąć,
 ale ma przysiąc, iż
 9 był tako daleko, iż
 nie mógł pirwej przyć
 za swe jimienie
 12 odpowiadać albo acz też
 jego rzecz pilna [nie]
 wściągała, a to ma
 15 ukazać, jako jest prawo.
 Przydzieli, wždy musi
 odpowiadać za dług
 18 onemu, co jego jimienie
 zapowiedział, podług
 prawa majd(borskiego).
 21 Gdy kto komu
 drogę zastąpi
 z ostrą bronią, (ktoraż)
 24 mieni, słowie chce,
 niesprawność uczynić,
 zznali to przed gajonym
 27 sądem, ma za to cirpieć
 albo stracić swą rękę,
 zaprzyli sie on
 30 tego, za to musi

samotrzyć przysiąc. A
 3 będąc zaręczon ku prawu, ⟨...⟩
 na trzech bliższych sądziech,
 tedy poręczni⟨cy⟩ mają
 6 połowicę winy i wety,
 słowie wszego, co on
 miał zapłacić, to oni
 zań mają połowicę
 9 zapłacić, a onego mają
 skazać z prawa w
 straceniu, jako jest prawo
 12 prawe majdborskie.

Gdy człowiek
 żałuje sie se
 15 świadki a odpowiadacz
 prosto odpowiada,
 tedy ten, co nań żałuje,
 18 ma dokonać samotrzeć
 przysięgwszy a k tym
 świadkom może mieć
 21 dzień trzy dwie
 niedzieli, wyjąwszy o
 dziedzictwo i o gorące rzeczy,
 24 w[o] ty⟨ch⟩ dalszego roku nie
 ma z prawa podług ⟨prawa⟩.

Oddali
 27 człowiek swe
 jimienie za swego
 żywota, co je może oddać,
 30 tako iż ⟨jim⟩ sam może
 władać, poki żyw, a nie

odwołali tego dawania
 za żywota, tedy po
 3 jego śmierci to
 oddawanie ma stać w swej
 mocy, a umrzeli ten,
 6 komu dano, tedy to
 przydzie na jego
 przyrodzone bliższe podług prawa
 9 prawego maj⟨dborskiego⟩.

Jakosmy
 was pirwej
 12 pytali o to: Gdyby
 człowiek zapowiedział
 człowieku jimienie, co
 15 by doma nie był, a tako
 długo [doma] ⟨o nie⟩
 się prawował, ażby go
 18 prawem dobył, a gdyby
 ten człowiek był gość,
 co to jimienie dobył,
 21 albo taki mieszczanin
 nasz, iżby nie był
 pewny, tako iż gdyby on
 24 człowiek zajął do
 domu przyszedł, iżby nie
 wiedział, gdzie by go
 27 znalazł, co jego
 jimienie dobył i wziął,
 jim on doma nie był,
 30 boim sie tego a
 prosimy was, nauczcie
 nas, majali onego

88va

2: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *gdy nie stanie ku prawu*. — **25:** *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **30:** *jim*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

88vb

16: *o nie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **26:** *gdzie by go znalazł*: w innych rkpsach: *gdzie onego najć*. — **28:** *wziął*: w rkpsach M, S i Sz: *wwiązał się*. — **29:** *jim*: RTw: *im*.

niepewnego zatwierdzić
 poręką albo którym
 3 jnym obyczajem, a kto to
 ma uczynić a kako, albo
 co o to jest za prawo.
 6 Nie macie sie
 bać, bo to <nie>
 słusza na wasz urząd
 9 a nie jesteście
 <więcej > winowaci, jedno
 najć ortel podług tego,
 12 jako was wojt pyta
 podług żaloby i
 odpowiadania podług prawa.

15 Co świadczy
 gajony [są]
 sąd, możeli jine
 18 ktore nad to
 świadectwo być i to zagasić,
 co gajony sąd
 21 świadczy, czyli nie może, albo
 co jest o to za pra<wo>?
 Cokoli
 24 świadczy gajony sąd,
 to jidzie przed
 wszystkie jine
 27 świadectwa podług prawego
 prawa majdborskie<go>.

Dalej pytaliście
 30 nas: Kiedy,
 słowie który [kiedy]
 czas a kako długo mają

i muszą przysiężnicy
 wojtowi ku prawu <siedzieć>
 3 w sądzie podług prawa?
 Przysiężnicy mają
 siedzieć na
 6 ławicy [i] w sądzie ku
 prawu o szwelkie rzeczy,
 ocz sąd zagają, poko kto
 9 co ma sprawiąć podług
 prawa, a wojt ma siedzieć
 z przysiężniki za [d]dnia
 12 [sprawiedliwości]
 <światłości> podług pra<wa>.

Mali też gość
 15 z zakładem, co
 mu zastawią za
 wyznany dług, czekać
 18 czternaście dni, a gdyby mu
 za czternaście dni nie
 zapłacono, mali też co
 21 czekać, a kako wiele ma
 dniow [czekać] <dalej>
 albo więcej czekać
 24 podług prawa, bądź zakład
 jidący albo niejidące
 jimienie, a
 27 mieszczanin też kako długo
 ma czekać, a muszali
 zakład brać za
 30 wyznany dług, albo co o to
 jest za prawo
 podług prawa [jidącego]?

Gościowi, co
 tako daleko siedzi,
 3 iż nie jest powinien
 patrzeć dnia
 położonego prawa obyczajnie,
 6 słowie ode dwu
 niedzielu ⟨do dwu niedzielu⟩,
 temu mają przed[d]e dwiema
 9 niedzieloma zapłacić, słowie
 trzeci dzień. Dalej, nie
 zapłacili jeden mieszczanin
 12 drugiemu za dwie niedzieli,
 jako mu z[a] prawa
 każą, tedy wojt ma na
 15 nim podług prawa swą
 winę. Będzieli to
 powod dalej żałował, tedy
 18 mają mu skazać za tydzień
 zapłacić, a potem za dwa
 dni, a ⟨...⟩ tako
 21 wojtowi winę często
 przepadł, żałujeli powod,
 podług prawa prawego.

24 Gdyby radźce
 z przyzwolenim
 ⟨pospolstwa uczynili⟩ który
 27 wielkierz, słowie ufałę, i
 ten poćwirdzon by był o
 pospolite i o użyteczne
 30 miesckie, tedy radźce nowi
 i z starymi nie mają

89va

7: *do dwu niedzielu:* uzupełnione na podstawie rkpsów S, Sz i W. — **20:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *kako często zasiedzi, słowie zamieszka.* — **26:** *pospolstwa uczynili:* uzupełnione na podstawie rkpsów S, Sz i W. — **28:** zob. kom. RTw s. 303–304.

89vb

14: zob. kom. RTw. s. 304.

nic czynić ani kogo
 w żadny urząd k swej
 3 wolej postawić, słowie
 wybrać k służbie
 miesckiej, przez wiedzenia
 6 ani wolej pospolstwa
 miesckiego. Dalej też
 radźce mają na każdy
 9 rok przed starszymi i
 przed pospolstwem ze
 wszystkich dochodow
 12 mieśckich wziąć liczbę i
 czynić, jako jest pra⟨wo⟩.

Przysiężnicy
 15 mają ortel
 najć i prawo wyrzec
 podług pisanego
 18 prawa, jako jest prawo.

Pisarz nasz
 bierze od
 21 każdego szepszelinka je-
 den grosz, a od listu
 cztery grosze, co *ji*
 24 on pisze a my
 zapieczętamy. Mali on sobie
 ty pieniądze mieć
 27 czyli nie ma, albo mamy
 jich też część mieć
 albo który dział na nasz
 30 trud, albo co jest prawo?

Co wasz pisarz
 bierze podług
 3 dawnego obyczaja za
 swą robotę albo za
 służbę, to wszystko jest
 6 jego, poko on za to
 robi, a wojt nie ma nic
 i wy nie macie nic
 9 podług prawa. A my tako
 trzymamy z naszymi
 miesckim(i) pisarzmi, iż sie
 12 nam podobają i radzi nas
 słuchają pod(ług prawa).

Gdy
 15 przysięznicy za swe
 albo za pospolne pieniądze
 poślą po prawo, aby je
 18 wiedzieli, a potem
 przydą dwa o taką sie (rzecz)
 prawować, mogli
 21 przysięznicy zasię swe
 pieniądze wziąć od tego, (co
 straci), co oni wydali za
 24 ten ortel, czyli nie
 mogą, albo co jest prawo?
 Za ortele, co po
 27 nie ślą
 przysięznicy[e] pieniądze
 dla nauki, nie
 30 trzeba nikomu potem za
 nie płacić, bo ocz
 będzie(cie) w sądzie

13: *podług prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **19:** *rzecz*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **22:** *co straci*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

19: *się*: uzupełnione na podstawie łac.: *si dolor se altiaret*.

pytani[e], toście powinni
 najć, cokole wiecie,
 3 i wyrzec, a co nie
 wiecie, po to poślacie na
 tych pieniądze, co się
 6 prawują, a który straci,
 ten wszystko zapłaci
 podług prawa, jako jest
 9 prawo pisane prawe.

Sirotny
 człowiek ciężko
 12 uraniony albo
 uranion, tego fòldrował
 wojt przez swego
 15 człowieka, to jest
 rzecznika, prze jego
 sirotstwo i ostrzegł to w
 18 fòldrowaniu,
 uwyszyłaliby (się) boleść, aby też
 mógł uwyszyć żalobę, a
 21 temu ożałowanemu
 człowieku udziałano dzień
 do zajutra. Tedy
 24 przyszedł przed prawo, komu
 dana wina. Tedy
 żalował nań wojt swym
 27 rzecznikiem, prosto jemu
 dawając winę. Tedy
 on też prosto
 30 odpowiedział [swemu] swą
 niewinność. Tedy skazano

mu sie samemu odprzysiąc.
 <...> tedy żądał od
 3 wojta dnia, a wojt mu go
 nie chciał dać i żądał po
 niem przysięgi pirwe,
 6 wtore, trzecie i czwarte, a
 gdy nie ch<ci>ał przysiąc,
 przysiężnicy wstali, bo
 9 jich wojt o niżadne
 prawo pytał, a tako
 wojt wsadził go w
 12 jęctwo ani żadnego potem z
 nim prawa uczynił.
 Potem umarł ten raniony
 15 człowiek, a gdy
 rzecznik miał fōldrować
 tego umarłego człowieka,
 18 wziął pieniądze od
 strony i odstąpił
 fōldrowania, jakoż to wyznał
 21 w jęctwie przed
 wojtem i przede dwiema
 przysiężnikoma. Potem
 24 wojt przed gajnym
 sądem dał mu o to
 winę, a on się wyznał,
 27 iż brał pieniądze, i
 rzekł, iż zarzekłem
 sie w spowiedzi nigdy
 30 rzecznikować nikomu
 na szyję, i dał sie
 wojtowi na miłość o tę

2: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *a gdy miał przysiąc.*

29: zob. kom. RTw s. 308.

rzecz. Pytamy was,
 przypadli też o to wojt
 3 co, iż tedyż nie dokonał
 prawa, i ten rzecznik co
 przypadł, co wziął
 6 pieniądze, a tej rzeczy nie
 dofōldrował, wtem ten
 mordarz jest prozen
 9 krolewską prośbą i
 kazaniem krolewskim.
 Będzieli
 12 przysiężny wojt od
 swego pana
 winowan przed prawem, iż
 15 to tę rzecz chcąc nie
 dosądził, słowie nie
 dokonał, zznali to przed
 18 prawem, tedy on jest
 uczynił naprzeciwko
 swej przysiędze i
 21 przeciw swemu prawu i
 stracił swe prawo a nie
 może więcej wojtem
 24 być, słowie na prawie
 siedzieć, a ma swemu
 panu pokupić winę, a
 27 to jest z prawa
 prawego majdborskiego.
 Dalej o tem
 30 rzeczniku mowimy prawo,
 gdyż on to wyznał
 przed gajonym

sądem, iż on tę rzecz
 swą wolą opuścił, ku
 3 ktorej prawem przyszedł
 a pieniądze brał, tedy
 ten rzecznik jest
 6 winowat a ma wojtowi
 pokupić winę i stracił
 prawo, słowie został bez
 9 prawa, a nie może więcej
 rzecznikiem być z prawa.

Gdy wojt
 12 wołduje o
 głowę, o ciężkie rany
 albo o którąkoli
 15 bezprawną rzecz sirotną, co
 się [c] stało
 niewieście, słowie iż jej
 18 męża urażą albo zabiją,
 albo dzieciom oćca, a
 ten to urażony albo
 21 zabity nie ma rodziny
 albo przyrodzonego
 przyjaciela mężczyznę, tako
 24 iż wojt to ma
 fołdrować, a ten owiniony
 stanie ku prawu
 27 gotow odpowiadać,
 a temu z prawa najdą
 odprzysiąc się,
 30 musi wojt ty
 przysięgi wziąć a mogli

takiemu miru włomcy
 odpuścić, aby sie z
 3 nim zjednał, a mogli
 też wojt o jednę[j]
 taką rzecz wziąć
 6 przysię[s]gę a drugie dać sie
 z sobą zjednać, a kto
 ma prawo k tym
 9 pieniądzom, co jednacze
 uczynią, iż je mają dać za
 bezprawną rzecz, słowie
 12 za głowę, za ciężkie
 rany albo oczkoli
 takiego, komu ty
 15 pieniądze przydą podług prawa?
 Wołdrujeli wojt
 sirotną głowę,
 18 ciężkie rany
 albo cokoli takiego
 bezprawnego, co
 21 mężczyzny nie mają
 przyrodzonego, co by to
 fołdrował, a
 24 [o]stanieli, komu wina
 dana, a będzieli jemu
 skazano odprzysiąc
 27 sie, tedy przysięgi ma
 wojt przyjąć i
jednanie może sapiierzem
 30 *uczynić doskonałe*, i cso
 na jednaniu każą dać,
 to może sobie

dobrze wziąć, nie
 przydzielili który mężczyzna
 3 przyrodzony tego
 umarłego, co by ji łożdrował
 w rok i w dzień. A
 6 przyszedłliby który
 mężczyzna przyrodzony tego
 zabitego acz po roku i
 9 po dniu, gdy ukaże
 podług prawa, iż nie mógł
 pirwej przyć przed
 12 niewolnością, temu ty
 wojt[owi] ⟨ma⟩ dać
 pieniądze, co je wziął podług
 15 jednania za głowę, a
 żona ani dziewczka k
 takim żałobam nie
 18 mają łożdrowania
 żadnego podług prawa.

Gdy kogo
 21 owinią o głowę,
 o ciężkie rany albo
 oczkole jinego
 24 bezprawnego, ⟨...⟩ co się zaszło
 przez noc, na tego
 mają żałować w trzech
 27 bliszych sądziech a ma⟨ją⟩
 go wołać ku prawu, a
 nie trzeba go k temu
 30 posłem pozwać. Nie

przyjdzieli w tych trzech
 sądziech oczyszczacz sie,
 3 tedy mogą ji skazać
 winnego i osędzić ji, i
 zatwierdzić podług prawa.

6 W naszym
 mieście
 jeden przypowiedał
 9 sie ku połu murowi
 swego sąsiada, a
 gdyżsta stała oba
 12 sąpierz przed prawem,
 rzekł powod: Tego
 muru jest połowica mego
 15 a to chcę dokazać.
 Tedy rzekł sąpierz:
 Kako on to może albo
 18 chce dokazać? Tedy on
 rzekł powod, iż to
 chce dokazać
 21 przysiężnymi ludźmi, co od
 miasta też k temu
 postawieni[u] a co k
 24 temu przysięgli. Tedy
 rzekł sąpierz: Pytam
 prawa, gdyż mur jest
 27 stojące jimienie
 dziedzicstwo, kako on
 ma ukazać albo może,
 30 aby była połowica

91va

13: *ma:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **24:** duża luka w tekście zawierająca resztę pytania i początek odpowiedzi, które w innych rkpsach brzmią: *a statoliby to przez noc, mali tego pozwać posel czyli nie ma a wołać go ku prawu, a mogli mu prawić dzień ku pirzwszym trzem sądom, albo jako długo może mieć rok, iżby ji potym możono skazać, gdyby kto ji ręczył ku prawu, albo co jest o to za prawo? Ortel: Będzieli człowiek ożałowan o głowę, o ciężkie rany albo oczkolwiek jinnego niesprawnego.*

jego. Tedy mu
 naleziono, iż ⟨ma ukazać jako⟩ jest
 3 dziedzictwo prawe. Też
 pytał sąpierz, kiedy to
 chce uczynić. Rzekł
 6 powod: Za jutra. A
 nazajutrz przyszedł powod
 z tymi przysiężnymi
 9 ludźmi, co k temu
 postawieni, słowie iż
 mają oględać miedze
 12 *i jine* o
 budowanie krzywdy miedzy
 sąsiady, tym dzieją
 15 po niemiecku
 Viertelsleute. Ci wyznali, iż
 widzieli, iż tramy
 18 piwniczne powoda
 leżą w murze i na tem
 jego sklep
 21 wmurowan, i na tem jeszcze
 jego tramy w murze
 leżą, ale [jego] krokwi
 24 dachu jego nie są w
 mur ani na mur
 postawiony, ani
 27 sięgają w mur ani na
 mur. Na to sąpierz:
 Pytam prawa, jużli

2: *ma ukazać jako*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **21:** *wmurowan*: RTw: *umurowan*.

21: *co*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **22:** *sąli*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

on to ukazał, jako jest
 prawo ukazać o
 3 dziedzictwo, czyli nie,
 albo mali jeszcze ktore
 ukazanie czynić, albo
 6 co jest o to za prawo.
 Na to prosimy was,
 nauczcie nas, jestli ten
 9 powod dosyć ukazał z
 tymi przysiężnymi
 ludźmi i takim *tych* tramow
 12 i z sklepem jego
 w murze [i] osiędzeniem
 daleko przez rok i dzień
 15 przeze wszej odmowy,
 słowie przez nagabania,
 albo mali ktore *jine*
 18 ukazanie czynić
 dziedziczne a kako to ma
 uczynić albo dokazać, albo
 21 ⟨co⟩ jest o to za prawo.
 [Mają] ⟨Są⟩li ci
 przysiężni ludzie od
 24 miasta k temu postawieni,
 aby miedzy sąsiady
 obeźrzeli albo
 27 oglądali miedzne ściany
 albo *jine* krzywdy o
 budowanie miedzy sąsiady
 30 rozprawili, tedy ma
 przy tem zostać podług

jich wyznania i przy
 tym tako, gdzie ten
 3 człowiek miał swe
 tramy i [w]sklep dalej
 przez rok i dzień
 6 przez prawnego
 nagabania, to podług prawa.

Pytaliście też
 9 nas o prawo:
 Gdy człowiek z
 dowierzenia swym
 12 dzieciom i żenie
 wybierze z dobrej wolej
 opiekaldnika ktorego
 15 swego przyrodzonego
 przyjaciela albo
 obcego z jego przyzwolenim
 18 i to zapiszą przed
 prawem, powinieni ten
 opiekaldnik sprawić
 21 długi tych dzieci i tej
 paniej a mali albo
 możeli sobie wziąć
 24 zysk albo urobek za
 swój trud, co urobi
 z jich jidącym
 27 jimieniem, a mali też
 upewnić ⟨dzieciom⟩ jich jidące
 jimienie swym
 30 stojącym jimieniem, albo
 co jest o to za prawo?

Nizadny człowiek
 może wybrać za
 3 żywota
 opiekaldnika swym dzieciom.
 Kiedy on umrze, tedy
 6 jego bliszy
 przyrodzony mężczyzna ma
 tych niedoszłych
 9 dzieci, słowie co lat nie
 mają, opiekaldnik[a]
 być a ma sie jimi
 12 i jich jimieniem
 opiekąć, a ten musi
 tym dzieciom jich
 15 jimienie jidące
 upewnić swym
 niejidącym jimieniem, to
 18 jest stojącym, a nie
 majali ty dzieci
 niedorosłe mężczyzny
 21 przyrodzonego, co by
 sie jimi opiekął,
 tedy wojt z radą
 24 przyjaciół tych dzieci
 i z przyzwolenim tych
 dzieci ma dać i
 27 postawić jim
 opiekaldnika i jich
 jimieniu, a kakoli z nim
 30 odmowią wojt i

przyjaciele tych dzieci o
 sprawienie dług(o)w i [od]
 3 uro(b)kow z jich jidącym
 jimieniem, tako on to
 ma mieć i dzierżeć
 6 podług prawa pra(wego).

Gdy
 męzczyzna ktory
 9 albo gość jimie sie u
 drugiego mieszczanina
 konia albo jinej
 12 rzeczy a rzekłiby, iż
 mu ten koń ukradzion
 albo rozbit, albo
 15 kakoli ktora rzecz[a]
 zginęła, a odpowiedacz: Jam
 tego konia albo tę rzecz
 18 kupił i mogę dobrze mieć
 swego zachodźcę, i
 ten zachodźca swego
 21 zachodźcę dawa
 [zachodźca], gdzie też jest
 niemieckie prawo,
 24 albo kako daleko chce,
 słowie też tam, gdzie
 nie jest niemieckie
 27 prawo [albo kako
 daleko chce, słowie], mali
 powod ciągnąć, słowie
 30 pojąć albo jechać, do
 zachodce, a [to] (od)

tego do drugiego, a kako
 wiele tych zachodziec ma
 3 być a kako daleko, a
 mali też powod tam jić do
 zachodce, gdzie (nie)
 6 niemieckie prawo,
 czyli odpowiedacz ma
 tu postawić swego
 9 zachodcę przed prawem,
 gdzie się konia jęto,
 a w ktorem czasie ma
 12 ji postawić,
 słowie kako długi rok
 k temu może mieć,
 15 a strawę kto ma
 zapłacić, a kto ma tego
 konia w swej
 18 obronie mieć albo
 zachować, a kako się ta
 rzecz ma mieć albo
 21 dokonać z prawa?
 Himieli sie
 kto konia
 24 mieniać, aby mu
 ukradzion albo rozbit,
 dajel(i) odpowiedacz
 27 zachodcę, ma powod za
 nim do zachodźce jić,
 a od tego do drugiego,
 30 aż do tego, co ten koń
 na swem gnoju uchował,

a wždy nie prze mo(r)ze.
 Ma(ją) się (oba) zaręczyć
 3 wojtowi, iż który straci
 albo upadnie, ten ma
 drugiemu wszystkie strawę
 6 zapłacić z winą, (...)
 słowie ośm szelągów.
 Ale o jinne rzeczy,
 9 jakoście pytali, ty są
 rozmaite, o tych nie
 możem wam pospolitego
 12 prawa odpisać, ale
 przydzielili przed was o
 którą rzecz ortela najć,
 15 czego wy nie możecie
 odprawić albo najć, ocz
 do nas poślecie,
 18 najdziem wam ortel podług
 waszego pisanja, jako
 jest prawo majdbors(kie).
 21 Pisaliście
 też nas
 pytając: Co albo który
 24 użytek mamy albo mają
 przysiężnicy mieć od
 tego urzędu, słowie
 27 przysięstwa, a mająli też
 przysiężnicy ktore
 zwoleństwo, aby nie
 30 szosowali albo cokoli jinego

93va

2: *oba*: uzupełnione na podstawie rkpsów M, S i Sz. — **6:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *a wojtowi też dać jego winę.*

93vb

18: zob. kom. RTw s. 320.

z pospolstwem nie dali
 albo nie postępowali
 3 [albo cokole jinego]
 podług prawa prawego.
 Mili przyjaciele,
 6 o tym tako
 umiemy wam powieść:
 Kto sie podejmie
 9 czesnego urzędu,
 gdy będzie k temu
 wybran i zwan, ten musi
 12 mieć robotę i troskę,
 aby ten urząd dobrze
 i czesno dzierżał, i
 15 wiernie, abyście z tego
 użytku wiele mieli,
 tego bychmy wam
 18 radzi przyjajali. {Owa
 nie będzieli pan albo
 wielkierz, *zmarhalismy,
 21 *ja, to mowi brat
 Maciek. Prawda!}
 Pytaliście też
 24 nas: Co albo kako
 wiele przydzie
 albo mamy posłać za
 27 każdy ortel po prawo
 podług prawego prawa?
 Przydzie za każdy
 30 ortel, co po prawo
 ślecie, jeden ryński
 złoty, (co) czyni
 33 dwadzieścia szyrokich groszy.

Mogali
 przysiężnicy sobie
 3 mieć osobnego pisarza
 ⟨...⟩, czyli nie mogą, albo
 co jest o to za prawo?
 6 Pisarza dzierżać
 jest wolno, komu
 go trzeba, a to
 9 możecie i wy trzymać
 wielkrzem, jako sie wam
 podoba i godzi, jako
 12 chcecie, to jest *w* waszej
 wolej podług prawa pra⟨wego⟩.

Jeden człowiek
 15 sam sie
 obiesił, ⟨co z nim⟩ mają
 uczynić, mająli ji schować a
 18 kako albo gdzie pogrześć
 ji podług prawa?
 Z duchownego
 21 prawa mamy, iż
 takiego człowieka, co
 sie sam zgubił,
 24 tego nie mają pogrześć
 w ziemi *twardej*, ale
 mają ji zarzucić w
 27 błoto podług prawa.

Jeden człowiek
 zabił swą żonę
 30 i przynosił
 swego rozgrzeszenia
ukazanie, list, i[ż]

4: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *bez radzkiego, słowie miesckiego pisarza*. — **16:** *co z nim:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

14: *się:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

zjednał sie z jej
 przyrodzonymi
 3 przyjacielmi, i[ż] krolewę
 i krola przenałazł i
 ma tego list. Możeli
 6 [tego] ten człowiek za
 taką miłością zasię
 przyć ku swemu prawu,
 9 albo co jest za prawo?
 Gdyż ma
 rozgrzeszenie od
 12 rzymskiego stolca i
 z je przyrodzonymi
 ⟨się⟩ zjednał, a krol
 15 i krolowa miłość i
 łaskę wrocili podług
 ukazanego listu, na to
 18 ten człowiek
 przyszedł zasię k swemu
 prawu we szw[e]szech
 21 mieściech a nikt mu
 może przyganić
 podług prawa, jako jest
 24 prawo majdbor⟨skie⟩.

Możeli wojt
 bez gajonego
 27 sądu rok odłożyć
 do zajutra, gdy
 sie stanie bezprawna
 30 rzecz przed północą,
 iż kogo zabiją albo

ciężko uranią, albo
 cokoli takiego, ocz by
 3 miano gorący sąd sadzić
 albo gaić, aby za
 jutrze winować ku
 6 prawu woł(a)no i wszystko z
 nim uczyniono jako za
 gorąca, a (g)dyby kto
 9 zań ręczył, mogli ci
 poręcznicy mieć dalszy
 dzień, słowie
 12 ożałowanego postawić ku prawu
 (na drugi) albo na trzeci sąd,
 albo kako ma być
 15 dzierżan dłuższy dzień
 podług prawa prawego?
 Naza jutrz po
 18 ranu mają tego
 miru łomcę ku
 prawu wołać w gajnem
 21 sądzie a chcieli
 kto ręczyć ku
 prawu, mają rękostwo
 24 przyjąć a rękojmia
 ma ji postawić na
 pirwszy sąd, acz nie
 27 mogą mieć, słowie
 uprosić, dalszego roku
 u powoda z
 30 wojtowym przyzwolenim, a

13: *na drugi*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

6: *winion*: w innych rkpsach: *owinion* lub *uwinion*. — **22:** *i*: w innych rkpsach *a*. — **26:** *zaćwierzonego*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

to jest podług prawa.
 Gdyby człowiek
 3 zaćwierdzon,
 słowie gdyby ku prawu
 nie stał, a przeto by
 6 winion o głowę i o
 ciężkie rany albo o
 jiną niesprawną rzecz,
 9 a ten to taki
 z(a)ćwirdzony by w tym
 ufacon i przywiedzion
 12 przed sąd, trzebali
 na tego natychmiast
 doświadczyć, czyli
 15 bez doświadczenia
 mają ji osędzić o
 taką rzecz, ocz
 18 jest zaćwierdzon, albo
 też gdyby ji nikt
 chciał faldrować,
 21 mogli on tym być
 prozen (i) praw[u]
 podług prawa [jako sie ma]?
 24 Najdzieli kto
 swego
 (zaćwierzonego) człowieka
 27 albo niewiastę a
 przywiedzieli ji przed prawo,
 jako jest prawo, ten

ma napirwej
 doświadczyć nań, iż jest
 3 jego zaćwierdzony
 człowiek, potem ma nań
 doświadczyć, iż on to
 6 uczynił, ocz to jego
 zaćwierdzono, a jinako
 nie mają go osędzić,
 9 słowie skazać
 winowatego, wyjąwszy gdyby
 sie sam przed prawem
 12 wyznał. Nie
 dokonali powod swym
 świadectwem na[n]ń albo
 15 nie chceli
 dofołdrować podług prawa jego,
 tedy musi winy i
 18 wety pokupić podług
 prawa majd(borskiego).
 Ni(e)sprawna
 21 rzecz jest
 rozmaita, przeto nie
 możemy wam na
 24 wszystkie jedno pospolne
 prawo najć, ale
 przygodzili sie ktore
 27 niesprawne, co wy o to
 prawa nie możecie najć,
 ocz k nam możecie

pisać, chcem na to
 radzi najć i odpisać
 3 podług prawa prawego.

 Gdyby miała
 jedna
 6 żeńczyzna drugiej żeńczyźnie
 albo mężczyźnie
 przysiąc po umarłej ręce,
 9 mali sama przysiąc po
 umarłej ręce, czyli ze
 świadki jako jiny
 12 mężczyzna, albo co o to jest
 prawo podług ⟨prawa⟩?
 Ktokoli ma ocz
 15 przysiąc po
 umarłej ręce, bądź
 mężczyzna bądź
 18 żeńczyzna, ten ma
 przysiąc samosiodm
 podług prawa, jako jest
 21 podług prawa prawego.

 Gdy kto żaluje
 na niewiastę
 24 świadki o jej dług albo
 o ślub⟨ie⟩nie a ona
 chciałaby sama sie
 27 odprzysiąc, kto tu jest
 bliszy, onali blisza
 się odprzysiąc sama,
 30 czyli bliszy powod

13: *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

na ni(ę) świadki dokonać,
 albo co o to jest prawo?
 3 Żałujeli kto na
 niewiaścę o dług albo
 o ślubowanie jej, to
 6 jest ona bliższa odyć
 sama swą ręką,
 niżliby kto na nią mogł
 9 dokonać, a to jest
 podług prawa prawe(go).

Jeden
 12 człowiek
 wianował swej żenie
 ośmdziesiąt grzywien a
 15 swym jidącym jimieniu
 oprócz sądu. Potym
 ten isty człowiek
 18 dał swej żenie przed
 gajonym sądem
 połowicę swego wszego
 21 jimienia, nie
 odwołając ani
 wspominając pirwego dawania
 24 wiana. Ten
 człowiek umarł.
 Możli ta pani
 27 odzierżec swe pirwe danie
 wiana i też k temu
 połowicę
 30 jimienia, co jej potem

maż dał i zapisał,
 czyli nie ma mieć
 3 pirwego wiana przez drugie,
 [i] słowie wtore
 danie i zapisanie, albo
 6 co o to jest za prawo?
 Bylliby ten
 <obyczaj> u was
 9 wtenczas, gdy jej
 wianował, aby
 wianowano procz gajonego
 12 sądu, tedy ona ma
 naprzod wziąć tę
 ośmdziesiąt grzywien,
 15 gdy się jich ona nie
 puściła albo nie
 odrzekła przed prawem,
 18 i k temu też ma mieć,
 co jej maż oddał
 przed prawem albo
 21 przed gajonym sądem i
 zapisał podług prawa.

Upominaliście nas o
 24 ortel o koniu
 zapowiadaniu. Cosmy wam
 pisali, to znamy.
 27 Wy mowicie, iż nie
 możecie mieć
 świadeczstwa pospolnego

posła, ale ten człowiek,
 pod kim jeście
 3 zapowiedzieli ten koń,
 chce sam świadczyć,
 iżeście wy pirwej
 6 niżli który jiny tego
 konia pod nim
 zapowiedali, i też [iż]
 9 przysiężny pisarz chce
 przysięgą świadczyć,
 iżeście wy ⟨pirwej⟩ tego
 12 konia zapowiedali w
 waszem dłudze. O
 toście nas pytali,
 15 możecieli tym
 świadectwem świadczyć
 podług prawa, albo
 18 co jest prawo.
 Gdy wojt chce
 pod kimkoli
 21 cokoli
 zapowiedzieć podług
 prawa, tedy ma wždy
 24 wziąć dwa
 sąsiady albo pospolnego
 posła na
 27 świadectwo, przeto wy nie
 możecie świadczyć tym
 jednym człowiekiem

11: *pirwej*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów, łac. *principaliter*.

16: *k niej*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **21:** *wymowienie*: zob. kom. RTw s. 330. — **29:** *to jimienie*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

ani z pomocą tego
 przysiężnego pisarza to
 3 zapowiedanie z prawa.

 Pytaliście nas
 o prawo tymi
 6 słowy: Jedna pani
 przyszła z swym mężem
 przed gajony sąd i
 9 wzięła go sobie
 opiekaldnikiem, i wzdała mu
 swe wszystko jimienie
 12 po swej śmierci
 dziedzicznie mieć tym
 obyczajem, gdyby on pirwej
 15 umarł, tedyby to
 wszystko miało sie zasie ⟨k
 niej⟩ dziedzicznie
 18 wrocić. Ten mąż umarł.
 Przyrodzeni przyjaciele
 tego męża mówią: To
 21 wymowienie nie ma mocy
 ani się może ostać,
 przeto iż ta pani
 24 wiele lat zastawiła
 to jimienie w obronie
 jej męża i też
 27 przeto, iże tego nie ma w
 swem liście, aby jej
 kiedy ⟨to jimienie⟩ jej
 30 mąż zasię przed gajonym

sądem spuścił albo
 zdał. [Ta pani mowi:
 3 Gdyż moj mąż oczywiście
 przed gajonym
 sądem spuścił albo
 6 zdał] Ta pani mowi:
 Gdyż moj mąż
 oczywiście przed gajonym
 9 sądem bę*d*(*ąc*) mym
 opiekaldnikiem memu
 dawanu i
 12 wymowieniu przyzwolił
 nic przeciw temu
 mówiąc, wtem umarł,
 15 przeto moje
 dawanie i wymowienie ma
 <mieć> moc i stać podług
 18 śpiewania mego lista
 podług prawa. Na to
 prosimy was, nauczcie
 21 nas z prawa, a jako
 sie mieć ma ta rzecz
 podług prawego prawa.
 24 Gdyż ten
 człowiek to dawanie
 i wymowienie
 27 tako przed gajnym
 sądem przyjął, tedy ta
 pani ma sie ostać
 30 przy swem jimieniu
 podług jej zapisu,
 jako przed gajnym sądem

17: *mieć*: uzupełnione na podstawie łac.: *potestatem habere (et stare) debet*.

sobie wymowiła podług
 prawa majdborsk*(iego)*.
 3 Jeden
 człowiek stojąc
 przed gajonym sądem
 6 zdał swej żenie
 połowicę wszego swego
 jimienia stojącego
 9 i niestojącego, co
 wtenczas miał i
 co by potem mógł
 12 mieć, tako aby ona
 to wzięła i miała
 dziedzic*nie* po jego
 15 śmierci bez wszej
 odmowy jego
 przyrodzonych przyjaciół,
 18 a tako iż on sobie tego
 wszego jimienia
 wymowił i zadzierzał albo
 21 zostawił państwo, poko
 on żyw, czynić i
 niechać, co on chciał.
 24 Potem wzdano jemu
 jeden dom przed gajonym
 sądem, co ji kupił,
 27 a wzdano ji jemu i
 jego po nim dzieciom
 wolno mieć i osieść
 30 dziedzic*nie*. Ten

człowiek umarł a jego
 przyrodzeni[u]
 3 przyjaciele mówią, iż jego
 żona nie ma działu w
 tem domu, przeto iż
 6 ten dom wzdán jemu a
 i jego dzieciom po nim
 dziedzicznie mieć
 9 a iże był sobie
 zostawił wolnie państwo
 swego jimienia, poko
 12 on żyw. Przeciw temu
 mówi ta pani: Moj mąż
 uczynił mnie
 15 dziedziczką po sobie
 przed gajnym sądem
 podług śpiewania mego
 18 lista a nie złomił
 mnie on to tym, iż on
 dał ten dom wzdąć
 21 sobie i jego po nim
 dzieciem. Gdziem ja jego
 uczyniona i
 24 poćwierdzona po nim
 dziedziczka a z tą mocą,
 cso sobie zostawił
 27 państwo swego jimienia
 za żywota, mnie
 wiecznie je oddał a
 30 tego dawania mnie

przed gajnym sądem
 nigdy nie odmowił, słowie
 3 nie oddalił albo nie
 odwołał, przeto ja
 spraw[a]nie fòldruję tego
 6 połowicę domu. Co tu
 o to jest za prawo?
 Gdy ten człowiek
 9 ostawił sobie
 moc i państwo
 swego jimienia, gdy go
 12 zapisał i dał szwego
 połowicę [jimienia]
 swej żenie po jego
 15 śmierci, a potem
 kupił ten dom i
 przyjął ji, gdy mu
 18 wzdano przed gajnym
 sądem, a żona jego
 w wzdawaniu
 21 zamilczana, tedy ta żona nie
 ma działu k temu
 domu podług prawa.
 24 Przydąc
 jeden człowiek
 przed prawo rzekł:
 27 Jam miał mojej żony
 wszystko jidące
 jimienie w swej
 30 obronie i moju rękę i
 kupczyłem jim do Rusi

i gdzie chciał. A(cz)
 moja żona bez mej wolej
 3 i wiedzenia kl[r]ucze
 komu podała, azaliby
 tym kto mnie mógł
 6 moją obronę tego
 jimienia skazać?
 Przeciw temu rzekł brat
 9 tej umarłej żony: Gdyż
 to jimienie jeszcze za
 żywota mnie moja
 12 siostra [za]poleciała
 przed gajonym sądem
 i sama k swemu
 15 jidącemu jimieniu klucze
 nosiła, a z swej
 obrony nigdy go puściła
 18 ani dała w obronę
 swemu mężowi tu, gdzie
 by to moc miało, a
 21 mej żenie w me jimię,
 gdy mnie nie było
 trzeci dzień przed jej
 24 śmiercią, klucze dała
 za dobrej pamięci i
 odumarła go w
 27 nie(o)bronie jej męża ani
 jeszcze jest w jego obronie
 ani w ręku, ale w mojej,
 30 azali ja nie blizy
 k temu jimieniu
 dokazać swą obronę i

mieć je po swej
 siostrze, niżliby kto mię
 3 mógł od niego
 odcisnąć, jako jest z prawa?
 Cokoli by ta
 6 pani oddała, co
 pirwej by przed
 gajonym sądem
 9 oddała, to nie może mieć
 podług prawa mocy,
 jako jest prawo. Ale
 12 gdyż brat tej paniej
 mowi, iż jego
 siostra swego jimienia
 15 od siebie swemu
 mężowi w obronę nigdy
 nie oddała tu, gdzie
 18 by to [jimienie] moc
 miało, a to jimienie
 ma w swej obronie,
 21 tedy jest on blizy
 dokazać obronę tego
 jimienia i mieć [mieć] ⟨je⟩,
 24 niżli jej mąż podług pra⟨wa⟩.

Jeden
 człowiek umarł
 27 i postawił swym
 dzieciom opiekaldnika.
 Dziecię tego umarłego
 30 mowi, iż ma lata a
 chciałoby sie samo

3 opiekać, a
 opiekadlnik mowi, iż to
 6 dziecię lat nie ma. Kto
 z nich to ma konać
 podług prawa prawego?
 9 To dziecię jest
 bliższe dokazać
 świadcstwem swa
 12 lata swej matki
 albo stryka, albo
 jinych ludzi, co o
 15 tem wiedzą, dwa
 18 człowieki, a to jest podług
 prawa maj(dborskiego).
 21 Kiedy
 człowiek ma
 świadczyć samosiodm albo
 24 samotrzeć, mali
 wojt i przysiężnicy
 każdego świadka
 27 osobno pytać o to, co
 mają świadczyć, co
 jemu o tym jest wiadomo,
 30 a tego się dowiedzieć
 od nich, jestli jich
 świadcstwo prawe
 i sprawiedliwe,
 albo cso jest prawo?
 Są niektore
 33 rzeczy, ⟨...⟩ co
 oni o tem wiedzą, co

11: *co... dwa człowieki:* zob. kom. RTw. s. 337. — **30:** luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *o ktore mogą pytać świadkow.*

18: *prawie:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

świadczą, jako o
 zapłacony dług albo o jine
 3 takie rzeczy, a są
 drugie rzeczy, co nie
 trzeba o nie pytać albo
 6 bad(ać) świadkow, jako
 gdy ma kto świadczyć na
 swego zaćwierdzonego
 9 człowieka o głowę
 albo o ciężkie rany,
 albo oczkoli jinego
 12 takiego, tedy powod ma
 sam nań przysięc, iż
 on to uczynił, na
 15 kogo przysięga, a
 świadkowie mają przysięc
 świadcząc, iż powod
 18 ⟨prawie⟩ przysięgł, a
 tych świadkow w takich
 rzeczach nie mają pytać
 21 ani badać podług pra(wa).

Gdyby
 widział radźca,
 24 przysiężnik, wojt,
 pospolny poseł, miescki
 sługa albo jiny, co
 27 tego roku miastu i
 prawu przysięgł, i(ż)
 kogo zabito, uraniono
 30 albo cokoli jinego

bezprawnego komukoli
 bądź uczyniono, a
 3 gdyby jim to chciano
 doświadczyć,
 trzebali jemu wtore
 6 przysiąc k temu
 świadecztwu, czyli nie
 trzeba, a możeli
 9 świadczyć na onę przysięgę,
 co miastu i prawu
 przysięgł, co on widz(iał)
 12 i co o tej rzeczy wie,
 albo co o to jest za prawo?
 Cso sie
 15 stanie w prawie
 przed sądem
 i przed przysiężniki,
 18 to oni mogą
 świadczyć pod tą
 przysięgą, co ku prawu
 21 przysięgli, ale chćali
 co świadczyć, co się
 stało oprócz sądu
 24 albo wi[e]dzieli, k
 temu świadcząc muszą
 osobno przysiąc
 27 podług prawa prawego.

Pytaliście nas
 o prawo tymi

słowy: Jeden łajał
 ortelowi i postawił
 3 rękojnią, aby
 położył po wysze prawo
 swe pieniądze, a nie
 6 kładzie[li] jich ani
 on, ani poręcznik,
 aczesmy je często
 9 upominali. Kako długo
 ma[ją]⟨my⟩ czekać tych
 pieniędzy położenia, a gdyby
 12 jich natenczas nie
 położyli, zyska(ła)li
 tym druga strona swą
 15 rzecz, albo co o to jest
 za prawo podług prawa?
 Kiedy komu
 18 przykażą, aby
 pieniądze kładł
 ku prawu, to jest
 21 po prawo, temu wojt
 ma położyć dzień, na
 ktory ten ma
 24 położyć ty pieniądze, a
 nie położy-li jich
 na ten dzień, tedy
 27 stracił swą ten rzecz,
 a strona druga
 zyskała wszego, ocz się
 30 po prawo mieli słać
 podług prawa, a ten, cso

stracił swą rzecz, ma
 pokupić winę, jako jest
 3 sprawnie podłu(g prawa).

Dorota
 żałowała swym
 6 rzecznikiem na
 Barbarę rękąc: Panie
 wojcie, ja żałuję na
 9 Barbarę o jeden dom, cso
 Dorocie odumarł od jej
 prawego męża, a [Dorota]
 12 ⟨Barbara⟩ sie we[n]ń
 wwiązała i siedzi w
 niem gwałtownie, a
 15 proszę na to prawa i
 żądam na to odpowiedzi.
 Gwar uczynion. Potem
 18 Barbara odpowiedziała
 tako swym
 rzecznikiem rękąc, iż
 21 Barbara [po jego śmierci]
 w kupieniu tego domu
 wspomina⟨na⟩ od
 24 ⟨Do⟩rocinego męża jawno,
 tako iż Barbara po
 jego śmierci ma wziąć
 27 i mieć ten dom, i
 to chce dokazać i z
 tym człowiekiem, co ten
 30 dom sprzedał, i z

3: *podług prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

jinymi dobrymi mężmi, co
 przy tem byli, a
 3 Dorota dobrze wiedziała o
 tem, iż jej zamilczano
 w przyjęciu tego
 6 domu, gdy ji jej
 mężowi przed sądem
 wzdano. Pytam prawa: Gdyż
 9 Barbara w kupieniu
 tego domu
 wspomni⟨n⟩ana, tako iż po jego
 12 śmierci miała mieć ten
 dom, a Dorota
 wiedziała, iż ją w
 15 wzdawaniu i przyjęciu
 tego domu przed prawem
 zamilczano, a ona
 18 to cirpiała, słowie
 przeciw temu nie
 mówiła, azali już nie
 21 jest blisza Barbara
 tego domu mieć i
 ostać sie w niem, albo
 24 co jest prawo? Dorocin
 rzecznik pytał
 prawa: Odpowiedzieli
 27 Barbara? Naleziono,
 iż odpowiedziała.
 Dorocin rzecznik rzekł:
 30 Pytam prawa, mali

dokazanie tego położyć.
 Barbarzyn rzecznik
 3 rzekł: Pytam prawa,
 gdyż uczynił gwar,
 mogli żaloby podwyszyć.
 6 Tedy rzekł wojt i
 przysiężnicy: ⟨...⟩
 słyszymy, iż sie pyta po
 9 dokazaniu, i rzekli:
 Pani Barbaro, maszli
 ktore dokazanie, położ je.
 12 Tedy położyła dwa
 listy, a jako je
 przecziono, tedy rzekł
 15 Dorocin rzecznik: Jeszcze
 ona ma jeden list na
 ten dom, z którymże
 18 listem ten dom wzdan,
 i żądam[y], aby ji
 położono. Tedy rzekł
 21 Barbarzyn rzecznik:
 Zyszczeli ona tego domu,
 tedy jej też k temu
 24 domowi ten list
 dam[y]. Tedy rzekł
 Dorocin rzecznik: Gdyż
 27 ona wyznała ten list
przed gajnym sądem,
 mali ji położyć, albo

7: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *nie słyszymy, aby żalobę powyszszat*.

8: *na*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

co jest prawo? Tedy
 prawo nalazło, iż ji
 3 ma położyć. Ten ortel
 łajał Barbarzyn
 rzecznik i przeciw temu
 6 ortelowi wyrzekł ortel:
 Gdyż powod rzekł, iż
 nie ma więcej ⟨na⟩
 9 pani⟨a⟩ Barbarę
 żałować, a uczynił gwar,
 a k tej paniej
 12 prosto żałował, a w swej
 żalobie niżadnego
 lista wspomionął,
 15 a ona jemu
 odpowiedziała i przysiężnicy
 z prawa należli, iż
 18 odpowiedziała, a ona
 tych ortelów patrzyła,
 tedy ja to mówię za
 21 prawo, iż ty ortele
 mają być wyrzeczony
 pirwej [pirwe], co jej
 24 pirwej pytano,
 niżli ona ktore listy
 więcej położy, niżli
 27 się podjęła. Ktory tu
 ortel z tych ma sie
 ostać podług prawa?

Przysiężnikow
 jest ortel
 3 sprawiedliwy a to
 strofowanie nie ma mocy
 podług prawa, jako jest
 6 prawo majd⟨borskie⟩.

Pytaliście
 nas o prawo
 9 tymi słowy: Jeden
 człowiek, gość, przyszedł
 do miasta, tego
 12 człowieka ⟨jął⟩ burgrabi
 prze jego rzeczy
 odmianę, słowie iż mieszał
 15 rzeczą. Ten człowiek
 zobowiązał się w
 jęcctwie list, ukazanie,
 18 ⟨przynieść⟩ od miasta
 Fryburku i przyniosł
 taki list i wyznanie:
 21 Przyjacielski[e]
 pokłon naprzod etc.,
 podpisanie taki(e):
 24 burgmistrz, radźce,
 przysiężni⟨cy⟩ miasta Fryburg
 etc. Temu listowi i
 27 pieczęci burgrabia nie
 chciał wierzyć i
 posłał ten list do
 30 Fryburku pyta⟨ją⟩c radziec,

onili ten list wydali.
 Tedy radźce z Fryburku
 3 odpowiedzieli swym
 listem pod jich
 pieczęcią, iż nie jest to
 6 jich list ani wiedzą
 o nim, ani to jest
 jich pieczęć. Tedy
 9 burgrabi postawił
 tego jęca przed
 gajonym sądem i rzekł
 12 przez rzecznika swego:
 Panie wojcie i
 wierni przysiężnicy, gdyż
 15 ten człowiek złe i
 fałszywie listy
 przyniosł [nie] od
 18 miasta Fryburku, jako
 sie sam zobowiązał,
 najdziecie *w* waszem
 21 prawie, co on za to
 ma cirpieć albo co
 za to przepadł. Tedy
 24 opowiedział ten
 jęciec swym rzecznikiem
 tako: Gdyż *ja*
 27 jęcstwo cirpiał
 niewinn*ie* ani ja tych listow
 nosił, alem po nie

posłał, a stoję tuta
 jako czysty człowiek,
 3 któryżem w niżadnej
 rzeczy nigdy nie
 przewięzion, najdzicie
 6 w waszem prawie, nie
 jestemli ja bliszy bronić
 swej szyje i jimienia,
 9 niżliby mie kto mógł
 przeświadczyć, albo
 co jest prawo o to.
 12 O przemienienie
 rzeczy nikogo
 mają jąć ani na
 15 jego żywot mowić,
 a gdyż ten gość z
 niżadną rzeczą jęć
 18 ani w czem ufacon, ani
 on sam tego lista
 przyniosł, tedy on jest
 21 bliszy swą szyję i jimienie
 bronić, niżliby kto
 takiego mógł
 24 przeświaczyć podług prawa
 prawego ma(jdborskiego).

 Pytaliście
 27 nas o prawo
 tymi słowy:

Jedna pani przyszła
 przed wojta i
 3 żałowała mu, iż jej
 czynszownik zbieżał,
 i prosiła prawa. Wojt
 6 poszedł z nią do tego
 domu, do żony tego
 zbiegłca. Ta żona
 9 rzekła, iż ja jej nic
 ślubila. Wtem wojt
 zawarł jej komorę aż do
 12 prawa. Ta [pani]
 ⟨żona⟩ naradziwszy sie
 przydzie przed wojta
 15 i zastawi tej paniej
 swe odzienie do
 prawa. Potem przyszły
 18 przed gajony sąd. Ta,
 co zastawiła odzienie
 ⟨...⟩ aż do przyścia
 21 albo wrocenia jej
 męża, i puściła sie
 do wojta. Druga
 24 rzekła, iż ona mnie
 zastawiła to odzienie
 w mem czynszu. Wojt
 27 rzekł: Ja znam, iż
 ona zastawiła to
 odzienie do przyścia

swego męża. Mali
 takie wojtowo wyznanie
 3 moc albo w jinych
 rzeczach takich, co
 sie przed nim stały
 6 procz przysiężnikow,
 albo mogli przeciw
 temu mowić przed gajnym
 9 sądem, albo co o to jest za
 prawo podług ⟨prawa⟩?
 Zapowiedanie,
 12 co czyni
 przysiężny wojt
 z prawa, słowie podług
 15 prawa, jako nań
 zależy, i zawieranie
 jimienia, i zakładu przed
 18 nim położenie, i
 jednanie, i ślubowanie,
 co sie przed nim
 21 stanie, kiedy przydzie
 przed sąd [ko], cokoli
 wyzna, to ma moc.
 24 Przeto kakoli wojt
 wyznawa albo wyzna [to ma
 moc, bo] kakokoli,
 27 ⟨iż⟩ sie przed nim
 stało, i w ktorej mierze
 odzienie to zastawiła

10: *prawa*: uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły. — **27:** *iż*: uzupełniono na podstawie innych rkpsów.

21: *brata alob jinego*: tylko w rkpsie *O*.

podług wojtowskiego
 wyznania, tako je
 3 ma⟨ją⟩ rozprawić podług
 prawa majdborskie⟨go⟩.

 Pytaliście
 6 nas o prawo:
 Jeden człowiek
 przywiódł drugiego w kłodę,
 9 a z kłody przywiódł ji
 przed gajony sąd, a
 na drodze wiodąc ji
 12 wołał: Ceter! trzykroć,
 słowie: Niestojcie na
 mego morderza, iż
 15 mego przyjaciela zgładził
 z świata z żywota
 ku śmierci. Potem
 18 nań żałował przed
 gajonym sądem tymi
 słowy: Żałuję nań, iż
 21 on mego brata albo
 jinego przyjaciela
 jedne⟨m⟩ nożem bez
 24 prawa zjął z
 świata, słowie zabił.
 Ten jęty człowiek
 27 odpowiedział rzekąc:
 Co on mnie winę
 daje, w tem

niewinieniem i chcę sie
 tego sprawić, jako
 3 prawo najdzie. A gdyż on
 prosto na mię żałował
 anim ufacon w gorącej
 6 rzeczy, azalim już ja
 nie bliszy swoj żywot
 i cześć ognąć sam swą
 9 ręką ⟨i tego⟩ odyć i
 praw być, albo co
 jest prawo o to?
 12 Przeciw temu rzekł powod:
 Gdyżem ja ji
 przywiodł przed prawo
 15 z jęctwa i wołałem nań
 jako na mego
 mordarza, azali on już
 18 tego może przed prawem
 odbyć sam swą ręką,
 albo co o to jest za
 21 prawo podług ⟨prawa⟩?
 Gdyż ten
 ożałowany nie ufacon
 24 na gorącej
 rzeczy i też przedtym o
 tę rzecz nie
 27 zaćwierdzon, i prosto nań
 żałowano przez
 świadkow, tedy może sam
 30 swą ręką ukazać na

9: *i tego:* uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **21:** *prawa:* uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

7: *o dług:* RTw bł.: *od dług.*

krzyżu niewinność
 swoją podług prawa.
 3 Pytaliście
 też nas o
 prawo tymi słowy:
 6 Żałował jeden na
 drugiego o dług, co mu ji
 winowat
 9 nieprzewłocznie. Ten dłużnik
 wyznał sie. Prawo
 naszło, iż ma zapłacić
 12 nieprzewłocznie.
 Powod rzekł: Ja żądam,
 aby odtąd nie
 15 poszedł, aliż mi
 zapłaci. Tedy rzekł
 dłużnik: Ja mu ślubuję
 18 pod moją rolą, coż
 lepsza jest niżli ten
 dług, iż mu chcę
 21 zapłacić, jako prawo
 nalazło. Musili
 powod w tem dosyć
 24 mieć czyli nie, albo
 co jest za prawo?
 Jestli ta rola
 27 tako dobra,
 jako ty pieniądze,
 co je dłużeń i
 30 wyznał, a chceli ją

zastawić, tako iż chce
 na ten czas zapłacić,
 3 jako prawo nalazło,
 w tym musi mieć
 dosyć podług prawa.
 6 Jeden
 człowiek załował
 na drugiego, iż mu
 9 winował dług na
 wymowiony czas, to
 jest na dzień
 12 nieprzewłoczony, a ten
 dzień już minął.
 To tako
 15 dłużnik wyznał a już
 mowi, iż nie ma tych
 pieniędzy gotowych
 18 a chce dosyć prawu
 uczynić i chce jemu
 swą rolę zastawić w
 21 dłudze, to jest w
 zakładzie, albo porękę
 postawić. Tedy rzekł
 24 powod: Ja nie chcę
 zakładu ani
 poręki, gdyż mi on
 27 wyznał niewłocznie.
 Ma(ją)li powodowi
 tego dłużnika dać za

rękę, aby ji dzierzał
 za swoj dług, alboli
 3 powod musi przyjąć
 rolę w zakładzie, a kako
 długo ma ją dzierżeć w
 6 zakładzie, aby ją
 potym mógł sprzedać
 podług prawa prawego?
 9 Wyznali kto, iż
 winował na ktory
 czas
 12 nieprzewłoczenie, a ten czas
 minął, nie mali
 gotowych pieniędzy a
 15 chceli powodowi zastawić
 stojące jimienie w
 zakładzie tako dobre,
 18 jako jest ten dług,
 co leży w temże
 prawie, słowie w tem
 21 wojtowstwie, co k temu
 sądowi słusza, tedy
 powod musi to
 24 przyjąć a ma je tako
 długo dzierżeć w
 zakładzie, aż ortelem
 27 dobędzie, iż może
 sprzedać w swem dłudze
 podług prawa
 30 majdborskieg(o) prawego.

Jeden
 człowiek miał
 3 jidące i stojące
 jimienie i wianował swej
 żenie sto grzywien
 6 swego jidącego
 jimienia. Ten człowiek
 umarł i została po nim
 9 ta pani jego i dzieci
 niedorosłe. Ta żona
 wzięła cztery i
 12 sześćdziesiąt grzywien
 swego wiana a nie
 zostało więcej gotowizny
 15 jidącego jimienia,
 jedno cztery i
 dwadzieścia grzywien. *Tych*
 18 opiekaldnik nie chce
 dać żenie tej rzekąc,
 iż nie mam tych
 21 dzieci czym odprawiać,
 słowie żywić.
 Możeli opiekaldnik z
 24 przyzwolenim przyrodzonych
 bliszych tych dzieci
 stojące jimienie
 27 sprzedać a z tego ty
 dzieci żywić i tej
 żenie ostatek wiana

23: zob. kom. RTw s. 355.

16: *jako:* uzupełnione na podstawie łac. (*tam multum*) *ut* (*C mercae*).

zapłacić z jidącego
 jimienia albo i stojącego,
 3 czego z jidącego
 niedostanie, czyli nie
 trzeba jej tego wiana
 6 dopłacać z jidącego
tych dzieci jimienia,
 albo co o to jest prawo?
 9 Gdyż ten mąż
 wianował swej
 żenie sto
 12 grzywien na swem jidącym
 jimieniu a nie
 jestli tego jidącego
 15 jimienia tako wiele,
 (jako) sto grzywien,
 czego jich niedostaje,
 18 tego musi ta żona
 niechać, a też cokoli go
 jest, to ona ma
 21 wszystko wziąć a nie ma albo
 nie jest powinna z
 tego jidącego jimienia
 24 dzieciem[nego] dać
 na pożywienie, ale
 opiekaldnik ma z
 27 wiedzeniem jich bliszych
 przyrodzonych
 sprzedać jich stojące
 30 jimienie i z tego je
 żywić, a ostatek obrocić na

jich użytek podług pra⟨wa⟩.

Jeden Żyd
 3 żałował sie na
 krześcijanina, iż ji łajał
 i nazwał ji kurwim
 6 synem. Tego sie
 wyznał krześcijan.
 Żyd pytał prawa,
 9 mali mu za to pokupić.
 Tedy przysiężnicy
 skazali, iż gdy się
 12 wyznał przed gajonym
 sądem, iż mu łajał,
 ma mu pokupić. Ten
 15 przysiężnikow ortel
 łajał ten krześcijan i
 wyrzekł przeciw temu
 18 taki ortel: Gdyż
 wszyscy ludzie Żydy zową
 kurwisyny, tedy ja
 21 ⟨jemu⟩ w tem niżadnej
 krzywdy uczynił, alem
 go prawie łajał a nie
 24 trzeba mnie ⟨jemu⟩ za
 to pokupić podług
 prawa, i ciągnął sie o
 27 to do krolewskiego
 stolca i też w
 niemieckie prawo. I

103ra

21: *jemu*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **24:** *jemu*: uzupełnione na podstawie rkpsu S, w rkpsach M i W: *mu*.

103rb

2: *przysiężnicy*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów. — **16:** zob. kom. RTw s. 358.

dopuszcili ji tamo
 ⟨przysiężnicy⟩ i wojt, tako aby
 3 ortel tego w gajony sąd
 przyniosł za trzy dwie
 niedzieli, a jako nie
 6 przyniosł, tako sie
 przysiężnicy
 upominali jemu i
 9 poręcznikom jego, aby ortel
 ten przyniosł i
 położył, tako wždy jego
 12 nie przyniosł. Potem
 we ćwierć roku
 pozwali ji przed sąd i
 15 jego poręczniki i kazali
 jim położyć [ten] ten
 ortel, a jako go nie
 18 mieli, poddał sie pod
 winę, i⟨ż⟩ nie
 położyli jego [a] we dwu
 21 niedzielu, tedy mają i
 chcą wojtowi i
 przysiężnikom jich
 24 winę zapłacić. Tedy
 jako po dwu
 niedzielu nie położył tego
 27 ortela, wzięli
 przysiężnicy i wojt na nich
 swą winę, jako jest

z[a] prawa. Potem przez
 rok rzekł ten, co łąjał
 3 ortel: Przysiężnicy i
 wojt niesprawnie ze[che]
 mnie wzięli winę a muszq
 6 mi me pieniądze wrocić.
 Co o to jest za prawo?
 Ty winy,
 9 co
 przysiężnicy dosięgli i
 wzięli z wojtem, ty
 12 sprawnie wzięli
 podług prawa prawego.

Jeden
 15 człowiek w naszym
 mieście nawadzon
 panu łązywie, tako aż
 18 sie pan nań
 rozgniewał i kazał ji jać.
 Ten człowiek wołał
 21 sie na prawo,
 ktorekoli by pan chciał, co
 ma w swej ziemi, iż
 24 sie chce jemu przed
 prawem sprawić. To
 wszystko mu nie
 27 pomogło, ale na tym
 zostawion, da-li dwa
 tysiąca grzywien,

tedy może wynić z tego
 jęcstwa, a nie da-li,
 3 tedy nic jinego,
 jedno musi mu szyję
 kosztować. Ten człowiek
 6 bojał sie swego pana
 gniewu i śmierci i
 ślubi dać ty pieniądze,
 9 a jako ji wypuszczą,
 tako pojdzie precz.
 Pan wziął jego
 12 jimienie, domy, role i
 przedał je bez tego
 człowieką wolej.
 15 Jestli ten człowiek
 powinien dzierżec i pełnić
 to ślubowanie, co tako
 18 w tej mierze ślubił,
 czyli nie, albo co jest
 prawo podłu(g prawa)?
 21 To ślubowanie,
 co je czynił ten
 człowiek w
 24 jęcwie w takim
 nacisku, podług prawa
 nie ma stać a nie
 27 trzeba mu płacić
 tych dwu tysiącu
 grzywien podług prawa.
 30 Gdyby [ten]
 człowiek upewnion,

20: *podług prawa:* uzupełnione na podstawie właściwego brzmienia stałej formuły.

słowie dano mu mir
 przyć i odyć swe
 3 sprawić i przedać
 wolno, a gdyby nie
 przyszedł ani łożdrował
 6 swego jimienia
 stojącego w rok i dzień,
 bojąc sie wždy pańskiego
 9 gniewu, a ci, co
 osiedli ty domy albo role,
 co nie u niego kupili
 12 ani on jim przedał,
 mogli oni to odzierzeć
 tym, aż to dalej
 15 niżli rok i dzień
 dzierzeli i mieli w swej
 obronie, słowie w
 18 dzierzeniu było, czyli może
 jeszcze ten człowiek
 k swemu jimieniu
 21 [pytać] ⟨przyć⟩ i
 łożdrować ⟨i⟩ dzierzec
 podług prawego pra⟨wa⟩?
 24 Chceli ten
 człowiek łożdrować
 swe jimienie,
 27 to on musi uczynić
 w rok i dzień
 potym albo otychmiast,
 30 jako go w mirze
 upewniono, a nie

18: *było*: w innych rkpsach *byli*. — **21:** *przyć*: zob. kom. do transliteracji. — **22:** *i*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.

23: luka w tekście, który w innych rkpsach brzmi: *Posła i nie nalazła*.

uczynili on tego w
 tym czasie, słowie
 3 zamieszka, tedy potym
 nie może tego
 więcej prawić ani
 6 łożdrować podług prawa.

 Przy mnie
 krotoszyńszczy ślali i pisali
 9 do Lwowa po prawo:
 Hannusz kupił rolę
 u Metwochowej i
 12 zadał albo zapłacił
 jej już dwie
 grzywnie. Jako rok
 15 przyszedł drugim
 pieniądzom, prawiła je.
 Hannusz rzekł: Nie mam jich.
 18 Dano jej z prawa dwa
 przysiężniki, aby w
 jego czterech kolech
 21 szukano i wzięła, co by
 za jej stało. ⟨...⟩
 Przydąc zasię przed sąd
 24 prawi swych pieniędzy
 za rolę, co
 prze[pa]dała Hannuszowi.
 27 Tako rzecze Hannusz: Nie
 mam jej zapłacić
 czym, oto ma swą

rolę, niechać ją
 zasie weźmie. Tedy ona
 3 rzecze: Nie chcę jej a
 pytam prawa, gđzi(e)śm
 ja ją przedała a
 6 zeznąją to litkupnicy,
 mali on mnie tę
 rolę podług targu
 9 zapłacić, albo co jest
 prawo. K temu
 Hannusz: Panie wojcie,
 12 gdym ja tako
 podubożał, iż nie mam jej
 czym zapłacić i chcę
 15 jej rolę wrocić,
 i chcę stracić
 wszytek zadatek a nigdy
 18 sie jego upominać,
 i rolę tę wolno
 wypuścić i zapisać,
 21 pytam prawa, możeli
 mie na wysze
 prawo przywieść a i
 24 ma(m)li za to
 więcej ktore gabanie
 cirpieć, azali ona
 27 już tako w tej
 mierze ma przyjąć
 zasię swą rolę, albo co
 30 jest o to za prawo.

Gdyż
 Metwochowa z
 3 dwiema przysiężnikoma
 z prawa szukała w
 Hannuszowych
 6 czterzech kolech a nie
 nalazła za swe, a
 śmieli Hannusz sam
 9 swą ręką przysięć,
 iż nie ma tej czym
 role dopłacić,
 12 a chceli sie na
 wieki wszego zadatku
 odrzec i rolę jej
 15 wolno wzdać i
 zapisać, tedy
 Metwochowa musi zasię
 18 swą rolę przyjąć a
 Hannusz tako jej
 będzie praw i prozen,
 21 jako jest prawo.

Też przy
 mnie
 24 krotoszyńszczy słali po
 prawo do Lwowa
 takimi słowy: Grzegorz
 27 żałował na
 ruskiego popa rzekąc: To
 nań żałuję, iż moj

koń wbiegł w jego
 dwor otworzony a
 3 tamo jego czeladź
 wgoniła mego konia
 na płot, a moj koń
 6 skacząc przez płot
 wskoczył na ostry koł
 jego płota, tego
 9 konia żałuję jako
 *trzydzieści grzywien
 na popa. Na to
 12 odpowiedział pop rzekąc: Moja
 czeladź jechała z pola
 do domu z pługiem i z
 15 końmi, za tymi
 wbieżał w moj dwor też
 koń jego, a jako
 18 parobcy wyprzegali
 moj koń, tako sie
 wy[e]rwie u
 21 poganiacza i rzucił sie
 od swej świerzepy
 na jego koń, a wtem
 24 koń jego skoczył
 na koł i uraził sie,
 a czeladź moja nie
 27 goniła jego konia.
 Jestli ja tu cso
 winowat podług pra⟨wa⟩?

Śmieli pop
 przysiąc sam swą ręką,
 3 iż jego czeladź ⟨nie
 goniła⟩ Grzegorzowa konia
 ⟨ani swego konia⟩ chcąc
 6 upuścili, tedy pop jest
 praw i prozen od
 Grzegorza podług prawa.

3: *nie goniła... ani swego konia*: uzupełnione na podstawie innych rkpsów.